

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Homiliæ Qvadragesimales Reverendissimi D.ni P. F. Hieronymi Baptistæ De Lanvza Venerabilis memoriæ Episcopi Barbastrensis & Albarrazini, Ord. FF. Prædicatorum

Ex Hispanico idiomate in latinum perfectè fideliterq[ue] iuxta posteriorem omnium, nouamq[ue] editionem translatae, & ab innumeris cùm S. Scripturæ, tùm SS. Patrum typographicis erroribus emendatæ ... cum triplici Indice ...

Lanuza, Jerónimo Bautista de

Antverpiæ, 1649

Homilia XVI. De Divite Epvlone, Et Pavpere Lazaro.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-52962](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-52962)

- sitem, nec quidem diuitias optare moderas.
- §. 10. Induebatur. Non est de se malum quod quis se vestiat honeste, nec Deo de se placent in vestitu serdes.
- §. 11. Epulabatur. Non ut peccatum arguitur, celebrare conuiuia, imo potest esse meritum, ut in multis patet.
- §. 12. Vocat D. Ioannes diuitias, substantiam huius mundi, sicut D. Paulus, fidem rerum sperandarum substantiam.
- §. 13. Erat quidam mendicus, Tribus articulis huius causa describitur, quod mundi habuerit substantiam, quod fratrem vidit necessitatem habere, & clausit viscera sua ab eo.
- §. 14. Sed & canes. Inducit Dominus canes, ut testes, quibus euidenter hoc probat, sicut asinam contra Balaam.
- §. 15. Mortuus est diues, Dissimiles fuerunt diuitis & pauperis obitus: ac in eo quod notat Euangelista, sibi similes.
- §. 16. Factum est ut moreretur mendicus: Sicut moriente Lazaro eius quoque mortua

- est paupertas, ita moriente diuite, periret diuitie.
- §. 17. Sepultus est in inferno. Triste sepulchrum quod describit Isaias, & vidit Ezechiel meritum omnibus exhorrendum.
- §. 18. Dum esset in tormentis. Est infernum locum tormentorum, sicut cuius deliciarum, quae omnem superant intellectum.
- §. 19. In valle Tophet depingit Isaias infernum.
- §. 20. Hos cruciatum graphicè delineat Angelus D. Ioanni, quorum, ait, consideratio patientiam in Sancto operatur.
- §. 21. Eleuans oculos. Ex inferno tantum ea vidit epulo, quae possent adferre cruciatum, & haec quoque tantum videbant damnati.
- §. 22. Pater Abraham. Mera fuerunt deliramenta, quae diues ille in inferno petiit, nec obtinuit.
- §. 23. Recopisti bona. Ex iniustitia procedit Abraham sententia, quae declarat, cur hic peccatores foris ur: iusti vero crucientur.

HOMILIA XVI

DE DIVITE EPVLONE, ET PAUPERE LAZARO.

Tertio die Iouis Quadragesimæ.

Homo quidam erat diues, & induebatur purpura & bysso, Sec. Luc. 16.

63

HOMINEM sanctum Evangelium, processus est formatus, quem Dominus voster instruit per diuinum suum scribam Diuam Lucam, de duobus in hac vita multum inter se sed magis adhuc in morte discrepanti-

bus. Diues vnus alter pauper. Diuiti licet intentat quod pauperem fame enecuerit, cum enim tantis opibus afflueret, iudicis ut indueretur byssis, ac vestibus quondam, purpura ecce que splendidis, rebus vique, superbus ornaretur, cunctis autem vita deditus, ne vno quidem praeterito viueret basilice, instructa surge-

ret mensa eius ferculorum magnificentia, stipatus esset multitudine famulorum. abacos haberet instructos. aurea pelui, vasis crystallinis, scyphis argenteis, omni genere muscorum reeraretur, mensa mappis steteret carbasinis, omni generis oblectaretur voluptatibus, & illi adelles ad ianuam pauper lepra foetidus: fame illum pereuntem deseruerit, & intians eius edurus numquam miserus. Vnde eius scruvitz manibus occisus esse perhibetur: iuxta illud D. Ambrosij: *Falso famem pauperem, si non paupsi occidisti.* Et D. Lactantij Firmiani: *Qui succurrere perituro potest, si non succurrit occidit.* Non eum Christus accessit vestium, luctus, non pompæ factus, non deliciarum, non gulæ, non in cibo ac potu superflui apparatus, non ebrietatis, nec aliorum mille infumulat peccatorum, quorum reus erat, hoc enim ad alios computus renocatur, a-
 linsque de his instruitur processus in diuinæ iustitiæ tribunali: In hoc autem Evangelio, id illi tantummodo imponit, quod cum diuites ad invidiam circumferret, & se pinguem, nitidissime bene curaret, tantum parous Lazaro videret, ut ne panis micæ daret fame pereuntem. Quocirca, velut huius pauperis æterna morte damnatur homicida, ad quam manibus rapitur ministerium infernalium, in abyssis gehennæ sepelitur, voracibus æternisque flammis traditur extenuandus, omnis adeo subsidij expertus, ut neque guttula sit exaltanti concedatur.

Pauperi quoque processum format Christus, qui cum in tantam esset deuolutus pauperiem, ut nec panis micam obtineret; in tantam incidisset corporis infirmitatem: ut quasi tribrum plagartum diaphanum esse videretur, et fluctibus fistulis debilis, putredine ac sanie manantibus, ut eum canes circumcingerent, ut Inera lambentes, ipse vero ita viribus exhaustus, in tetramque projectus, ut illos a se repellere mirum valeret; tantam nihilominus patientiam præstabat, ut nec diuitem accusaret, nec Deo obloqueretur, a quo se tantis noverat opprimi calamitatibus, quinimo gratias referebat, quod tantis eum donis efferret, diuini amoris certissimo pignori; hanc quoque paupertatem, morbum, uulnera, velut de diuina recipiebat manu: non minus illi sibi congratulans; quam ille Crasso ditior suis opibus, suis delicijs, suis voluptatibus: Adhuc Abraham patriarcha: *Recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala.* Profertur sententia in pauperis adeo fauorem, ut illi vitæ aduoluerit æterna, regnumque quietis sempiternum: ad quod triumpho deducitur gloriosiori Hieron. Baps. de Lanuza Tom. II.

quàm vniquam lætatus est Imperator aut mundi Princeps de hostibus agens triumphum, lephantum, seu equorum theda circumductus; Angelicis scilicet manibus ad sidera sublatus, de quibus & propheta Deum sibi fingere curum asserit triumphalem: *Curvus Dei decem milia Pf. 67. libus multiplex, nulla latuitum.* Ita ut interpretate D. Aug. te D. August. diues se hoc in processu audierit Ep. 89. ad condemnatum, non quia diues: multi enim ut Hilar. & diuitijs, ita vitæ meritis excelluerunt, sed quia crudelis: opibus enim affatum abundans non est miserus egenorum. Pauper autem in sui perpetuam salutem sententiam audit gratissimam: non quia rerum omnium indigus: multi quippe ut rebus, ita virtutibus inopes condemnantur: sed quia cum pauper esset & infirmus ut nihil præter animam haberet, summam hanc calamitatem iniuncto constantique pertulerit animo Dei in omnibus conformis voluntati: *Nobis ostenditur, nec in isto paupertatem per se ipsam diuinitus honoratam, nec in illo diuinitus fuisse danatam sed in ipso pietatem, in illo impietatem suos exitus habuisse: Sic suscepit inopium diuitem cruciatus ignis, ut tamen pius pauperem susciperet sinus diuitis. Cautent sibi diuites, autendant, quomodo bona sua expendant, suis luxibus, cenis, vestibus, & mundi vanitatibus, solis exceptis pauperibus. Disceat indigi suas patienter perferre necessitates, suas infirmitates; & quæ mundus vocat infortunia, velut diuine gratiæ tesseram: omnes autem Dominum deprecemur, ut ex hoc processu nos doceat ut bene processum nostrum disponamus suâ nobis succurrens gratiâ: ut autem illa pro nobis intercedat, quæ nobis eam semper obtinet eius pedibus prouoluti, ac salutantes illam introcemus. Ave Maria.*

§. 1. Tenentur diuites dare elemosynam, quod si non dederint, damnabuntur, ut recte Christus probat hæc historia iis, qui suam doctrinam explodebant.

Perelegans fit ab omnibus habitus conceptus D. Ambros. & ut talem haber eum D. Hieron. quem sequitur D. August. mirum quod hortus ille, diuina confusus manu ab ipso mundi primordio, excellens adeo ac regius, ut nomen illi incidit Paradisus voluptatis; Sanctam præfigurauerit Ecclesiam in mundo diuinâ suâ plantatam potentia. In illo paradiso plantant: *Omne lignum pulchrum & fructuosum, & ad vescendum suauis.* Illa vero lege præfata Gen. 2. c. 34.

Gen. 1. 11. praecepto, ut quaeque arbor fructum suum natura sua conformem produceret: *Lignum pomiferum faciens fructum iuxta genus suum.* Idem ex optima ratione eadem nomenque lex & in tuob, & in quolibet fertur hortio: de qua sic Christus: *Omnis arbor, quae non facit fructum bonum excidetur & in ignem mittetur.* En tibi ob oculos proponitur Ecclesia caelestis hortus diuinis constructus manibus in mundo: vnde iuxta videtur torrens vineae: *Porta inferi non praevalebunt adversus eam.* Hic omnia, eras, sicut arbores, ad est omnis generis nationes: *Deus qui surgit a gentibus confestim tuus nominis adhaesit, ipsa cantat Ecclesia.* Sicut in arca Noe omnia genera concludit animalium, ita quoque in Ecclesia universas conditionis coadunavit populum: Hebraeos, gentes, saeculares, nobiles, plebeios, iunctos matrimonio, continentis, patres, filios, superiores, inferiores, Dominos, subditos, sanos, infirmos, divites & pauperes, aramque hac lege vineae, scilicet & oblatione abscilua ut quisque ferret fructum suum.

Mat. 7. 10. *Quisquis enim dicit mihi Domine Domine, & non facit voluntatem patris mei qui in caelis est, non veniet in regnum caelorum.*

Mat. 16. 18. *Et tu Petrus, super hanc petram aedificabo ecclesiam, & portas inferi non prevalebunt adversus eam.*

Mat. 23. 13. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 14. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 15. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 16. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 17. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 18. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 19. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 20. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 21. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 22. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 23. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 24. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 25. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 26. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 27. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 28. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 29. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 30. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 31. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 32. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 33. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 34. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 35. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 36. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 37. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 38. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 39. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 40. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 41. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 42. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 43. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 44. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 45. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 46. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 47. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 48. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 49. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 50. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

iusdam, qui hortum suum explorans, invenit fici arborem foliis viridem, ac fructibus scelerem, quam illico mandavit hortulano excidendam: non quod malos produceret fructus, sed quod bonis non abundaret. Eadem de causa ficum maledicto perstrinxit, quam accedens ipsa die Palmatum, fructibus nudam invenit. *N. n. meminit abrius mali operis parationem sed D. de vacationem a iustitia pietatis.* Sunt autem haec haec adeo creta atque indubitata, ut nihil illo sic Christi Evangelio famularius: *Multa similia invenit est, eorum quibus demonstratur, quod non solum h, qui mala faciunt digni sunt morte quibus inextinguibili ignis paratus est, seu eorum qui condemnantur etiam v. h. qui a bonis operibus vacent.* *Eccl. 6 Dicitur autem per hunc notam vultus salem: Omnis ergo a bono addit autem parvulum illa itam Ergo ut consequentiam certam accedentem quod si planaverit quis arborem fructus afferat sed nec auferat, consequens est, quod ea solum de causa, exterminabitur, Lect aliam non habet mali rationem.*

Mat. 23. 13. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 14. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 15. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 16. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 17. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 18. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 19. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 20. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 21. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 22. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 23. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 24. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 25. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 26. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 27. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 28. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 29. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 30. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 31. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 32. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 33. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 34. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 35. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 36. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 37. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 38. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 39. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 40. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 41. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 42. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 43. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 44. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 45. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 46. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 47. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 48. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 49. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 50. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 51. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 52. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 53. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 54. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 55. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

Mat. 23. 56. *Et in die illa maledicti eritis, qui edificatis sepulchra, & non curatis super aedificationem domus vestrae.*

videre diuitias; et hoc omittens damnatus in-
tererat. Et doctrinam, & Christum deridebant
praedicantem: Deridebant enim. Idcirco hoc pra-
cipue Christus teste D. Chrysolto, maiori stu-
ditatium seruire praedicare, modo verbis im-
modo historis. Verbis, multoties enim hoc te-
petit: *Dare et dabitur vobis. Eadem mensura, qua
mens fuerit remetetur vobis. Facite elemosy-
nam etc.* Parabolis, scilicet serui, qui acceptum
a Domino talentum abscondit in terra, nec de-
dicat vsuram: hoc quippe est elemosynam ce-
largia. Deinde parabola quinque virginum sa-
tuarum quae nullo alio, quam oleo indigerit,
scilicet misericordia. De seruo quoque econo-
mo infideli, cui Dominus tradidit bona sua, quae
ille conseruis suis minime distribuit liberalis,
sed laeuis eos percussit, coepit bibere, & epula-
ri, ventrique indulgere.

Tandem quia mouent efficacius exempla,
quam verba, caelesti quaedam eloquentia binas
proposuit historias. Vnam futuram, dei nempe
extremi iudicij, quo cum sit malos seuerius pu-
niturus, cum tot tantisque habeat iustissimas co-
rum causas damnationis, easque possit vnico,
vel pluribus verbis exponere, noluit tamen, sed
solum misericordiae defectum; & auarum in
pauperes illis crimen voluit exprobrare: *Ita
maledixit in ignem aeternum etc. Esuristi enim et
non dedisti mihi manducare.* Quid hoc Domine
instans malorum numero, nullos reperis ho-
micidas, alios sacrilegos, illos impudicos, hos
vindictae sitientissimos, quosdam epulones &c.
Vique, si illis intento specificatum declarare,
quod praeter ceteris in dubium reuocant pecunia-
rum hydrophi laborantes: *Ita in ignem aeternum,*
non vos nefandorum criminum reos commoco,
quae perpetrastis, ac hoc vitium vobis obij-
to maledictis, quod agere renuistis panem date fa-
mescentibus potum sitientibus hospitium pere-
grinis, nudis vestimenta oppressis auxiliu, carce-
rum iunctis ergastulis patrocinium: hoc nam-
que solum sufficit, vt vos ignibus addicam iu-
stus iudex sempiternus. Ne forte obieceris: hoc
Dne adhuc futurum praedicitur, multumque
temporis interlabetur, antequam hoc videmus,
aham subiungit ex praeteritis historiam, pra-
sentis scilicet Euangelij, quae realiter vera fuit
historia, ex iudicio plurimorum Sancto-
rum Patrum. Inter quos, licet aliqui communiter
eam vocent parabolam, seiplos ipsi exponunt,
quod nomine parabola non intelligant quid in-
genitum confectum, aut fabulam, sed veram histo-
riam quae ducitur in exemplum, eorum quae vo-

lunt proponere alijsque persuadere, quae haec
tanto est efficacior, quanto est historia verior,
quam ficta parabola. Eo modo quo D. Paulus
ait, quod Deus Abrahamum statuit in parabola
in illo sacrificio, quo Deo filium Isaac offe-
rebat. *Acceptum enim in parabola* Ita D. Chrysol.
Reprehensus fuerat Christus a Pharisaeis, qui etiam
auari, propterea ponit exemplum pa-
rabola veritatem. Accedit D. Irenaeus, qui huc pra-
figens titulum *Expositio parabola diuitis et pau-
peris Lazari*, sic progreditur: *Non saluam rem-
et nobis pauperis et diuitis etc.* His suffragatur
antiquus Tertullianus, *Imaginem existimatis, etiam
illum pauperis et diuitis?*

Communi calculo conueniunt Sancti Patres,
hanc esse veram historiam, & vt tam illam
per singulas introducunt circumstantias: & ex-
quisite interpretantur D. Chrysolomum vnam
compulit homiliam de epulone, & quatuor de
de Lazaro D. Ambrosius, expendit. D. Hierony-
mus, d. D. Cyprianus, D. Augustinus, D. Gregorius, ante-
grum de illa edidit tractatum. Confirmatur
quia videmus ab Ecclesia Lazarum vt San-
ctum celebrari, illi sacella & Oratoria in Xe-
nodochijs consecrari, in quibus vt talis a popu-
lo honoratur, vt autem hoc magis designetur,
(notatur D. Ambrosius, & D. Chrysolomus, f.)
Christus nomen eius expressit, vbi vero nomen
alicuius exprimitur; historiae signatur veritas.
Parabola illa sunt loquitur D. Chrysolomus, *vbi
exemplum ponitur, et tamen nomen. Vbi autem
dicitur Abraham, et propheta, et Lazarus, et
Moyses, hic verus Lazarus. Si verus est Abraham,
verus Lazarus.* Hac regula probat D. Chrysolomus
veram fuisse historiam de Iob: quia nomen e-
ius, amitorum, ac filiorum exprimitur, D. An-
toninus Archiepiscopus Florentinus opinatur
hanc historiam contigisse in Hierosolymis, vbi
(citans D. Damascenum) dicit ille vivebat, affi-
nis D. Zachariae patri D. Iohannis praedicatoris: vt
tibi certo constet, quod praeter late signat. D. Iohannes
Chrysolomus, parum tibi profuturum, sanctis ac-
firmitate coniungi, licet adeo meritis excellant,
vt hortum primum omnium, nempe D. Iohannes
Baptista, si tu demeritis sis illaudabilis, illo
namque nihil obstat, ad tantam te rapient dia-
boli cruciandum: *Frigida de ba sum. Cognatos
habeo prophetas etc.* Nihil nobis aliorum virtus
prodesse valet. Adit S. Antoninus, quod imper-
tori esset notissimus Hierosalem dices ille, ha-
bebat enim ibidem quinque fratres suos vtis
incolas, illi diuitis pars, & in republica viros
primarios.

Hebr. 11.
D. Cyr.
Ho. de di-
uite inter-
ho. in Luc.
D. Iren.
Li. 4. con-
tra Hae-
f. 4
TIRT.
Li. de ani-
ma & li.
da resurr.
c. 17. & 4
contra
Marcio.
II.
Historia
diuitis &
Lazari
vera affe-
ritur.
c. 10. c. 16.
Luc.
Ep. ad
Marcel. &
Ep. ad
Paulam
Ep. 18.
c. In psal.
145. &
147.
D. CHR.
Ho. 40.
qua est
ultima in
Euang.
Tom. 2.
D. ANTO-
NIN.
1. p. hist.
lib. 3. c. 2.
S. 12.
Conc. 3. de
Laz. ad
finem.
D. CHR.

In Theat.
terra Sancta.
Tract. 182
in Luc.
In c. 16.
Luc.

Qui eadem, qua iste, vita vivebant, ut indicant verba eius ad Abraham: *Habeo quinque fratres.* His optime respondet, quod refert Adamicus qui in eius delineatione huius diuitis epulonis aedes specificè designat. Et Sures nostri temporis Episcopus qui terram Sanctam perlustravit, de hac agens historia, testatur, quod Hierosolymis sibi domus huius vetera rudera demonstrant. Titus Episcopus Bostrenus dicit quod in eadem vrbe vixerit Lazarus, ita fortunis omnibus vacuus, ut eo solum nominis esset civibus notissimus; illos quoque diuites Pharisæos, quibus Saluator prædicabat, & unum & alterum cognovisse. His addo Abdiam Babylonicum, auctorem antiquissimum, Apostolorum discipulum, qui refert, quod cum Christus huius iussit concionatus exitum epulonis infelicissimum, diuites auditores ceperunt denno Christum ludifacere, quasi qui somnia, & fabulas plebi predicaret, ac entia rat. omis, quocirca Christus illis istem adstantibus, & oculatis testibus mortuum de sepulchro renocavit, cui & præcepit ut restis esset veritatis eorumque quæ Christus populo proponat, qui & ea sic esse, testis ocularis affirmavit.

Hoc rectè convenit illi, quod notat D. Chrysostr. D. Lucam expressè signare, quod Christus hæc diuitibus illis avaris prædicans ab illis derideatur, eiusque dicta in parabolas ac somnia venterentur: *Deridebant eum Pharisæi, qui erant avari.* Ut autem illos convinceret, mortuum suscitavit, qui testimonium perhiberet veritati, vobis autem qui Christum profecti estis (inquit D. Chrysostr.) de his fidei debet ingerere certiore Dei verbum, qui vobis hanc proponit historiam, quàm si defuncti omnes sepulchris exurgerent rediui, imo, euncti licet Angelus convenirent. An non expectans foret o Domine, Deus hic defunctum suscitaret qui nobis hanc proponeret, ut testis ocularis historiam? Minime (respondet D. Chrysostr.) iam enim respondit Abraham epuloni tal: quid exoptanti: *Habent & Prophetæ, iudicant illos.* O Pater Abraham, pluri refert defunctus rediuius: Majori pollet efficacia Moyses & prophetæ, hoc est verbum Dei, quod prædicant, quanto potentior seruo Dominus iudicatur: *Considera quod quisquis mortuus est servus est, qua vero Sacra Scriptura loquuntur, locutus est Dominus.* Propterea etiam si venisset, etiam si Angelus de celo descendat, in animo omnium crediturum est Scripturæ, nam

D. Chr.
Ho. 5. cii.

Angelorum herus, mortuorum pariter ac viventium Dominus, ipse eos condidit. Ipse idem hodie nobis ore suo loquitur, non figurata proponis, non fabulas quibus terrorem incutiat, sed certissimas veritates, quibus nos instruat, imo & timore percellat: idcirco hortatur nos D. Chrysostr. ut nobis hanc historiam ob mentis oculos ponamus, ita ut diebus eam singulis percurramus. Christum audiamus, cuius diuine placeat, rogamus, misericordie, ut veritas hæc nostri cordis viscera penetret, eique spiritum infundat vivificum quo ad Deum à via nostra mala conuertamur.

§. 2. Huius diuitis supplicium sit ipsi exemplo diuitibus, ut pana Caini.

Utinam nobis seruiat exemplo dives ille ter infansus, grauior enim in se sentitur culpa, & nostræ sententia iustior damnationis, si postquam hæc videmus, desides obderimus. Notat D. Chrysostr. quod contigit, dam Deus in ipsis hæc in mundi prima ipsi item intentat primo illi proditori Cain fratricidæ, qui diabolico liuore, mardefcens fraterno se sanguine maculavit, cuius tantum existit scelus, ut ipsi Deo ausus fuerit se huius necis ipsarum simulare, imò & commisitum, curare fratricidium. Incandescit Deus; sceleris parati & sanguinis effusi vocibus, conuincit homicidam: quem perpetuis deuouet laboribus, tremoribus, exilio. Probat hæc ore D. Chrysostr. sententiã, hoc additur, ac declaratur, quod licet poenæ, quibus additus erat, Cain esset iustissimæ, tauròq; sceleris condignæ ob fratris effusum sanguinem: at amen septiplo grauior eius esset sententia, scilicet supplicium, qui manum suam mittere in Cain eumque occidere sibi arrogaret: *Qui occidit Cain septiplo grauior punietur.* Miratur D. Chrysostr. & querit quid hoc rei Domine? Num fortè grauius esse censetur patrum huius fratricidæ homicidium, quàm eius fuerit, qui fratrem pro rium interemit? Occidit Cainum casu Lamech & sine dolo, non de industria, non ex professo, nec hoc agere prætendebat vilo modo: credit enim se feram iaculo configere. Caini peccati an non hoc multò grauius, cum ex industria da à operâ, malitiosè fratrem interemerit, nec alia de causa, nisi quia bonus erat? Ita tibi di'ectus testatur Apost. *Propter quod occidit illum. Quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta.* Non septies,

Septies, sed septuagies septies quis dixerit Cainā peccatum suū mille atrocius, quā Abel. m. trocēdant quā Lamech, qui a sinuā fratricidæ exēdit noxam interfecit. Quo igitur iure condēmnas, vt septies grauius sit pœna occisoris Cain quā ipsius Cain sui fratris homicidæ? Non cōtradico r. spondet D. Chry. ostom.) acerbiorem tamen sepores intelligit pœnam, ei quā Cainum interfecit, quā ipsi aīn : quā dum Cain Abelem in erēn r. non credidit homicida, quōd Beus a. imō am ferio nostra curaret, nec adeo moleste hanc eadē ferret, nec tanto plecteret rigore homicidium. At qui Cainū vidit si plicium, quōd Deus ip̄e iudex defecēdent sanguinis vberinnoxij, tam inat dūto terro multatit supplicio vi to o tēn ens corpore, vclut argento vito illius, inquietus. à Dei p̄: erit a relegatus. vcto : agus orbe, I aris in terti di agaro. ur qui viso : anto tē p̄p̄: cō necate p̄: actum p̄: erit hōmō ē. licet aīo sceleribus conparem nec eius s̄: feret exemplo quem adeo grauius Dei videri iudicio condēnatum, septi p̄: um p̄: nia vt. Tale p̄: adico vobis erit & vefurum, s̄: lures, supplicium si in eadē labamini erit hā : dum hoc in Euangēho diuitem tam seure visibilis caligatum, tremēdisq; gehē: nē flammis traditum, s̄: iū adeo rabida scribendum, vt negā s̄: ficienti aqua guttulā miser exarefat. eius si p̄: p̄: cī: h. ne primariam affigant rationem, quōd p̄: uperi negauerit elemosyam, nec misericors extreme succurrerit laboranti. O quā ex animo sibi sumit Dominus egenorum pauperumque patrociniū!

Ne to. de Hæc enim erat Salus oris intentio (contostantur D. Bass. & D. Chryost. historiz huius interpretēs) qui hic medicum agit prudentissimū, qui vt infirmum aduerit audacem, qui sibi prohibitis non abstinet, nec p̄: ceptis obtemperat, eum exemplis perterret, Domine, precor, attende quid agas; hoc tibi vt certum aīrmo, quōd altero die eo quōd talis ab inhibito, tempore febris, potu non abstinerit, alio omni spe p̄: cisa salutis illum hinc febris rapuerit. Domine, consulo, salutis conuenite venē aper i rem: talis mense proxime p̄: terito, noluit sanguinis dare guttulam, & ecce is subito, ad guttur sursum ascendit, miserumque suffocauit. Timorem nobis incutit diuitis huius exemplum perentis: hortore conueniunt voces illæ terribiles, quibus vel vnicam petir aqua guttulam. nec ex auditur: *Abraham miserere mi, &c. Crucior in hac flamma.* Cui respondetur, nullum illi referari remedium, qui cum nec panis micam erogauerit

Lazaro esuriens, nec aquæ guttam recipere in sempiternum: Hæc autē iō: ne diuites (hortatur D. D. Chry. Chryso.) imo vero non diuites, sed misericordis a ca. Ho. 65. ad vātes: non enim quoniam diuites erat, puniebatur, pop. To. 3. sed quia misericordiam non exhibuit. Potest enim fieri, vt locuples miserens omne bonum cōsequatur.

Apte p̄: positio nestro dec̄: arat D. Aug. Da. 6. 2. uid hic canentem: *Latabitur insim cum videri, D. Av. vindictam, manus suas lavabit in sanguine peccatoris & dicit homo, si vique est fructus iusto, vi. 28. que est Deus iudicans eos in terra. Quid loqueris 28. 2. sal. o vates? Num mihi eundem vbi gl. dio p̄: uatur 28. 1. homicida, & laudas p̄: cipis manus in sanguine malefactoris? Numquid quando seruntur homicida, debent illuc innocēs vte, & lavare manus suas? Hoc non intendit: nec enim id esset lavare manus suas, sed eas in qui aret, sed vt viles iustus Dei in peccatores supplicia. c. more percellatur, sit sollicitus, vt opeta sua quæ per manus exprimuntur, sint iusta. si emenda, deinde & malorum pœnis & bonorum p̄: mia consideras hanc sibi saluberrimam eliciat conclusio est: *Vtque si fructus iusto, vique est Deus iudicans eos in terra. Proximum iustus paratur eundem pœna eorum vel patientiam in aduersis, condempnit & supplicium malis. sceleribus eorum vltisq; commenturatum. Non Deus reliquit mundū nec eius abicit cuius, freno laxans hominibus, vt quise ne suo vitaret aīrmo, aut perturbato rerū ordi: ei, sed velut supremis omniū gubernator, firmat si per vias hominum oculos suos vt iustis laborū p̄: mia: peccatoribus scelerū pœnas reddat dignissimas. Ita nobis p̄: dicit vates h̄: jere. *Cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorū Adā, vt reddat unicuique secundū vias suas, & secundum fructum adinventionū eius. Sancta quoq; mater Ecclesia nobis idē inculcat: Speculator ad fratē desuper, Qui nos di: ens ammalus, Alisq;ue nostris prospiciat, A luce prima in vespertam.***

In hunc hūem rebus obicit quosdam Dei electos p̄: mio laudatos, & alios pœnis æternis dā: atos peccatores. In tibi celesti p̄: mio patientiam Lazari muneratam, perpende, qualiter Deus angelos suos celsūct morienti, qui eius compleant exē: vias, & suis cum manibus seu thedā tū: r plati n stellant, animā q; deducant in sinum Abrahæ perpetuo lœtaturam. En tibi quā seuerō diu: is crudelitas p̄: nia sup̄: h̄: io, quō: ignes, vras pœnas, quos cruciatus p̄: iatur. vt ne aqua quōdē concedatur gutta sicienti: *28. est fructus iusto, vique est Deus iudicans eos in terra.* G. 3. Hoc

Cur tam rigorose punitur qui Cainū interfecit.

Ne to. de ira. Ro. 5. de terpretes. pop.

II. Similitudo.

Hiero. 32. 19. In hymno laud. ser. 57.

Tract. de vita solior. ad fratres de monte Dei ante ves.

Hoc (monet D. Bernardus) foret ut prudentissimum, ita vtilissimum exercitium tuum, si la-
pius caelos ascenderes, illos circumpiceres,
Sanctos premio caelesti gloriosos attenderes,
quod hic meruerunt, sua pauperes patientia, sua
humiles submissione, sua martyres fortitudine,
suis studiis, sua Doctores. praedicatione, sua
eleemosynarum liberalitate, sua carnis motuum
refrenatione virgines. O quae gloria, maiestas
quae, quae diuinitas, quae gaudia! Eodem pariter
modo, mentis consideratione descenderes in
infernium, & cum propheta Ezechiele illum
perustrares, tristia obites sepulchra, quibus
maledicti degunt semper morientes, non mo-
rientes. Quibus doloribus monstrum illud om-
nis crudelitatis Nero torqueatur. Impudici vo-
racibus ignibus, verbis quoque corrodoribus ob-
scuras crucientur luxurias: Ventris cultores ca-
piti, rabidaque fame, siti que excrucientur ac sem-
per immortales. Descende, monet D. Bernar-
dus in infernum, contemplant diuitem illum
epulonem mediis inferni flammis, penitusque non
tolerandis subiectum, exclamantem: *Pater A-*
braham miserere mei, & mitte Lazarum, &c.

D.B.

E

Psal.

54. 16.

Audi respondentem, nullum suae locum dari pe-
titioni, nec aquae guttam in aeternum conceden-
dam. Hoc David petiit: hoc optabat facerent
peccatores in sui remedium, & vitae correctio-
nem: *Descendant in infernum viuentes.* O sanctis-
sima cunctis exoptas prospera, & viciniora salutis
Hoc exopto sitienter, ut dum moriuntur, in in-
fernum non labantur perituri, dum viuunt, des-
cendant, obsecro in infernum, poenarum, dolo-
rumque attentissima consideratione: *Descendant*
in infernum viuentes, videlicet, ne descendant mo-
rientes: hoc enim modo calorum incolae in infernum
descendant: sicuti enim astringe contemplant, re-
uisere amant gaudia caelestia, ut videns ea op-
erant, sic & dolores inferni, ut horreant & re-
fugiant.

S. 3. Vult Deus, ut diues subueniat pauperi,
ut calum terrae, & stomachus corporis
partibus.

63

7

Aydire videor dicentem diuitem, rem esse
nimis rigorosam, se condemnandum, ob-
negatam pauperibus eleemosynam, Do-
mine, bona mea an mea non sunt? Num ego coe-
rum dominium non habeo absolutum? An liberè de
illis disponente, mihi quis neget esse liberum?

Num ea ego proprio non sum lucratus labore ac
impensio? Num ego ea mihi in patrimonio reli-
cta non sum assecutus? Quid illi quae nunquam
vidi, debeo, & qui nec habet in quo mecum com-
municet? Quis me constringit, ut mea cum illis
bona diuidam? Ipse Deus, & iuste quidem: Iustus
est Dominus, & multa magna disponit iustitiam
& aequalitate: *Omnia, quae fecisti nobis Domine, in*
vero iudicio fecisti. Si in vero iudicio in rella pa-
riter iustitia iudicium enim (inquit D. Tho.) a-
ctus est iustitia. Obiciunt: Maorem hoc quam
antecedens, inuoluit difficultatem. Quomodo
enim ad deum disponit in iustitia? Iustitia aequali-
tatem facit, hoc namque illi competit, ut ad an-
doctorem Angelicus. Quae agitur dici potest ratio-
ne, quod Deus nos in aequitate disponit irrepre-
hensibili, si rebus hinc consideratis, nihil nisi
summam inueniamus inaequalitatem? Hunc ve-
dos, cui diuinae superfluitate, alium cui deficiunt
illum tanta messe laetantem ut trico non suffi-
ciant horrea colligendo velut diuini illi Euange-
lico, alium qui quod granum recondat non habet
vel vnicum. Hunc, qui vestibus abundat super-
fluis, quas quia non potest loco seruare intui-
tineae corrodunt, illum autem luges, adeo vesti-
bus nudum, ut non habeat vel quo contegat in-
ditatem, amiculum, illudque D. Pauli completur
in Republica: *Vnus esuris, alius autem ebrius est.* 1. Co.
Insuper quia illud adeo commune videmus esse in
mundo, praegnant alij sumperunt argumen-
tum credendi, nullam esse Deo providentiam,
nec mundum à Deo gubernari, ut congruè re-
fert Theodoretus. Si in horto aduertes (2. Ser. 4.
omnem aquam ad duas tresue deducuntur
ci arbores, quae tanta aquarum abundantia co-
pia, ut ex ea radices putrescant, mille vero sine Sicut
altae, multo meliores ac frugiferiores, quae ex-
siccantur, arefcant, quibus folia decidant, ex
aquarum inopia: concluderes: indubie, mul-
tus huius horti curam gerit hortulanus, qui
eum recte gubernet, iustoque aquarum distri-
buit fluente. Nihilominus occurrat tibi Spiritus
S. mouetque ne tuo talem capite veritas cogita-
tionem, verbaque dicas blasphemata: *Neque dicat*
coram Angelo: Non est providentia. Deus enim
mundi habet providentiam, mundumque sum-
ma regit aequalitate. Cur eam igitur non adue-
rimus? Quia vult, eam tu facias, tibi illam confi-
dit, ut te pauperi distribuente superflua, tibi qui-
dem necessaria suppetant, sed nec pauperi defi-
ciant. *Ut vest. a abundantia illorum suppetat ino-*
piam, ait D. Paul. a. Diues & pauper (inquit D. 2. verb. D.
Aug. b.) duo sunt sibi necessaria. Nullus indiget, si mi. T. 1.
annicem

ipsum se supportarent &c. Hoc autem teste D. Chryfost. ita summa dicitur in sapientia, in nobilitate & honore, & emolumentum. Primum: ut te o diues, officia honore et aq̄e opera valeat, ad viri vniuerso & multorum sustentationem. An hoc tibi vertere honori (inquit) si curare tuus Deus eorum committeret, ac triginta vel quadraginta stellas tuas communi aere & essent in? Nemo contradicit, omnes subcribunt. At multo longe dignior est illis caelis, ipsi omnibus fidelibus, pauper omnium abiectionibus. Circa quae accipit d. Chryfostom. dicitur.

Secundum autem, ad maius principale (inquit d. Leo) in nostrum se hinc emolumentum, ut omnes habeant, quo suam possunt salutem operari. Amore nos vult videri Deus & charitatem, & ut totos nos bonis operibus quibus eorum lucreretur, impendamus, ad hunc eum finem nos in mundo collocavit. Ad hoc quod in esse diu res decernit, & pauperes alios, ut dum illi a se nutu dependent, & huiusmodi charitatis operibus negotium salutem tua bona distulendo, & illi ea recipiendo, patienter ac humiliter suam sufficientes ingenium ad eorum diuitias eleuentur: Mira providentiam, & bonitatem creatoris (exclamat d. Leo) ut uno factu duobus esset succursus. Pauperibus esset Deus, cui quas vobis contuli retinere facultates, nisi provisa misericordia sua, & illos sustinere vellet de patientia laboris, & hos de opere charitatis dicitur (allegit d. Aug.) propter pauperem factus est, & pauper propter diuitem. Maior est orare, & diuites erogare. Cum hoc in mundo, hinc iniquum loqui ut d. Basil. id agit Dei quod cum maiori ad huius mundi in boni conseruationem, primum produxit caelum & terram: In principio creavit Deus caelum & terram. Id est diuitem, diuitem cuius opulentiam nihil esset, & pauperem, pauperem cui nihil suppetat. Caelum diues, quod omnibus Deus impleuit diuitiis corporalibus, i. corruptione, luce admiranda, tot si terribus tot diuersis qualitatibus ac reat. gatus ad usum. Solem condidit, qui iugis tot mundo sufficit. Illustrando humani creati, nocis solamen. Terram autem pauperem, adeoque omnibus restitutam, ut nec vel minima radice seu arborum eam cumularit: Terra erat inanis & vacua. Quae est ista, tanta, Domino, inaequalitas? An non te memod quis re arguunt inultum, & distributionis, aequalis: Fallens: quoniam sic fieri conuenit: haec tamque bona caelo, non ut in eo otiosa ma-

neant; communicantur: sed ut ex eis terra ditescat: suaque eorum abundantia, telluris suppleat inania: lucem, influentias, caloremque infundat vniuersum, ex eoque grandis caelum in aer & terram, vniuersum, vinculumque componatur: caelum dando, terra recipiendo, consentit bonum quoddam ordinatum & elaboratum vniuersale.

Idem reperies (inquit d. Basilus) in aquis: Dixit Deus: congregentur aquae quae sub caelo sunt. Gen. 1. 9. in locum vnum, & appareat arida. Domine, quale tuum est hoc regimen, quis ordo? Si aqua omnes in locum vnum congregentur, abundantius superfluentes, terra vero langueret arida. Quinimo sapientissimus est hic contentus: omnes quippe has aquas ad vnum non congregavit locum nimirum mare, ut ipsum aquis repleat, sed ut ex superfluis sibi remittat, & euadat per terrae venas, modo circa huius impleat humina, modo illius in uale sit quo suas non remittat aquas quo fiet, ut conuenio inter se erigat, terra & aquae uiuantur. Nec mare redudabit, nec siccitas tellus exarescet. Hoc ipsum in te ipso liquet: Creat Deus hominem, qui praecipit, ut in vita nutrimen unum de quibuslibet vegetantibus fructibus: Ex omni ligno paradisi comede. Quod quare, remittit homo cuncta quae comedit, cibos illos? Ad stomachum. Si igitur omnes cibi ab stomachum confluant: quid agunt brachium, pes, collum, manus, tenoria? Non omnia tribunt stomacho, ut ea sibi reueat: absit, hic differretur enim praecopia, sed ut sit stomachus velut economus generalis, qui ex eo summa sibi necessaria, cuique membro suam remittat partem necessariam, & que tam praecise, ut ad vltimam remotissimam manus vel pedis vnguem, aut capillum capitis perueniat, quo sit ut corporis partes tali inter se unione coadunentur, ut vnum componant hominis suppositum.

Modo considera (inquit d. Basilus) opus Dei, quo suam cunctis exponit providentiam, quae hoc deest, ut vnum in alterum dispensatur subsidium: hic, o diues attende, quid tibi velit significatum. Te tibi creavit caelum, aut gemmis, argento, redditibus, atque opulentum: creat alterum ex opposito, sicut terram omnibus sique necessariis inanem. Hanc leas eius esse voluntatem, ut ex illis tuis diuitijs, influentibus, superfluis ad terram remittas, eam nutrias, omnibus sic provideas, quibus in essu suo conferretur. Te mare creavit, in quo cunctas bonorum temporalium aquas in vnum congregavit, non ut illis plenus intumescas, at ut

D. Leo. Mira creatoris (exclamat d. Leo) ut uno factu duobus esset succursus. Pauperibus esset Deus, cui quas vobis contuli retinere facultates, nisi provisa misericordia sua, & illos sustinere vellet de patientia laboris, & hos de opere charitatis dicitur (allegit d. Aug.) propter pauperem factus est, & pauper propter diuitem. Maior est orare, & diuites erogare. Cum hoc in mundo, hinc iniquum loqui ut d. Basil. id agit Dei quod cum maiori ad huius mundi in boni conseruationem, primum produxit caelum & terram: In principio creavit Deus caelum & terram. Id est diuitem, diuitem cuius opulentiam nihil esset, & pauperem, pauperem cui nihil suppetat. Caelum diues, quod omnibus Deus impleuit diuitiis corporalibus, i. corruptione, luce admiranda, tot si terribus tot diuersis qualitatibus ac reat. gatus ad usum. Solem condidit, qui iugis tot mundo sufficit. Illustrando humani creati, nocis solamen. Terram autem pauperem, adeoque omnibus restitutam, ut nec vel minima radice seu arborum eam cumularit: Terra erat inanis & vacua. Quae est ista, tanta, Domino, inaequalitas? An non te memod quis re arguunt inultum, & distributionis, aequalis: Fallens: quoniam sic fieri conuenit: haec tamque bona caelo, non ut in eo otiosa ma-

neant; communicantur: sed ut ex eis terra ditescat: suaque eorum abundantia, telluris suppleat inania: lucem, influentias, caloremque infundat vniuersum, ex eoque grandis caelum in aer & terram, vniuersum, vinculumque componatur: caelum dando, terra recipiendo, consentit bonum quoddam ordinatum & elaboratum vniuersale.

Idem reperies (inquit d. Basilus) in aquis: Dixit Deus: congregentur aquae quae sub caelo sunt. Gen. 1. 9. in locum vnum, & appareat arida. Domine, quale tuum est hoc regimen, quis ordo? Si aqua omnes in locum vnum congregentur, abundantius superfluentes, terra vero langueret arida. Quinimo sapientissimus est hic contentus: omnes quippe has aquas ad vnum non congregavit locum nimirum mare, ut ipsum aquis repleat, sed ut ex superfluis sibi remittat, & euadat per terrae venas, modo circa huius impleat humina, modo illius in uale sit quo suas non remittat aquas quo fiet, ut conuenio inter se erigat, terra & aquae uiuantur. Nec mare redudabit, nec siccitas tellus exarescet. Hoc ipsum in te ipso liquet: Creat Deus hominem, qui praecipit, ut in vita nutrimen unum de quibuslibet vegetantibus fructibus: Ex omni ligno paradisi comede. Quod quare, remittit homo cuncta quae comedit, cibos illos? Ad stomachum. Si igitur omnes cibi ab stomachum confluant: quid agunt brachium, pes, collum, manus, tenoria? Non omnia tribunt stomacho, ut ea sibi reueat: absit, hic differretur enim praecopia, sed ut sit stomachus velut economus generalis, qui ex eo summa sibi necessaria, cuique membro suam remittat partem necessariam, & que tam praecise, ut ad vltimam remotissimam manus vel pedis vnguem, aut capillum capitis perueniat, quo sit ut corporis partes tali inter se unione coadunentur, ut vnum componant hominis suppositum.

Modo considera (inquit d. Basilus) opus Dei, quo suam cunctis exponit providentiam, quae hoc deest, ut vnum in alterum dispensatur subsidium: hic, o diues attende, quid tibi velit significatum. Te tibi creavit caelum, aut gemmis, argento, redditibus, atque opulentum: creat alterum ex opposito, sicut terram omnibus sique necessariis inanem. Hanc leas eius esse voluntatem, ut ex illis tuis diuitijs, influentibus, superfluis ad terram remittas, eam nutrias, omnibus sic provideas, quibus in essu suo conferretur. Te mare creavit, in quo cunctas bonorum temporalium aquas in vnum congregavit, non ut illis plenus intumescas, at ut

quae aqua.

quaqueversum fluenta regurgites, quibus pau- peres nutrantur. Te stomachum posui: cui vi- ta conseruanda. confidit necessaria, non vt illis opplearis ad vomitum: hoc quippe solet te ta- mietate praefocare; sed vt indigis succurras be- nignus paribus; viduae pauperi sane tabescen- ti, puellae quae ob panis fructum pudicitiam ti- metur prostituta, captiuo, qui ob quattuor alium debitum optata priuatur liberate, xenodochio, extrema laboranti necessitate. In eum finem di- uites creantur & pauperes: Dives & pauper ob- uiauerunt sibi utriusque operator est Dominus. Di- uino plane consilio, vt sibi occurrant mutuo, di- ues habeat, cui impendat superflua, pauper, qui- bus suam suppleat indigentiam. Si suas cedi in dissiparet diuitias a Deo sibi collatas, terram- que desereret vacuam, si mare suos terras ne- garet riuulos, sibi que cunctas seruaret aquas. Si ingestos sibi solum stomachus reconderet ci- bos, partesque corporis sane sineret interiret qualis non merito argueretur iniquitatis? Quam non iuste de tanta dens malitia conqueretur? Eadem omnino ratione potest de diuice Deus conqueri, qui sibi cunctas ita exoptat di- uicias, vt eas nec extremo d. s. tribuat indigentibus: non enim illi Deus eas concessit vt sibi soli auar- tus retineret, sed vt sumptis sibi necessariis, reli- quas iis liberales erogaret, quibus illas Domi- nus designauit, nempe pauperibus. Stomachus (inquit D. Chrysostomus) si cibum solum conti- nuerit, reliquum corpus fame corrumpet, & se ipsum inexplabili improbitate perdet. Si autem acceperit, quantum pro sua portione satis est, & reliquum a- lijs membris transferet & se ipsum & reliquum corpus in bona valetudine conseruat. Quid de stomacho sperandum, qui sibi retinet, quidquid lat. in 1. recipit, nisi subita apoplexia? Et quid diuici- um, qui cunctas sibi congestas recondit Hon. 10. opes, nisi mortalis adeo apoplexia (ait D. Basil.) quali subito legimus oppressum miserum illu, de quo Sacra pagina, qui cumulat tantis sibi facultatibus, vt horrea creparent praecopia con- ditorem, sibi tamen inexplebilis omnia serua- ret, animam sicam adhortatus: Anima mea ha- bet multa bona &c. comede, bibe &c. Apoplexia illa percutitur a Deo non opinata: Sinite hac no- lte animam tuam repetent a te & qua parasti, cui- us erunt? Sume tibi vt stomachus, necessaria, & cetera ceteris membris distribuere necessitate labo- rantibus.

Pro. 11. 1. D. Chr. Ho. de ha- ben. cura solu. prox. & de mo- minib. A- braha. & ad Corin. Tim. 4. Ho. 7. in Dicescen- tes. Luc. 12. 17.

lima quam vidi sub sole, diuicia conseruata in ma- lum Domini sui, pereunt enim in afflictione pesti- ma. Latens adeo motus, vt id quod ad solu lo- men conspicitur, vide sub sole diuicia in damnu- mortemque diuiciis asseruata. O grauissima in- firmitas! ille quippe vita terminum diuiciis re- cident inexpectatum, doloribus, angulibus ac- truciatibus miserandum. Secunda scribitur: Re- dempto anima viui diuitia sua. Qui hoc? Si illa mortem adferunt animae, qua, precor, ratione eandem eripiunt infirmatibus, vitamque lar- giuntur? Non sibi sunt haec duae sententiae con- trariae, quinimo illis ipsis supremam indidit Spi- ritus S. conuenientiam: iam tunc e autem, in prima non absolute diuitias condemnari, sed tantum congestas, accumulatas, superfluentes, illa nam- que in damnum Domini sui conseruantur: Com- gregata in malum Domini sui. Illa igitur, quan- tum mortem adferunt Domino suo cumulat, tantum esse possunt auxilio salutis eius distri- buere, & in pauperum alimentum libera iter ero- gatae. Non capis. Confidete ergo, quod Spiritus d. propositae alludat similitudini. Nihil magis officit saluti, quam cibus stomacho non distri- buente co lectus, quia angustias, dolores, apo- plexias praefocaciones causat mortales, nihil vero e contrario magis conuenit optimae valeu- diui, quam cibus stomacho receptus, sed dige- stus, membrisque corporis, prout cuiusque suadet necessitas, reparatus.

§. 4. Sunt diuitia aquae cisterna, illis diues utatur, sed fontes illas faciat pauperibus.

Admiratur Spiritus S. consilium: Bibe a- quam de cisterna tua &c. & deriuantur fontes tui foras. Breue consilium, sed do- strinis gaudium, quod D. Basil. profecquitur, & noster explanat Cardinalis Caietan. De bonis loquitur tibi a Deo concessis: & primum ea ci- sterna comparat aquas, vt tu o diues, ho- scias, de caelo illa defluxisse, Deique manu illa distri- bui, & pro libera eius hominibus dari volunta- te, qua illi libuerit ratione vt bonorum omnium Domino vniuersalis, sicut est & aquarum quibus cisterna replentur: Quis dedit vberimentis- simo imbre cursum, & riuam sonantis tonitruis, vt plueret super terram? Quis est pluuia pater, vel quis genitrix? Illas voris? Quis hoc agit, vt hoc in loco decidant imbres copiosissimi, illa vero terra pars sicca in puluerem arenae simi- em- redi-

redigatur Deus ipse, Hoc tibi primum sciendum, & Crase dices (docet D. Augustin.) Deo tibi diuitias donari; ipse te creauit opulentum, ipse super domum tuam pluit, ut illa terrenis hisce bonis temporalibus repletur; ne vetò ignorantiam pratenderes, hoc tibi ad singulas repetit S. Scripturæ paginas: *Benedictio Domini diuites facit. Dominus pauperem facit & ditat. Bona & mala; uita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt.* Item aduerte, dum cum propheta Aggeus Deus loquitur negotium tractans arduum, ad cuius executionem magne requirebantur expensæ; commotum sedat Aggeum, ne sit sollicitus, uide tales sint expensæ prodituræ; quis sit illas ministraturus: *Meum est enim aurum, meum est argentum.* Verba hæc & audiens, & trinitans. D. August. sic diuites alloquitur: *Non igitur vestrum est, diuites terra.* Comparabatur, imo & minabatur olim Dominus diuitibus, qui diuitias concessas sibi adscribebant, gratias agebant Deæ fortunæ: *Quis potius fortuna mensam, id est, qui fortunæ altaria erigebant, sacrificia litabant, ut eorum bonorum auctori quæ sibi obueuerant. O proditores, execratur Deus, quàm me grauiter offenditis: ego quippe sum, qui hæc uobis concedo; de mea manu proherunt.*

Hanc optimè descripsit doctrinam beatus Iob, illa propositione prudentissima: *Dominus dedit, Dominus abstulit.* De qua diximus alias dum ostendimus, quàm peruersum fuerit hoc mentium, quod diabolus Christo promittebat ostendens illi uniuersa mundi imperia: *Tibi dabo potestatem hanc uniuersam, & gloriam illorum: quia umbi tradita sunt, & cui uolo, do illa.* O quantum tibi præstitit Deus beneficium, diues, in domo tua imbe uehementissimo cœlitus depluens, tua repleus horrea tritico, cellaria uino, scrinia pecunijs, arca vestibus, qui & hæc omnia ita tua fecit, ut ipse, qui tibi ea dedit, tua esse fateatur, dicatque *Cisterna tua.* Secundum aduerte, quid tibi sit agendum: nempe: *Bibe aquam de cisterna tua.* His uerbis præclarum inclusit documentum: nouerit diues nouerit uir primarius, graduatus, quem ad hanc Deus promouit dignitatem, cui hæc opima concessit bona, quod nullatenus uelit, Dominus uir miser sit, indigens in corpore suo nutriendo nimis parcus; nec expensere bona prohibet in cibo, potu, uelitu, domus, ornatu, honestè suæ conformiter dignitati, statisque eminentiæ quoniam hoc & approbat & ordinat, ut de tuis comedas redditibus, honesto uelut cultu fulgeas, tuis succurras liberaliter famulis, his te ipsum honores, cum illa

Hieron. Bap. de Lanuz. Tom. II.

tibi Deus dederit; tua per suam misericordiam fecerit, te omnium constituerit dominum. Notatu dignissimum nobis Salomon: reliquit documentum: *Hoc itaq; uisum est mihi bonum, ut comedat quis & bibat & fruatur letitia ex labore suo 17.* *Eccl. Omni homini cui dedit Deus diuitias atque substantiam, potestatemque ei tribuit, ut comedat ex eis & fruatur parte sua, & letetur de labore suo, hoc est donum Dei.* *Eccl. Modum loquendi petieruntur: Hoc uisum est mihi bonum: cui uideat Deus diuitias atque substantiam, potestatemque ei tribuit, ut comedat ex eis.* Non enim omnes quos Deus diuitijs cumulat, illam tribuit potestatem: quoniam multos, quibus altissimo suo iudicio concedit facultates permittit in suæ auaritiæ, cupiditatis, & ingratiudinis supplicium tanta cordis premi contractio, e, & calamitate miseranda, ut sibi ipsi nequeant succurrere, nec aliquid alicuius momenti audeant expendere in uitæ necessarijs, nec aquam biberet ad satietatem, diuites adeo infelices, ut in eorum donibus, ac mensis non nisi extremam liceat uidere miseriam.

Hoc Dei est supplicium; ita ipse testatur, dum de auro loquitur, quem cupidum, teracem accersat; *Viro cupido & tenaci sine ratione est substantia* *Eccl. 14. 5.* Illa quippe non paudet; & præmissis alijs sententijs, huic proposito congruis, addit: quod ille ne denarium quidem audeat expendere, nec unum quidem diem facientiis corporis uiriculis insinuere, nec ad hæc animo valeat: eius auaritiæ dicitur esse supplicium: *Hæc reprobatio est malitia illius; eumque terribi es illæ cœlestes miræ comprehendunt: Tu calcabis oliuam, & non ungeris oleo; & mistum & non bibis uinum; de quibus alibi. An hic diuiti sustendum? Minime, Tract. 2. p. 3. §. 20. n. 457. & seqq.* sed sumptis uitæ suæ necessarijs, familie, dignitate, & officio honestè conformiter, pariter hoc agat; ut ex cisterna ista fontes scaturiant, quo & hi qui fons sunt bibant: *Et deriuentur fontes tui foras.* Quis unquam uidit hominum, ex cisternis scaturite fontes? Non hoc intendit, ut fontes foras emanent, hoc enim foret impossibile, sed ut tutius eos manibus foras derives. Hic etiam discet adnotationem, quàm tibi sacrum præscribit eloquium: ut cum familie tuæ sufficienter fuerit prouisum, sumptusque quæ ad status tui honestam sunt necessaria conseruationem: tu tuis imple manibus ex his aquis deducas uarios, ac copiosissimos fontes foras: unum ad puellam pauperem extremâ inopiâ tremiscentem, alium ad hospitale infirmorum calamitatibus oppressum, hunc ad egenam aduersâ ualitudine laborantem, cui desit uel frustum panis. Non enim hoc

G g quæ

quirit Deus, intelligo communiter, vt tibi detrahas vita necessaria, & vt alteri succurras tu ipse pauperem paratis: audis enim Apostolum: **2. Cor. 8. 13.** Non enim vt alijs si remisistis, vobis autem tribulati. Sed cum tuis succurreris necessitatibus, demum beneficis pauperum consulas indigentiae: **D. Avg. In ps. 147. Tom. 8.** Quare (monet D. August.) quantum Deus tibi deuenit, & ex eo tolle quod sufficit, cetera que superflua inueniuntur sunt necessaria. Superflua diuitum necessaria sunt pauperum. Res aliena possidentur, cum superflua possidentur. Ita multos lego hoc exponentes Spiritus S. consilium: **Ecl. 14. 11.** Filii, si habes, benefac tecum, & Deo dignas oblationes offer. Bibe, comedet, de tibi necessarijs solum sufficere tibi: Benefac tecum. At hic ne listas, vltimus progredere: Deo dignas oblationes offer, in paupere, vidua, captiuo, ecclesijs &c.

§. 5. Confundit Deus diuitem, non facientem elemosynam, vt Dominus suum aconomum.

10
Hom. 35.
ad pop. &
2m. 3. de
Laz. inter
Hom. in

Hoc sibi familiari prosequitur D. Chryso-
stom. eloquentia, octina: sanctorum Pa-
trum i. habens, sumptio famulamento ex
eo quod Christus in duabus aut tribus propoluit
populo paralyticis, docens huius mundi diuites,
Dei esse, vocarique dispensatores. Nobiles opi-
bus ititres ad familie suae, & prudens palatio-
rum regimen, economos creant seu dispensato-
res, quorum manibus dominorum traduntur fa-
cultates, non vt illas sibi referrent expencen-
das, sed vt detrahis sibi mercedibus, reliqua
ceteris distribuunt famulis, illis pecunias erog-
ent, qui cum seculis Domini sui manu subfig-
natis accurrunt. Si quis dispensator ex argentaria
Domini sui seditiosus insurgeret, dumque alter
famulus sibi debitam referret mercedem, eam
dare negaret, nec minus cum scedulis obliqua-
tis accurrenibus solvere recusaret. Quam hoc
molestè Dominus acciperet? Hoc ad eius lo-
lummodo sufficeret amonitionem. En tuum o di-
ues, monet D. Chrysostom. officium, esse Dei
fidelissimum dispensatorem, qui suas tibi credit
diuitias, non vt illis te ipsum superbus extol-
las, sed vt pauperibus, Dei vtiue famulis,
succurras opportunus. Sic ipse similitudinem ad-
fert: **Luc. 12. 42.** Vid. hic seruus, quem constituit Dominus su-
per famulam suam, vt ac illis in tempore tritici
mensuram. Et vt illis elemosynam largiaris qui
eam eius nomine, scedulis, cautione, pauperes
expostulant, illis qui Syngrapho Christi Deique

tabulis sibi succurri humiles deprecantur, in sue-
remedium calamitatis, in sua supplementum
pauperatis. Illi omnes, qui Dei nomine confi-
gati à te quaerunt subsidium, hoc tibi persuade,
quod cum Dei scedulis accedat elemosynam
rogaturi. Tibi consule, caue ne tam sis pericul-
sus ac dispensator infidelis, vt dum habes, in-
de illis succurras, recules, quod in Dei nomi-
ne ac scedulis, efflagitant; hoc enim Dominus
animo feret iracundo. Hinc duas capio S. pagi-
nae propositiones, quarum prima ea est: Declina
pauperi sine tristitia aures & redde debitum
tuum. Quoties ad domus tua ostium pauper pul-
saerit, ne contristeris; Dei enim nomine adest
mendicus aurem porrige gratam eius gemitibus:
Redde debitum tuum. Quod illi debeo? Et quid,
quæso illi debeo ego? An mea non sunt bona?
Sunt quidem, attamen tua non sunt: quia tibi Deus
illa concessit, & illa tibi cum illo dedit onere, vt
quæ tibi sunt superflua, pauperibus erogentur:
Res aliena possidentur, cum superflua possidentur:
ait D. August. vt supra.

Obijcies (inquit D. Ambros.) Quid iniustum
est, si cum aliena non disputam, propria diligenter
seruem? O impudens ditioni! Propria dices qua, ex
quibus recordaris in hunc mundum decessisse? D.
Hieronym. Si plus habes, quam tibi ad vitam
& vestitum necessarium est, illud eroga, & in illa
debitorem te esse noveris. Expende nomen: Debi-
torum, respondens illi, debitum tuum. D. Chry-
sostom. Non ad hoc accepisti, vt in delicijs absumeres, sed vt
in elemosynam erogares. Numquam enim tua possi-
des? Res pauperum sunt tibi credita, sine ex labri-
bus iustis, sine ex hereditate paterna possideas. Au-
diamus D. August. Reser tibi Deus honorem, & n-
quasi tibi dicit: Prior de communi tolle, quod suffi-
cit necessitatibus domus tua, quod reliquum est, da
Christo. Adiungamus D. Leonem Pontificem:
Terrene & corporales facultates ex Dei largitate
preueniunt, vt merito, ratione eorum quasitum
sit, que non magis possidenda, quam dispensanda
commisit. Nec omitiatur D. Gregorius: Admonen-
di sunt, qui nec aliena appetunt, nec sua largiun-
tur, vt sciant sollicitate, quod ea de qua sumpti su-
mus cunctis hominibus, terra communis est, & in-
circo alimenta quoque omnibus communiter profert,
& incassum se innocentes putant, qui commune Dei
munus sibi priuatum vendicant. Prodit D. Bern-
ardus. Nostriam est, pauperes clamant, quod offenditis, er-
deliter nobis subtrahitur, quod vos inuicem ex-
penditis. Concludat D. Thom. Res, quas aliqui
superabundanter habent, ex naturali iure debent
pauperum sustentationi. Corpus etenim est Raspu-
Hica, 22

blica, cuius stomachus sunt diuites, stomachus autem iure naturali ceteris debet providere partibus, sibi sumens sufficiens. Et iterum: Dominus non solum decimam partem, sed omnia superflua pauperibus iubet exhiberi. Et alibi hanc esse communiem asserit Theologorum opinionem. Quisquam docuerunt D. Thomam solum velle diuites ad eleemosynam teneri in casu necessitatis. De qua re Caetero edidit opusculum, probans contrarium, quod absolute diuites obligentur ad eleemosynas exhibendas, tam alijs, quam huic aut illi ex parte laboranti.

Secunda propositio sic illa: Qui calumniatur egentem, exprobrat factori suo, honorat autem eum, qui versatur pauperis. Nihil magis irritat, commovetque Dominum, quam si dispensator immisericos petentibus eleemosynam pauperibus, manus contrahat, convitiatur, pedibus protritat: tunc omnes de Domino graviter conqueruntur, suspicantur enim hanc illi placere convitiata, acculant eum iniqui regimini. At vero dum dispensator effuse distribuit, libenter accurrit, alibi ardet, vultum præse fert benignum, seruo a parte hac, alteri ab altera, omnibus demque tantum quantum sibi conceditur erogans, Dominum ipse suum honore asserit, familiarique reddit laudibus dignissimum. Ita quoque evenit, dum Dei dispensator, dives inquam, pauperem crudelius excipit, & nudum egenti non succurrit, sed & convitijs lacessit, discipulis abigit desolatam: hoc Deo movet stomachum: Exprobrat factori suo.

Hoc memoria retine, monet D. Chrysolost. Accipisti plura ceteris, non ut ea solus consumas, sed ut eorum ceteris bonis, sis dispensator. Opinor David olim vidisse pauperes, omnibus exutos sacellicibus, advenientes diuites, eleemosynam ex Dei nomine postulantes: sed hoc retulere sol. n. en. ut & eleemosynis vacui redirent, ac insuper oppleterentur convitijs. Considerat illos David male exceptos, spe sua frustratos, ad Deum conversos, quasi de Deo querimonias essent exposituri. Heu Domine mi, cur nos in summam proiecisti paupertatem, illos autem tot opibus cumulasti superabundanter? Num tua domus nostri moderationem, ac quales tibi sint œconomi & qua ratione tua bona dispensentur? dixerunt: Quomodo fuit Deus, & si est scientia in excelsis. Ecce ipsi peccatores, & abundantes in seculo obtinuerunt diuitias, &c. Hoc autem quotidie videmus in pauperum oppressionibus: eorum tristitia eorum verus audimus suspiria; ac cōquerentes quod a diuitibus omni repellantur inhumanitate. At dum illi dispensatores, fideliter suo funguntur munere,

benedicitur Deus, eius extollitur providentia, eius laudatur iusta dispositio, quâ succurrit omnibus, deest nemini, egredimur sublati manibus Domino gratias agentes, diuitibus prospera et in cta apprecantes, pro eis Deum deprecantes: sic autem introducit pauperem David, pro diuite insigniter liberali exorantem: Dominus conservet eum, & vivificet eum, & beatum faciat eum in terra &c. Hic igitur summam habes totius processus Evangelici contra diuitem. Dei dispensatorem, cuius fidei suas commisit divitias, bonaque temporalia, ut illis ipse fruere, pariter Dei famulis liberaliter erogaret; cui cum Dominus quendam omni humana ope spoliatum mitteret recreandum, eundem ad domus suæ ianuarum fame sustinuit interire; sed nec micâ panis pascere voluit afflictum inhumanis. Purior dispensator infidelis, ita puniatur; reus est mortis.

§. 6. Argumentum admirabile nobis proponit D. Ioannes, quod dicit, qui proximi non miseretur, quem videt inopia laborantem, Deum non amet.

Hanc nobis proponit doctrinam dilectus Domini discipulus, causam ex Theologia principijs, allegans, cui iustissima sit diuitis condemnatio, qui bonis affluens temporalibus, pauperis non miseretur, quem omnibus videt lapsum facti latibus, quodque hæc sola, licet alia non esset, sufficeret, ut inferni penis traderet perpetuum exurendus: Qui habuerit substantiam huius mundi, & videt fratrem suum necessitatum, & habere, & non miseretur viscerum suarum ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo? Qui enim non diligit fratrem suum, quem videt, Deum quem non videt, quomodo potest diligere? Supponit D. Apostolus certam propositionem, ac sæpius repetitam, neminem posse salvari, nisi diligat Deum, Dei hæret charitate, quam ex industria docto illo, simul & suo discursu Doctor gentium explanat: Si linguis hominum loquar, & Angelorum, charitas est autem non habeo, &c. Si habuero omnem scientiam, ita ut montes transferam, si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, si tradidero corpus meum, ita ut ardeam, &c. charitas enim absque non habuero, nihil sum, nihil mihi prodest. Duabus constat sanctitas seu iustitia partibus, prior eaque minori, quod malis abstinemus: posteriori quod bonis operibus infudemus: amba necessaria, ut præfati sumus ex doctrina D. Basil. Non meminit Apostolus partis prioris, dicendo: Si commiserit homicidium, adulterium, &c. sed illico transiit ad posse-

posteriorem. Si me in adibus exercuero virtutum, fide adeo constanti, vt eius virtute montes de loco in locum transferam: patientia adeo forti, vt ipsos superem ignes, pauperum sollicitudine tanta, vt eis omnia bona mea distribuam, eorumque beneficio ac famulatu me totum conlectem: *Omnes facultates meas*. Si Dei charitatem non habuero. *Nihil mihi prodest*; bonus non sum al solute, nec his omnibus gloriam mereor a uitam, de quibus alias concludit igitur, sine Dei charitate, saluari posse neminem. Huic maiori propositioni subiungit D. Ioan. alteram minorem: *Qui habuerit substantiam huius mundi, & vidit fratrem suum necessitatem habere, & clausit visceribus ab eo, quomodo charitas Dei manet in illo?*

Tract. 4. n.
92.

O dilectissime Christi discipule: vix hoc capio argumentum. Quia consequentia; quia pauperi fame, sitique squallido non succurro, non manet in me Dei charitas? Si, cum Deus & pauper, duo sint inter se distincta, & quae Deum tangunt exequi possim, vt sanctum eius nomen venerari, plures exercere actus amoris ac bonitatis Dei, offerre sacrificia, aliquid eoque quod mihi occurrat aliquis in mundo summa obrui egestate. Num forte qui amat dominum, eius tenetur succurrere famulis ope indigentibus? Si confectus, ne possit dirigere Regem, Regi, virtute, bonisque seruire, licet eius non adiuuem subditum in quo mei ope indiguerit, quem nescio, si eum aut cognoscat, aut amet, aut exhorreat: falleris, respondet D. Ioannes, hoc pro competito noueris, fieri non posse, vt quis vere diligat Deum, & pauperis mendicium non miseratur: *Qui enim non diligit fratrem suum, quem vidit, Deum quem non vidit, quomodo potest dirigere?* Supponit hic doctusque Euangelista Theologicam questionem, qua declarat rationem, qua nobiscum agit Deus, vti que illi seruiamus. Homo, corporalis est & sensibilis, suas dirigit actiones, ac inchoat per sensus corporales, ex ijs quae oculis conspiciamus, audimus auribus, manibus contrectamus. Deus Magister est vniuersalis, de cuius nemo dubitat doctrina, qui vt prima veritas nos, id quod est, docet, qui nec falli possit, nec fallere. Qua ratio igitur me docet, quomodo illum docendus accedam, quem nec re: his video, nec auribus audio? Ad hoc sese offert in persona quidam visibilis, scilicet Pater, idque tam ad virtutem, vt hoc nobis firmiter persuadere debeamus, quando nobis Pontifex loquitur, Deum ipsum esse, qui nobis loquitur. Ita vt, qui Papam non crederet, quem videt,

Deo fidem, quem non videt, non adhiberet, & qui Papam sperneret, quem videt, Deum quem non videt, aspernabitur: quia in illo ipse est, ipse se nobis offert audiendum, ac videndum: *Qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, Lat. me spernit.*

Vult nobiscum esse Dominus vsque ad mundi consummationem: *Eccc ego vobiscum sum, usque ad consummationem saeculi.* Quod si celos seauerit, secundum praesentiam corporalem, iam illum nec videbimus, nec audiemus. Ad hoc seipsum offert vere ac realiter in visibilibus ac sensibilibus, vt in speciebus panis ac vini in Venerabili Sacramento; ita vt, qui illud adorat ipsum Christum adorat, qui spernit, Christum spernit, quem hoc esse credimus in substantia ac propria persona, sed occultum, & aliena specie cooperatum. Hoc à nobis exigit Deus, vt qui illum amat, non in solo sistat actu interiori voluntatis, sed illi seruiat, bona sua illi offerat, & cum illo diuidat, hic enim veri amoris effectus esse comprobatur, multis aduocet operibus: hoc amat est: *Amor Dei operatur magna, si est, si autem operari renuit, amor non est.* aut magna ille D. regit. Haec in hoc dilectionis proprietate accuratè describit Spiritus Domini: *Lumines eius, lampades ignis, & Candelae flammularum.* Legunt alij: *Carboes eius, carbones ignis, & flammularum Dei.* Amor Dei, carbones sunt, non vitus, sed multi vt amoris ostendat efficaciam: carbones ignis, flammæ, altissimi: hoc quippe significat: *Flamma sum Dei.* Phrasî sacræ pagina familiaris. Non sunt carbones, quibus sufficit ignis interior ac conclusus, sed ignem foras emittunt, ardentissimas circumquaque flammulas, ignesque exstantes. Operat, vt quidam opinantur, fulguris ignes, qui communiter Dei flammæ nominantur. O ignem potentissimum, qui nubibus non concluditur, sed impetu erumpit vehementissimo, vt nullæ sint vires, quæ occurrant nubibus, conclusum, ne foras profiliat. Considera, quæso, charitatem, ignem illum caelestem, qui animam accendit, vt carbo, qui totam penetret, qui visus eia accendat. Si vero talis sit, qualem esse conuenit non ei sufficit animæ visceribus includi, sed summâ prodit diligentia, erumpit vehementer, flammulas huc, illicque diffundit ardentissimas. Talis est Dei dilectio, quæ nedum accendit interiori animam, sed & oras erumpit, ignes diffundit, dilecti benencium & obsequium: *Opera ut magna si est: si autem operari renuit, amor non est.* Qui igitur Deum amat, opera habet eminentia.

ria, quibus ad Deum accedat. Dicitur mihi, quia hoc fiet ratione? Quid ego dare Deo possum, quod ei potest prodelle? Vbi sunt illi manus, quibus ea recipiat, quæ cum illo diuiliam, non eas conspicio? Nec ipse pauper est, vt bonorum meorum indigeat, nec infirmus, quæa foveam, nec captiuus, quem redimam. In hunc finem modum inuenit præclarissimum: ipse se transfigurât in personam pauperis, infirmæ, captiuæ, spoliati, suas manus in pauperis mutat manus, ita vt, dum ex his vnum vides, in eo Deus ipse tibi sit considerandus.

Matt. 25. Huius te certiore facit, dum ait: *Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* Dum vides pauperem, manus extendentem, ne illas attendas (monet te D. Petrus Chrysologus) vt huius manus indigni sed vt ipsius Dei manus, qui pauperis manibus quas vides, abscondit suas, quas non vides: *Manus pauperis, gæophilacum est Christi: quia quicquid pauper accipit, Christus accipit.*

Cum infirmum vides v lheribus laicorum, qui tuam reposcit misericordiam, hoc reputa, quod Deus ipse sit, qui iacet languidus, qui à te postulat subsidium; qui ad amoris tui exercitium, se pauperem exhibet in paupere, infirmum in infirmo, in captiuo captiuum: sicque semper hæc ita coniungatur, vt perpetuo consideres (hortatur D. Chrysostomus) illud Dauidis: *Astut à d' x-*

Hom. 5. de cru pauperis. Quid i topolito congruè expendit panem. D. Gregorius: *Hec quod iacens in terra porrigit panem, tu, sicut, in celo datur.*

Hom. 40. in E. ag. ad frat. §. 7. Se Deus exhibet in paupere, in quo tuam erga illum possis operibus probare dilectionem.

Hoc mira verborum explicauit Dauid proprietate. Diligebat Deum, & tantis eius beneficijs obstrictus, optabat præstare Deo obsequia, de bonis suis illi retribuere, eius necessitati subeunite, & anxius hæret, quia possit hoc facere ratione, quia hoc de Deo credit, quod nullis flagitanti commotis, quibus possit auxiliari nec otium egeat bonorum: *Dicit Dominus, Deus meus est tuus, qui in manu bonorum meorum non eget.* Hebraei Deum nominant *Sadai*, id est, se ipso contentus, satur, nullis egeans: sic esse pronter, inquit Dauid, & in hoc, ipsum esse Deum meum, agnosco. Verumtamen, ut benedictus Deus meus, qui mihi dedit occasionem,

modumque præscripsit, quo mea possum adimplere desideria. Quis ille, quæso, modus? *Sanctus qui in terra sunt eius, misericors omnes voluntates meas in eis?* Ipse se sub persona exhibet Sanctorum, quos habet in mundo, id est, egenorum, quos in terra posuit, illoque modo misericors omnes meas voluntates, præcipiens ac designat, vt in eis mea compleam desideria: *Misericors, rem significat facere mirabilem, eam de suo esse natam ali ad superiorem attollere, qualitate, qua fiat vt illustrior, ita irribilior.* Hoc modo loquitur Dauid: *Scitote, quoniam vni fecit Dominus Sanctum suum.* Attende modum, inquit Dauid, quem Deus mihi designat certe admirandum: *Ne mihi d' Dauid est voluntas, meis opibus laudis necessitatibus, mihi in alio subueniendi, munera ostendendi in ei erga me amoris testem?* Mihi in propria facere hæc non potes persona, illis enim nullatenus indigeo; verumtamen illa tua desideria ad meos conuertere charissimos, in meis illa comple: pauperibus: quæ licet in eis siltere nec vita progredi videatur, illa tamen extollo, & ac tantam eticho dignitatem, vt ad me accedat, mihi in paupere laudanti ueleries, me in captiuo desolato uisitabis, me in paupere puella uisitabis, me in plagiis laucio uisitabis; si uero hoc in paupere non egeris, in quo me exhibeo; vt me uideas, in mihi facere designaris: *Quid non feceris vni ex minimis meis, nec mihi feceris.*

Hæc Dei est intentio: *Hoc mandatum habet. I. Thom. 3. me ad Deo (scribit D. Iohannes) ut qui diligit x. Paulus Deum, diligit & fratrem suum.* Ex epi. 10. e. D. c. in 1. Augustini, alludit ad colloquium Christi cum Petro. Iam sepulchro reuoluit s Petrum in terris: *Simon Iohannes diligit me plus his. Petrus in terris. Dicit illi Petrus: Tu sis Domine, quia amo te. 15. Dixit illi Iesus: Pise agnis meus: hoc eque nendum semel aut bis, sed tertio i em repetit. Domine, Petrum in terris an te diligit, respondet diligo: cur igitur non præcipis, tibi sic elter feruiat, sed te as illi demontas oes, signas agnos, vt eorum curam habeat diligentem? Magna hic latet mysterium. Amare, est alieri uelle bonum, & motis omnibus proiure. Petre optas mihi bonum? mihi desideras benefacere? nihil magi potant te, totus vt tuus. A tamen qua ratione hoc perneiam non inuenio: bonorum in eorum tu Domine: non indige? En agnos, en o cas meas, in illis tua comple desideria, in illi amulandis in illis quippe mensum offato, mecum sum in illis attende, carumque in optam, mecum*

esse imaginare. His conformiter apte declaramus duas illas sententias, primam ex Dauide Rege: *Beatus qui intellegit super egenum & pauperem.* Secundam autem ex Salomone: *Misericordia & veritas te non deserant.* Oculis corporis videns mendicem ascendat intellectus, ac Deum in illo cognoscat, factum pauperem. Ea de causa conuenit Apostolus misericordiam pauperibus exhibitam communioni: *Beneficentia & communionis nolite obliuisci.* Sicut enim in communionem species cernis panis, credis autem sub illis verè esse Saluatorem, ita seruata proportione, videns egenum, in illo Christum esse crede quod ipse sit, qui te rogat, ipse pauper, ipse gemens, ipse nudus & spoliatus. Sub ea ratione considerabat Abraham ipsos pauperes, idcirco eos ad viarum exitum praelolabatur, & ad ostium domus suæ: *In ipso seruire diei*, aduentantes excipiebat peregrinos. Illa temporis circumstantia exterius significata, animam declarabat interiorem, quod scilicet Dei feruere dilectione, vnde & pauperibus benefacere ex Dei amore votis omnibus expetebat. Nouerat vir piissimus, quod Deus sub persona lateret pauperis, vnde & illos obruius requirebat, & totus Argus indagabat, ostio tabernaculi sui egrediebatur circumspiciens, num videret aduentantem, & post pusillum aduertit illas tres accedentes, quos credidit esse realiter peregrinos, & illico ceruo celerior grandævus licet, illis profilit in occursum, coram se pedibus humilis prosternit, orat instanter, ingrediatur rectum suum ab itineris labore requirem capturi, illis mysterio plenissimis verbis: *Domine si inveni gratiam in oculis tuis, ne transcas seruum tuum, sed affiram paucillum aqua, & lauare pedes vestros, & regni sitis sub arbore, ponamque buccellam panis, & consortio cor vestrum, postea transibitis* Admiranda plaue verba.

Ps. 40. 1. *Ps. 40. 1. Ps. 40. 1.*

Hebr. 13. *Hebr. 13. Hebr. 13.*

Gen. 18. *Gen. 18. Gen. 18.*

178 *178 178*

Ps. 67. 18. *Ps. 67. 18. Ps. 67. 18.*

rauit, agnouit, allocutus est, ad ades iniitauit, prouide licet multi aduenient, illos ad primum ingressum alloquitur in singulari: *Domine*; & confestim aduertit illos plures esse, omnes vult ab itineris labore recreare, omnibus seruire, laute omnes excipere, hanc enim esse sciebat Dei voluntatem, qui vt ille, qui Deum diligit sua possit implere desideria, illi seruando, latet absconditus in persona pauperis oppressi calamitate. Quinimo, vt nos in hoc reddat certiores, ipse Dominus aliquoties id egit, quod declarat Apostolus Paulus, dum eandem exponit historiam, quod Deus figuram assumpsit pauperis, & vt talem se exhiberet, ita vt qui illum recipiebat, crederet se verum excipere pauperem, postmodum verò discit ipsum fuisse Deum, cui sub figura pauperis seruierat. Ita in prædicta historia egit cum Abraham, profectus in persona trium illorum Angelorum, qui vices, vocesque tenebant trium in Trinitate personarum. Qui vt pauperes ac peregrinos se illi exhibebant, eo modo, vt crederet Abraham eos verè esse peregrinos, & tandem, ipsum esse Deum agnouit, quem hospicio susceperat, cui seruierat, pedes lauerat, in suis Angelis.

Illi contigit (teste D. Chryso.) sicut his qui retia laxant in capturam piscium, qui sapius, dum se pisces exturbare credunt, eorum loco se gemmas pretiosas, crystalli ramuscillos gaudent expiscari: *Quemadmodum piscator, iacto in mari reti, piscem quidem attrahit, attrahit autem frequenter, & aurum & margaritas, ita & Abraham captans homines, piscatus est caritatem & Angelos.* Ita legimus de S. Martino, qui dum se putat nudum operire vestibus pauperem, frigore tremulum: eundem intellexit, quod ipse Christus esset, qui sub figura pauperis nudi latebat absconditus. Nemo non miratur, quod ad rem narrat D. Gregorius supponens, quod hoc voluerit explicitè proponere, quia mouent nos efficacius exempla: *quantum verba. Quia ad amorem Dei, & proximi plerumque corda audientium, plus exempla, quam verba excitant.* In Lycania Mauria vicinia, in monasterio degebat monachus annis valde grauis cognomento Mastyrus: Die quodam ad aliud commigrauit monasterium, in quo pater quidam vitæ sanctitate clarus morabatur. Medio in itinere cecidit illi vit immunda totus respersus horridisque lepra, vt omnibus corporis partibus, velut foetibus lauem, vermescere scaturiret, alter Lazarus. Non illum dedige-

Ps. 40. 1. Ps. 40. 1. Ps. 40. 1.

D. Chry. Hist. 2. Luca. Tim. 1. Simil. do.

D. Greg. Hom. 11. Psal. 118.

hans, velut dices hic epulo, pertransiit, sed approprians, quod tenderet inquisiuit. Respondit, quod ad idem, quo ipse, monasterium & quod illic sum habet domicilium, nec vitium progredi valeat, deficientibus sibi viribus, ut oculis patebat omnium. Pauperis miseretur monachus, pallio suo eum inuoluit, & in humeris scilicet deferret ad monasterium, cui iam cum esset proximus, huius actus pater spiritualis per revelationem didicit praestantiam, elataque voce ad monachos vociferatur: omnes accurrite, omnes adeste, aperite portas (a) frater noster adest Martyrus, Christum suis deferret humeris. Eadem hora seipsum Christus Martyrio magna maiestate & gloria reuelat, atque: Martyri dilecte votorum meorum, in terra me non horristi, in caelis ego te exalabo, & his dicitis, spectante Martyro ascendit in caelum, stetitque monachus celestibus absque contemplationibus extaticus.

Exemplum

11

D. Greg.

Grande spectaculum (exclamat D. Gregorius) & nostra maxime congruum eruditioni. Non sufficit Christo (inquit) verbis alserere, id quod pauperi erogatur, vel in egentis praestator beneficium hoc a se ita recipi, quasi sibi ipsi daretur, aut praestaretur, sed insuper ut hoc nobis persuadeat, vere ac realiter scriptum in pauperem ac sortentem transfiguratur leprosum. Quae praecor, est modo Christi cum paupere comparatio? Quae carnis lux gloriosa, cum lepra inolita conuenientia? Quae corporis sui, gaudij & lucis omnis scaturiginis, cum putredine similitudo? Quid in humana carne sublimis carne Christi, qua est super Angelos exaltata? Et quid in humana carne abiectionis carne leprosi, quae inuoluitur vulneribus scinditur. Et exhalantibus fetoribus impletur? Nihilominus figuram induit leprosi, carnemque suam gloriosam, ut immundam exhibet contruendam, ut huius reuerentiam reddat certiore, credalque omni postposito dubio, quidquid aut dederis liberalis aut praestiteris misericors leproso, ipse sit, qui ea recipiat, quasi in propria carne ac persona, de quibus alias. Hoc supposito, grauer argumentatur D. Iohannes, qui non amat pauperem, quem videt, Deum quomodo amabit, quem non videt? q. d. Qui Deum non diligit quem praec oculis habet in persona pauperis, cui subuenire non dignatur, quomodo diligit, quare ratione subueniet secundum id, quod eum non videt? Hoc igitur est D. Iohannis argumentum: Nullus sine Dei dilectione potest saluari, qui

vero pauperi non liberalis succurrit, quem videt; Deum non amat: scito igitur: Deum se nobis in persona pauperis exhibere: talis ergo nullatenus potest saluari.

Hinc sacra concludit Theologia, non esse metum consilium propositum diuiti, ut pauperi subveniat inopia, sed formale praeciptum est obligatorium & obligatorium charitatis, sub poena aeternae damnationis, huius tantummodo defectu, suo dare eleemosinam plus satis est, ut charitas amittatur per molym, quam in anima Spiritus S. demoratur. Ita intelligit D. Chrysostomus illud Apostoli: Spiritum non habere extinguere. Metaphoram deducit ex lampade lucenti, quae pro defectu olei extinguitur. A Thessa. quae anima lampas est, in qua dum quiescit Spiritus & lucet & ardet. Eo solo, quod oleo non fulgeat. misericordia ad pauperes, frigidescit charitate, & languescit, & extinguitur: Saepe contingit, etsi nihil irumpat, extinguatur flamma, cum defecerit oleum. Etsi venti non perflent vehementius, imber non ingruat durus, nec lapides iaciantur atrocius, defectu olei, extingui potest lampas etiam lucidissima. Et hoc quando? Quando elemosinam non facimus, extinguuntur spiritus, qui non manet apud te, cum te videri immisericordem. Idcirco ut praeciptum obligatorium inungebat D. Paulus Timotheo: Diuitibus huius saeculi praecipe, Non dico, des consilium, sed praecipias: Facile tribuere, communica-

III.

Praceptum

1. Timoth.

1. 4. cor.

Amos. 6.

8. 8. 11.

ad ebrietatem sectandam &c. Et cybana; & Isai. 3. 1. &c. & tympa non respicitis &c. Similiter & eorum comprehenditur numero, quos idem Deus grauer arguebat, comminante Amos: Va qui opulenti stis in Sion &c. dormitis in lectis eburneis &c. Qui comeditis agnum de grige, & vitulos de medio armenti &c. bibentes vinum in phialis &c. Nihil patior bonum super commitione Iosaph.

§. 8. Homo quidam erat diues. Manifestat Dominus, diuitem illum fuisse cloacam peccatorum.

16 **E**X his, huius Evangelij sensum capimus le-
gitimum, qui nullus alius est, quam processus
viro cuidam intematus, quem Christus tri-
bus format articulis, exactius dispositus, quam
Bartholus aut Baldus disponere unquam potuis-
sent. Primo: habebat vir ille mundi huius substan-
tiam. Secundo: vidit fratrem suum necessitatem
habere. Tercio: clausit viscera sua ab eo; eratque
de grege eorum, de quibus David: *Adipem suum
concluserunt.* Eodem ordine quo illos proponit,
eisdem & probat euidenter, atque ex ijs senten-
tiam elicit condemnationis ad eternam mortem
penaeque sempiternas. Non dico diuitem aliorum
criminiu rerum non fuisse; quinimo sententia
erat ac colluues peccatorum. Graues quidem
Doctores notant quod in illo viro Christus omnia
designare voluerit Epulonis scelera in illis quas
refert circumstantijs, scilicet tribus. Prima: quod
diues erat. Secunda: quod induebatur purpura &
byssu. Tertia: quod epulabatur quotidie splendide.
Ad tria capita reducit D. Iohannes omnia mundi
peccata: *Omne quod est in mundo, aut est concu-
piscencia carnis, aut concupiscencia oculorum, aut
superbia vite.* Haec omnia in diuite illo pendere.
Primum est oculorum concupiscencia, nimirum
auaritia, de illa illum atquit dum ait: *Homo qui-
dam erat diues.* Non ait: habebat diuitias; hoc
enim nemo peccati insinulat: quinimo multi-
cum eis illas fideliter distribuentes euaserunt
sancti & beatitudinis praemia sunt assecuti: sed:
Homo erat diues &c. per hoc significans totam
eius essentiam consistere in diuitijs, hoc eius esse
officium, hoc exercitium, hoc vitam velut dum
dicimus: vir ille iudex est, mercator scriba
&c.
1. 1. con- Notant D. Hieron. a. D. Augusti. b. Theophi-
1. 1. con- lactus. c. D. Thom. d. modum Christi loquendi,
1. 1. con- dum ait: *Diues difficile saluabitur; facilius est ca-*
1. 1. con- melum per foramen acus transire, quam diuitem in-
1. 1. con- trare in regnum caelorum. Quibus verbis impossi-
1. 1. con- bilitatem indicat (testibus D. Hiero. & D. Augusti.)
1. 1. con- sicut transire camelum per foramen acus impos-
1. 1. con- sibile iudicamus: quod ibi non dicat Christus: *ut*
1. 1. con- d. 2. 2. 9. qui diuitias possidet seu habet, sed, diues, nomen
1. 1. con- enim diuitijs proprie de eo dicitur, qui totum
1. 1. con- suum esse habet in diuitijs, nullum praeter illas
1. 1. con- habet aliud esse, & quam agere de his, quia di-
1. 1. con- 24.

uitem esse, proprietates ipsi est & attributum, quod
totum implet subiectum. Vnde si (inquit D. Hieron.)
Jeppinas Abraham, Isaac & Jacob, alioque
Patriarchas, qui licet diuites, intrarunt in regnum
caelorum, respondebo tibi, ne illos diuites dixe-
ris, sed viros, qui diuitias habuerunt, carum.
que fuerunt fidelissimi dispensatores: *Nec mihi
Abraham, caterosque quos in veteri testamento di-
uites legitur, exemplo proponas, qui ingressi sunt
regna caelorum: cum ipsi diuitijs magis dispensato-
res Dei, quam diuites appellandi sint.* Ita conuer-
tite licet, quod D. Paulus hoc loquendi modo
vltus, non eos condemnat, qui diuitias habent,
sed quod eos, qui contendunt diuites fieri, dia-
bolus illaqueat: *Qui volunt diues fieri, incidunt
in tentationem, & in laqueum diaboli.* Talis hic
infelix fuisse reprehenditur: *Homo erat diues.* Ani-
ma eius, eius intellectus, affectio, voluntas
his solummodo intendebat. Videtur autem
illum (teste D. Augustini) David rex digito de-
monstrare: *Ecc homo, qui non posuit Deum
aductorem suum, sed sperauit in multitudine diui-
tiarum.* Inter illos censetur, qui vt fundamen-
tum ac certam tuerentur sententiam, duas tantum
in hoc mundo reperit familias: vnā eorum,
qui diuitias possident, alteram, eorum qui illis
carent, vno verbo, diuites, & pauperes. Illi, sicut
omnem statuunt euitatem, valorem ac pre-
tium, in habendo diuitias, in ipsis etiam totum
suum collocant studium, cogitationes, affectus,
animam, ac voluntatem, Dei immemores, non
Deo, sed suis diuitijs ex corde confidentes:
*Sperant in multitudine diuitiarum suarum, quas
vt Deos suos adorant, ex ipsis namque sibi pro-
spera cuncta sperant, in praetensionibus, digni-
tatis, matrimonijs, suis malis laboribusque
certum expectant remedium; per eas se credunt
suis liberandos angustijs, nullos sibi medicos
defuturos, nullas in morbis medicinae: non ad-
uocatos iudices, suis in litibus sibi patrocinan-
tes, non amicos suis in praetensionibus: sic ve-
per illas negotijs suis in omnibus exitum sibi
spondant optatissimum. De his hoc oritur pro-
uerbium: *Quantum potes cautos eris. Prouer-
bium auarorum & apacium innocentes opprimentium,
res alienas inuadentium,* ait D. Aug. Prouerbum
est hominum mente perditorum, qui huic imu-
tentibus nihil agunt aliud, quam opes congerere,
cumulare, thesaurizare per las per nefas: *Quale
hoc prouerbum: *Quantum habueris cautos eris id
est, quantum habueris pecunia, quantum plus ac-
quisieris tanto plus poteris.* Haec propositionem
loquebatur, hoc prouerbio ducebatur is, quem
David**

David in luce prodit: Ecce homo, qui non posuit Deum adiutorem suum, sed speravit in multis inimicis suis.

Sic se res habet, quod sit peccatum, & nedum peccatum, sed mille raris peccatorum: Radix omnium malorum cupiditas; petuliorum, vlturum, iniquitatum, inuidiarum, obliuionis Dei, bonorum caelestium contemptus, & in suarum tantum citiarum diuitiis fiducia. En quam bonum principium, & in eo fundatiorum quod habet hominis in diuitiarum concupiscentia, atque in earum assidua procuratio.

Secundum, superbia, cuius eum Christus redarguit, dum ait: Induebatur purpura & bysso. Regia Elther, dum se regalibus ornat vestimentis, & mundo mulierum fulget angustior, ad Deum conuersa, protellatur, hanc se vestium assumpsisse pompam, non libidinis causa, sed coactam necessitatis articulo; cuius D. Hiero. verba accuratius expendit. Et prudenti sapientia, vocat pretiosas suas vestes: Signans superbia, Ipsam audiamus. In se necessitatem meam, & quod abominer omne signum superbiae, & gloriae, quod est super caput meum, in diebus ostentationis meae. Ob rationem quam expendit D. Chryso. quod, peccantem primum hominem Deus, vestibus vilibus videlicet pellibus induit animalium mortuorum; vt vestium abiectio illum ad cordis disponeret humilitatem: sicut etiam ad eandem intentionem, populo suo refrago, ac sediuofo precepit, vestibus se nudaret pretiosis: quibus pompaticae superbia gloriabatur: Depono ornatum tuum. Sanctum inquisitionis officium vt purgat, ac rubore confundat a fide Apostatas, illis superinduit Sambensio qua vestis specie eos deprimit, humilitat, summaque suffundit verecundia. Si quis sumeret; Sambensio, & auto gemmisque adornaret, punctulis expoliret, se gloriosius illo iactaret, cum superbum ac contra Sanctum Inquisitionis officium impudentem notaremus, cum signum verecundiae ac humilitatis, in signum verteret iactantiae ac superbiae. Idem contingit homini, qui vestium luxui, ac pompae studet curiosi. Vestes enim teste D. Athanasio, dedit in principio, velut poenitentiae faecoes & cilicia mortificationis; Si-

quos mortificationis, qua per peccatum eius acciderat. Quid moluntur homines? expolunt, ac ornant, acu depingunt illa: Sambensio, de illis gloriantur, quae illis in signum tribuebantur ignominiae, & habitum reconciliationis. Hinc illa nascitur quotidiana verborum acrimonia, qua viri Dei, vestium inane notamque impugnant curiositatem, praesertim in mulieribus, rationem

Hieron. Bap. de Lanza, Tom. II.

quandam ex D. Paulo prodecentes, qua probant quod cu D. Apostolus in particulari decernat, vt honestae mulieres, pice ac sancta, velitu vtentur moderato, reiectis auto, margaritis, polymitis, pompis manibus: haec lebricus proptia esse vestimenta meretricibus: Mulieres in habitu ornato, cum verecundia, & sobrietate ornantes se, & non in tortis crinibus, aut auro aut margaritis, vel veste pretiosa, sed quod decet mulieres, promittentes pietatem &c. eadem lingua loquitur D. Petrus.

Tertium, luxuria, seu peccata carnalia. Horum illum Christus condemnat dum ait: Epulabatur quotidie splendide, quod solum iusticie, vt ex eo omnia genera capiamus luxuria, lasciuia, de- tractiorum, mollitie, quae ex illo capite stodeunt vniuersa, vt aduerit D. Gregorius & alias dillectuimus. Ita vt, ex his quae nobis Saluator de hoc vno peccato commemorat, insinuet, hominem illum sentinam, colluuiemque fuisse peccatorum.

Quinimo, propterea (sic notat D. Chryso.) de eo loquitur cum maximo contemptu: Homo quidam, quem nec nominare dignetur: Nec nomine inter quidem dignus est habitus: propterea dicit: Homo hominibus quidam: quia respectu Dei, licet esse quis peccator, Caelus alter opibus, nobilitate Caesar, Hercules fortitudine, sapientia Salomon, si peccator sit, omnia despiciuntur, vilescunt, arantque atiduum. Hoc quod nostra vulgata habet lectio: Praecan- tes reputant omnes peccatores terra. Legit D. Hier.

Quasi scoriam computasti omnes peccatores terra, vt Symmachus legerat. Aquila vero scribit: Quid vniuersa; id est acini tunicas post expressas, licetque vias, reliquias. Alij: Quasi quisquisia & non sine fundamento: quia in Hebraico scribitur nomen: Seghim, quod rem vtilissimam significat, indicatam per scoriam, quisquisias, vniuersa. Perpende quam haec omnia vilificat, quam paripendat Deus peccatorem, diues licet in hoc mundo sit, sapiens, nobilis, exaltatus: Quasi scoriam. Illud spectare videtur Mattheae: Gloria peccatorum peccatoris Hercules & venis est, & talem Deus aspernauer, hoc expendit, & non vnum solum, sed: Omnes peccatores terra. Omnes, licet Princeps sis, vilissimi. De x, dignitate tulisque sulimis, doctus quem Macha, digito demoustrant, te Deus scoriam reputat vilior-

rem, si peccator sis, nec te pluri facit Deus, eiusque Angeli, quam si stercoreum immundorum manipulus esses. Vt salua quam de ore proijcis sunt, inquit Esdras, omnes peccatores: cogita quanti illam aestimes: Residuum autem gemes ab Adam na: as dixisti eas nihil esse, & quoniam salua affimulata sunt, & quasi stercoratum de vase similiti abundantiam corum. Omnes in vnum

H h cor

Epist. 8. ad Rom. 14. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

coniuncti, non tantum ab eo estimantur, ut aquae guttae, quae de vase guttatim effluunt. Dic igitur, quanti vnica valebit: Talis erat miser ille, multum dissimilis Lazaro (inquit D. Chrysoft.) de quo tanto lequuntur verborum honorabili apparatu, ut proprio eum nomine compelleret: *Manducatus nomine Lazari*, inuens, quod in aula sua caelesti apprimere & cognitus esset, & celebris, proprio suo nomine inter Angelorum choros designatus, de omnium suarum grege, de quibus

Ioan. 10. ait: *Proprias oves vocat nominatim*, & de numero illorum tantum estimationis, quos Pater aeternus proprio nomine descriptos habet in caelo, quod maxime faciendum est, sicut Christus discipulis suis indicat, dum ait: *Gaudete & exultate, quod nomina vestra scripta sunt in caelis.*

Luc. 10. 20.

Ps. 14. 4.

Ambo haec describit Rex & propheta, loquens de Christo, ex sententia antiqui Arnobij: *Ad nihilum deductus est in conspectu eius malignus; timentes autem Dominum glorificant.* Legit D. Hieronymum. *Dispicitur oculis eius improbus.* Caietan. & alij scribunt. *Contemptus sine spiritus, reiectus & abominabilis in oculis eius malignus.* Omnia quippe haec epitheta ex verbo hebraico deriuntur. In oculis Dei nihil magis contemptibile, abominabile, execrandum, ipso peccatore, quicumque sit ille. Verum enim vero glorificat, honorat, extollit timentes Deum: *Timentes autem Dominum glorificant:* pauper licet ille totus lepra respersus, ut alter Lazarus. O quanti facit pauperculum sanctum, complens illud Ecclesiastici: *Semen hominum honorabitur hoc, quod timet Deum, semen autem exhorretur, quod praeiit mandata Domini.* Duo sunt in mundo genera hominum: diuites & pauperes: honor autem solis seruat diuitibus, contemptus pauperibus. Cotam Deo, deo tantum sunt genera hominum: boni, & mali; honor solis conceditur bonis, licet Codro pauperioribus: contemptus autem malis licet Craso ditioribus. Boni timentes Deum, illi sunt, ad quos oculus suos benignus reflectit: *Qui timent Dominum erunt in oculis eius.* Et tanti fiet ac honorabitur diues, quanti fuerit Dei famulus, eius mandata custodierit, Dominumque timuerit:

Eccl. 10. 29.

Eccl. 10. 31.

Eccl. 10. 24.

Eccl. 10. 24.

Gloria diuitum, honorarium, & pauperum, timor Dei est. Hinc concludit sermo diuitias ne desideris diuiti honorem, si malus: quoniam, velut quisquillas eum contempseris, honores autem pauperem, si bonus sit: *Noli despiciere hominem iustum pauperem, & noli magnificare virum peccatorem diuitem.* Obserua quam exacte

haec omnia Dens in hac historia profectatur, mandetque executioni. Optima consideratio, ut autem eam magni faciam, satis est quibusdam eam Doctores placuisse.

§. 9. Diues. Ex se peccatum non est, esse diuitem, nec quidem diuitias optare moderata.

Licet autem haec ita sint, dico tamen, quod saepius expendunt D. Augustinus, a. & D. Gregorius. b. quod ex huius processu meritis alia securi non concludimus peccata directe, ob quae cruciatibus fuerit ad. dicitur diues ille sempiternus, quom illud tantummodo quod fuerit pauperi immiserationiter crudelis, & cum haberet, quo mendico succurreret, fame eum permisit interire. Vnde apparet (inquit D. Augustin.) quod nihil aliud illi Dominus imposuerit, quod ex se & absolute si erit peccatum poenis castigandum: *Quis esset calumniator, aut pauperem oppressor, aut rerum alienarum delinor aut receptor, aut pauperum spoliator, aut iustiarum persecutor: immisericos erit, non aliena rapuit, sed de propriis erogare noluit.* Hic diues, (inquit D. Gregor.) non abstulisse aliena reprehenditur, sed propria non dedisse. Tantum tria proponit, quorum nullam ex se peccatum esse redarguitur. Primum, quod diues esset. An hoc peccatum est? Hanc propositionem obiecit vir praclarus Hilarius D. Augustin. numeratur autem quarta difficultas inter plures alias, quas illi obiecit enodandas. Cui D. Augustin. respondet. Quaedam exponens quaestionem, quam postmodum explanauit D. Thom. quod difficultas quis diues sit sine peccato, in tantum ut testetur Spiritus S. *Si fueris diues, non eris immunus a peccato*, docet Christus diuitias esse spinas. Num tu nudis pedibus calcare te posse spinas praesumes, absque eo quod te vlla configeret, vultusque infligeret dolorosum? vulneribus configitur diuitis anima: modo quia vix datur possibilibile (docet D. Thom.) superflua solitudine non inhiare diuitijs, opibusque congestis, modo, quia illas sibi cumulas desiderijs ardet inordinatis, ut mereas plures valeant, earum altius ascendat pretium, temeritas sterilitatem causet, a debitote summo rigore debitum exigatur. Modò quia illas postmodum nimis amat affectuosè, & cor praeter modum illis tenaciter affigitur, illis nimis fortiter adhaeret fiducia, voluptate omni & mentis cogitatio

Eccl. 10. 29. 31. 24. 24.

ratione; modo propter alias causas, quas Sancti Patres expendunt, & ipsi in se quotidie diuites experiuntur.

Vnde velut miraculum ponit Spiritus S. diuitem à peccato liberum, sic vt nobis concedat facultatem nulla alia facta inquisitione, eundem vt proclamemus, & celebremus velut mirum.

1. Pet. 1. 11. *Stura, Sanctum, Deo charum; Beatus diues, qui inuentus est sine macula, & qui post aurum non abiit, nec sperauit in pecunia & in sauris. Quis est hic & laudabimus eum? fecit enim mirabilia in vita sua. Diues, & sine macula? Diues, & qui diuitias, aurumque non pluris facit, quam recta suadet ratio, & qui post aurum non abiit, vt illud sequatur, sicut seruus Dominum, vt illi per omnia promptus obsequatur? Diues, qui necessitatis inopia coarctatus, vt optatum acquirat remedium, in pecunia thesaurisque suis non sperauit? Diues, & qui mentis non effertur cogitatione gloriosus, qui pauperem non dedignatur, aut nauis pendet inopem morbo laborantem? Quis est hic & laudabimus eum? Quia fecit mirabilia in vita sua.* Miracula patrauit, suntque hæc adeo omnium oculis manifesta, vt alia non sint nobis inquitenda, quibus in album referatur beatorum. Si talem miratur Spiritus S. si hoc indicet miraculum ac prodigium inauditum, diues & sine macula: quid mihi, quid tibi de hoc iudicandum? Nihilominus (inquit D. Augustin.) dicendum quod absolute ex se nec malum est, nec peccatum, esse diuitem, quia multi diuitijs affluerunt, & pariter meritis effluerunt, opibus suis ad virtutum meritorumque vsu sunt incrementum, quibus se pietatis operibus frequentius exercerent, vt Abraham, Isaac, Iacob, Ioseph, Iob, Dauid, Ezechias, multique alij veteris testamenti Patriarchæ, & noui testamenti integræ legiones. Sunt autem diuitiæ materia virtutis liberalitatis vt docet D. Thom. ac munificentiae, vt idem declarat & multorum bonorum operum instrumentum; vt ex doctrina Aristot. idem doctor prosequitur. Hoc argumentum sequatur D. Ambrosius agens de Zachæo, 1. 1. 9. de quo sic D. Lucas: *Et ipse diues. Aduerte, D. Ambrosius inquit D. Ambrosius: Noluisse off. videri diuites, qui volumus, (si fieri potest) sanare omnes. Discant, non in facultatibus crimen habere, sed in spem. qd, qui vti nesciunt facultatibus. Nam diuitiæ, vt impedimenta improbia, & bonis sunt adiumenta.* Luc. 19. 2. virtutis.

Epist. 85. Deinde, vt nobis hanc persuadeat doctrinam, voluit Dominus (inquit D. August.) huic

actui interueniret Abraham, & personam referret diuitum. locuples enim valde fuit, & absit vt ob immensas damnatus fuerit diuitias quoniam ex illis messem collegit gloriæ celestis fecundissimam, qui talis in ea apparet, quasi in loco quietis magis principalis. Sed nec peccatum est diuitias querere, optare, cumulare, moderatè, quibus quietè mortalis hæc caducaque vita transigatur. Famem & sitim ex se mala esse nemo sanus dixerit, quoniam famis bonus est, valetudinis vitæque conseruationem: affectus namque est, quem Deus indidit nature, quo sibi querit, ad eius conseruationem, necessaria; proinde, nullo comedendi, seu bibendi teneri appetitu, ex mala corporis procedit dispositione, vt patet in infirmis, qui omnem ad cibum potumque perdidit appetitum. Porro liberet te Dominus à fame canina, qua, dum homo aut comedit, aut bibit, quantumlibet illi proponatur, non tantum illis non satiatur, sed & plus famis eius accenditur; pariter te liberet à sitirabida hydropisis: quia quò plus sunt potæ, plus sitiuntur aquæ; & sic sitiens nec cogitat aliud, nec loquitur, nec somnat, nec optat nisi fontes aquarum, flumina, vasa. Illud Dauidicum (monet D. Augustin.) de diuitibus attende In Psal. quos vt reprobos anathematizat, vnde & illos, 113. filios indigitat alienos: *Erue me de manu filiorum alienorum. Qui vt tales à diuina repellentur hereditate, homines, diuitijs domibus, gregibus abundantes: Quorum filij sicut nouelle plantationes &c. promp. uaria corum pl. na; &c. oues eorum fetosa. Quid igitur à Dauid hanc malum est? Anne hæc omnia dici non possunt de Abraham viro meriti is clarissimo? Ac de Sancto Iacob, qui regressus ex Mesopotamia, affectim diues scribitur in gregibus, filijs, mulieribus, seruis, bonisque alijs innumeris? Num fortè illos vt filios reiecis alienos? Minime gentium. Non enim Dauid omnes comprehendit diuites, sed eos tantum, quos ipse digito nominat: *Dex era corum, dextera iniquitatis, illos damnat, qui hæc temporalia bona ad dexteram collocant, dextera sua concludunt. Notum est tunc, in sacris litteris, dexteram signare, id quid nobis est magis principale, quodque loco primus digniori; sinistram verò id, quod nobis est minus principale, minoris estimamus. Ita Iacob manum imposuit dexteram filio Ioseph mirari, quem pluris faciebat, sinistram autem primogenito, qui ab illo, altero minoris habebatur, licet Ioseph contrarium conaretur. Ita quo-**

In Psal. 113. Psal. 145. 10. 19. 10.

II. Diuitiarum amor inordinatus reproba-
tue, H h e que

que supremis omnium iudex bonos ad dexteram
statuet benedicendos, malos ad sinistram rei-
ciet maledicendos. En quales sint illi diuites,
ques coelis extortes reprobat, vt filios alienos,
qui bona hanc transitoria ad dexteram honorant,
quorum prima est de his sollicitudo, qui hanc
prae ceteris sectantur, & in eorum augmento tota
suas impendunt cogitationes, coelestium bo-
norum immemores, quae illis tamen maxime re-
ferunt, at illa in sinistram reiciunt: *Quod in
dextera ponere debuerunt, ponunt in sinistra.* Cuius
occasione D. Augustin. hunc expendit conce-
ptum. Porro moderate moderatas diuitias ad vi-
tae subsidium (inquit D. Augustinus quem D.
Thom. explicat) nedum non est malum; imo
ipsum naturae affectus est non reprehensibilis.
Adde, & ipse D. Paulus, qui statum profite-
batur perfectionis, querendi necessaria facultate
concedebat, ad cibum, potum, atque vesti-
tium, & in vobis, qui plura non profitemi-
ni, malum non est quod quisquam culpet, di-
uitias optare moderatas vt minere sollicitudine,
de vestra infirmitate procedente, Deo melius ac
fidelius seruiatis: sicque Deum rogamus: *Vt
praesentibus auxilijs sufficienter adiuu, sempiterna
fiducialius appetamus.* Fuitque prudentissima Sa-
lomonis illa petitio: *Benedicite omni & diuitias ne-
dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria.*
Concludimus igitur diuitias in se, nec esse ma-
las, nec bonas, nisi secundum modum quo
quisque isidem vsus fuerit. Opime Spiritus S.
Bona est substantia, cui non est peccatum in conscientia,
& nequissima paupertas in ore impij. Non
sunt ex se mala nec damanda diuitiae, imo
bonae sunt & optandae, vbi tunc est peccatum:
nec bonam dicimus paupertatem, imo vitandam
ac malam, vbi ardet cupiditas, impatientia, de-
sideria inordinata: praetatur enim vt vera illa D.
Cyrilli sententia, dum de pauperibus loquitur:
*Sunt multi quos paupertas non saluat, sed cupiditas
damna.*

L. 2. Ser.
Domini
in monte
2. 2. 8. n.
7. in co.

Prov. 30.
8.

Ecl. 13.
30.

D. Cyr.

20.
D. Av.
in illud
Ps. 51.
Spera-
ui in
multi-
tudine.
I. 8.

20
Pauper arumtusus, vicereus. Quo sublatu est?

In sinum Abraham. *Legi scripturam, & inuenio
diuitem Abraham, vt nouero: quia non diuites
ponuntur. Habebat Abraham multum aurum, &
argenti, pecorum, familiae. Diues erat, & in e-
ius sinum Lazarus pauper sublatu est. Hoc sup-
posito, congrue dixit Spiritus S. Bona est sub-
stantia, cui non est peccatum in conscientia. No-
ta tamen (ait) quod neque ex se bona sit pau-
peritas: ne crederis omnes pauperes in numero
censendos esse sanctorum, aut saluandorum:
multoties namque ipsa est pauperibus dama-
tionis occasio, licetque illud proloqui: *Ne-
quissima paupertas.* Quando de fideio flagrat
pauper honorum, & quo magis his nudus repe-
nitur, eo illorum actu flagrat ardentiori. Ad-
tem expendit verba, quae quondam Apolloni
Christo dixerunt, cuiusdam iuuenis diuitis oc-
casionem, qui Christum accedens, interrogauit:
Quid facienda vitam aeternam possidebo. Respon-
dit illi Christus, *Serua mandata, cui adole-
scens: Haec omnia custodiui a iuuentute mea, ad
perfectionem & animae meae saluti viam quae
ruinorem. Quid Christus? Vale, vende omnia
qua habes, & da pauperibus, & ueni sequere
me.* Quo audito, cecidit caelum rure, & di-
misso capite tristis, animo abiecto terga vertit,
dimisitque Christum (a) inurbanè. Tunc: *Abijt
tristis.* Conuersus autem ad discipulos suos Chris-
tus, ait: *Filioli, quam difficile, qui pecunia
habent in regnum Dei introibunt. Facilius est ca-
melum transire per foramen acus, quam diuitem in-
trare in regnum caelorum.* Obstupescunt Aposto-
li, & vltra quam dici potest attoniti, Christum
interrogant: *Es quis potest saluus fieri? Si hoc
quod loqueris Domine, est omni vero verum:
Quis potest saluus fieri?**

O sanctissimi Apostoli (clamat D. August.)
Male ex Christi verbis argumentamini. Dixit
Christus: *Facilius est camelum transire per fora-
men acus quam diuitem intrare in regnum cae-
lorum.* Secundum hanc propositionem difficulta-
tem tantum posuit Christus quo ad diuites. Di-
cite ergo mihi, quanti sunt in hoc mundo Pau-
ci: si enim vnum repereris diuitem, è contra
mille occurreris pauperibus. Cum ergo tam par-
uus sit diuitum numerus, & Christus de diui-
tibus non saluandis tantummodo sit locutus,
hocne vestrum est iudicium, in hoc mundo
saluari posse neminem? *Et quis potest saluus fieri?*
Hoc querentibus, patebat responsio, paupe-
res saluandos, quorum est sine numero numerus:
*Quos enim sunt diuites? At vero pauperum millia
innumerabilia.* Potius inferendum erat, multi-
meta-

metabiles fore saluandos: Si diuites soli excluduntur. Ne tam rudes ac habetes fuisse credideris: Apostolos ut que loquerentur, non intelligerent: iam enim notarent, inuenis huius defectum non fuisse, quod opibus esset amplissimis diues, sed quod nimio eorum affectu ac cupiditate se tenenti demonstraret, qui terrena celestibus, caetera mansuris, & temporalia antea erret sempiternis, quæ illi à Christo promittebantur: *Hæc loquitur ih. saurum magnum in celo.* Quocirca intellexerunt, quod sub nomine diuitum Christus non tam intelligeret diuitijs præcellentes quam diuitijs inhiantes, opum flagitantes cupiditate: mouerant autem hanc habendi cupiditatem ita ubique terrarum vigere, & plerumque in ijs teruentius exaltare, qui careant opibus, quam in ijs, qui illis abundant, qui, quo sunt opibus pauperiores, eo sunt habendi cupiditate ardentiores, quos uedum non saluat rerum inopia, sed sita eos condemnat cupiditas, ac desiderijs perducunt interioribus. Tales autem uidentur Apostoli mundi pauperiores; quia quanto magis crescit numerus eorum, qui opum possessione diuites non sunt, tanto crescit & eorum numerus, qui diuitias cumulandi flagrant cupiditate: *Non attendimus Apostoli* (loquitur D. Augustin.) *facultates, sed cupiditates, uidentur enim etiam ipsos pauperes, & si non habentes pecuniam tamen habere auaritiam, non pecuniam in diuitijs, sed auaritia condemnatur.* Si igitur diuitie diuites non condemnant, sed auaritia, peruersus affectus, & cupiditas, multo plures damnabuntur de numero pauperum, quam diuitum: quia licet quoad opum possessionem sint inæquales, sunt tamen plures, illis affectu, desiderio, auaritia non dissimiles: sunt autem illi, de quibus Salomon: *Nequissima paupertas.* Quocirca bene Spiritus S. in ijs diuitias asserit esse bonas, paupertatem iniustis nequissimam, & quod diues, non quia diues, condemnetur, nec pauper, quia pauper canonizetur.

Apertius adhuc nobis idem declarat Salomon *Eccl. 10. 2.* hæc sententiâ lectu dignissima: *Propter inopiam multi deliquerunt, & qui querit completari, auertit oculum suum.* Multi propter inopiam perierunt, hæc enim illos ad multa incitauit peccata, fuitque causa, cur oculos suos Dei clauderent institutis. Hæc vox: *Propter inopiam,* ab alijs legitur: *Propter opes,* à quibusdam: *Propter pecuniam.* Græcus textus scribit: *Propter indifferentiam:* ponendo uocem: *Adiaopos:* quæ ut sunt Stoici, qui omnia diuitiabant, in bona ex se, mala ex se, & indifferentia, quæ

ex se nec bona essent nec mala, sed tantum secundum quod quis illis urebantur, quod perdocte declarat Angelicus Doctor. Ita uocabant, *Adiaopos.* Quocirca Spiritus S. uocat diuitias ac paupertatem. *Adiaopos* His suppositis concludo; diuitias esse malas, vel bonas, desumi ex eorum manibus, quibus traduntur possidendæ. Ita concludit D. August. explicatur: *de diuitijs* eat; probatque lucidissimis argumentis, quibus trallam conuincit ignorantiam Maichæorum.

Dum Deus mirabilia illa patret in Ægypto, quibus pariter brachij sui ostentabat potentiam, ac puniebat seuerius Pharaonem, & Ægyptiorum castigabat rebellionem, qui diuitis itate mandatis reuerentibus, hoc inter alia describitur quod extendente Moysse brachium suum, ac uirgam ex Dei præcepto ad aquas, illico Ægyptijs uerebantur in sanguinem: *Verse sunt in sanguinem.* Israëlitis autem pellucidæ ac crystalline uidebantur, quibus illi siti rabida miser interibant, hi uero potu refrigerante laxi recreabantur. Quis mihi hoc explicet? Eadem aqua? Manu sumpta ex eodem flumine ab Ægyptijs sanguis erat uivus, ab Israelita uero pellucida, crystallina, potabilis erat aqua. Hunc ego crediderim sensum historie huius esse legitimum, circa quam multi varias mouent questiones, & optimè cohaerit expositioni D. Clementis Alexandrini. Hic attende, quas sepeius diximus, diuitias quæ erant aquæ, & uerè aquæ sunt: eo quod fluidæ sint, & nulla stables firmitate. Illæ in manu Ægyptiorum, mundi amatorum ac terrenorum, sanguis sunt, hoc est peccatum & iniquitas: cum sint illæ, quibus omnia hæc crimina committantur, unde congruè illas accusat Apostolus, ut omnium malorum radicem: *Radicem omnium malorum cupiditas.* Illis hic uirginis emit integritatem, alter pudicitiam conjugatam. Illis hic sanguinem fudit uindicta cupidus innocenti, alter falsidicos disponit testes, in eius qui nullius culpe reus est, perditionem. Illis delicia coemuntur æternæ damnationis, & in omnibus appetitibus inordinate ministratur sensualis. O quam clarè, quam bene uidit Deus diuitias inter potentium manus uersas in sanguinem: *Non Isai. c. 1.* *uius uisus, & plena sanguine sunt.* Arramei inter manus Israelitæ, qui mundi peregrinus, accola in terra Ægypti limpidas uideo, refrigerantes, sitim extinguentes, infirmos pauperi, uideæ desolata, puellæ laboranti, pupillo derelicto, captiuo concluso optatissimum leuamentum.

Crede igitur opes ex se malas non esse, nec ex se ad peccatum reputari in illo maledicto epulone, quod illas habuerit affluentes.

§. 10. Induebatur. Non est de se malum quod quis se vestiatur honeste, nec Deo de se placens in vestium sordibus.

¶ 21. Sed nec peccatum esse reprehenditur, honesto uti vestium cultu, quummo explodit, & ut stultum redatquit D. Hieron. erre rem Pelagianorum, quem cum alijs refutat, erat autem hic septuagesimus tertius error, quem defendant, dicentes peccatum esse, veste noua, pulchra, mundaque indui; cunctis autem incumbere vestes assumere repetiatis, multis, variisque segmentis assutas, illotas, contaminatas. Adeste (inquit D. Hieron.) siluestres asini, ubi quaso legistis Deo sordida placere vestimenta, habitumque immundum? Vbi audistis, nitorem, cultumque vestium Deo displicuisse, qui ipsa est puritas, & ipsa pulchritudo? *Quæ sunt inimicitie contra Deum. Si tunicam habuerit mundiorum?* Hoc autem scriptum legimus, quod multi sanctitate clari, quo Deo promptius obedirent vestibus se induerunt honestioribus ac pretiosis. Ita Iudith mulier hominum memoria dignissima, diuino planè instinctu commota se vestibus ornauit pretiosissimis, qui vestium cultus adeo Deo placuit, ut ipsa licet sole fulgentior appareret, ei tamen Deus pulchritudinem superadderet gratiorem: *Cui etiam Dominus contulit splendorem.*

10. A. Altera quoque Esther producitur regalibus ornata vestimentis, mundaque muliebri gratissima, protestata tamen se necessitate compulsum, ex desiderio Deo seruendi, populumque suum liberandi vestes has assumpsisse cultiores, quas tamen illa detestabatur: *Tu scis Domine necessitatem meam.*

Esther. c. 16. In ps. 1. Ex industria disputat D. Augustinus quam prudenter egerit Ioseph à Pharaone totius Aegypti protrex constitutus, dum vestes induit pretiosas, suæ conformes dignitati, quibus adeo formosus præfulgebatur, ut omnium in se atraheret oculos, & deuinciret mulierum affectus. Similiter & Daniel, dum à Rege Balchassar ob à se explicatum xingina, purpura vestiebatur, torquem auream collo appendebat. Tandem & ipse Deus, quem nullus reprehendit, decreuit vestes polynitas, Attalicas, ardentes murice summo Iudeorum Sacerdoti induendas: *Induit enim stolam gloria, &*

*coronauit eum in vasis virtutis. Vestes illas Attalicas, vasa vocat, & virtutum instrumenta: (hoc enim significat phrasia Hebraica: Vasa virtutis) declarans quod illa vestium pompa Pontificem ad eminentiorem deberent promouere virtutem: cum illæ & Pontificis exprimerent dignitatem, virtutemque perfectionem, illique quasi loquerentur ex aquo non esse virtutibus, meritisque bonorum operum eius animam demerari, qui corpus exterius tam pretioso vestium apparatu circumferrebat adoniam. Adde & hoc Deum summo perè curasse, ut populus suus Israeliticus festis solemnioribus, ac diuinis dicatis recipiendis beneficijs, vestes suas emundaret, cultu appareret insigniori, sicut ex opposito ut diebus penitentiae squalidus cinere, & cilicio inderetur. Tandem, licet non distent, ex sacris literis colligi, Deum superflua inamque vestium luxuria grauius offendi, nemo tamen mihi ostenderit, illi sortitulum, vilemque habitum placere, immunditias illum affectare. D. Bernardus, vitæ æstet adeo spiritualis, ageretque cum religiosi, fitebatur quo sibi in monacho magis placeret pauper habitus, eo magis offenderetur sordido, ac immundo: *Paupertas in vestibus semper sibi placuit, sordes nunquam.* Quid de secularibus dicere? Siquidem Apostolus mulieres hortabatur, quæ hoc in genere magis excedunt, quæ cincinnos sibi præciidunt, quæ capitis contorqueunt distorqueque capillos: *Non intorui crinibus; auro gemisque abstinerent, nunquam tamen eas mouet ut sordidæ sint, incompositæ, laceris, illiusque squalleant vestibus: Sed sic ut decet multiores promittentes pietatem per opera bona; moderato cultu præfulgeant adornatæ.* De hac materia liberum edidit D. Cyprianus Alex. in quo post damnatam inhonestam vestium pompam, præsertim in mulieribus, & probatam Lacedæmoniorum celeberrimam sententiam, quæ solis meretricibus vestium luxum superfluum baccataque monilia potantiebant: *Laudo (inquit) & admiro Lacedæmoniorum ciuium, quæ solis meretricibus, floribus, vestes, & auream mundum gessere permisit, à probis mulieribus curandi studium auferens, quo solis meretricibus se ornare concederet, ut autem omnes intelligerent, non omnino, ac integrè mulierum cultum esse condemnandum, statim fusè discurret, probatque, nouo unico ictu ita in vestium diligentiam esse rescindendum, ut nullo modo velimus concedere pompam vestium moderatam. Unde sic orditur: *Quæ circa & aurum gessere, & molliori uti veste, non***

D. H. 118. l. 1. contra Pelag. Tom. 2.

Iudith. c. 10. A.

Esther. c. 16. In ps. 1.

Ecclesi. 45.

Inter- mus a nunt cultu suade- tur.

1. Tor. 9. D. Cypri- Alex. l. 2. De g. 22.

D. Alex. in de Atr- biam culti. Tom.

omnino respiciendum est, sed frivola sunt rationis expertes apperiones. Deinde subiungit, hanc prudentissimam sententiam: *Congruant autem vestes animi, personæ, figuræ, naturæ, studijs.*

Licit autem hæc ut vera concedamus ita simpliciter dicta, dignum tamen sit cōtingere. Ioacalano D. Ambrosius consilium Christianis: corum, inquit, studium sit primarium interius animam ad ornare vestimentis, multoque maius, quàm fuerit olim virorum ac mulierum in cultura, pompage corporis exteriori. Huius occasione expendens historiam Abraham, non mordaci, sed grato sale petem figit, ad illud quod Spiritus S. munitim refert de monilibus, mundo muliebris, murenlis, bracteis, quibus nuntum si am præcepit adornari. Ad se vocat domus suæ dispensatorem: heter, ab eo iumentum exigit, si deliter, quæ illi daret in mandatis, exequens, mandat in terram proficiscatur Mesopotamiam, ut filio suo quarat eligatque uxorem, quæ qualitatibus correspondeat Isaac filio suo qualem decet esse, & tanti Patriarchæ nuntum, & tantæ dominantis familiaris: ad tale ferium delegans negotium, refert S. pagina, præcepit Abraham, ut in comitatu conduceret decem camelos, omnibus domus suæ bonis emictos diuitijs, gemmis præsertim vero inauribus, monilibus, manicis aureis, murenlis, ad futura coniugis filij sui ornatum: qui cuncta, ut iussa, erant compleuit, hisque exornavit virginem Rebeccam pulchritam nimis, quam sic Deo cuncta disponente, filio Domini sui elegit in uxorem dilectissimam. Hæc expendens D. Ambros. silit, atque. Iam video, quod me, domine fixa acie intuemini, hæc audientes, mihi obijciatis. Episcopo Reverendissime: Abraham nunt. sanctus? negare non poteris. Actiones eius quis unquam reprehendit? Nemo. Rebecca an non pia, tam Deo familiaris? non infior. Si igitur Abraham sanctus hoc decernit, ut filij coniux futura monilibus, murenlis, inauribus componatur splendida, ut quid in nobis hunc quotidie vestium reprehendis splendorem, quem in illo, illaque tantopere collaudas? *Quomodo prohibes hoc Episcopo, ut habeamus, quod Rebecca accepit pro munere? & hortari, ut similes simus Rebecca? Semper nobis in exemplum producis sanctas illas mulieres nominatim autem Rebeccam, de qua sic legitur: Suspendit itaque in aureas ad ornandam faciem eius, & armillas posuit in manibus eius, & hoc ex viri sanctissimi, ut Abraham, dispositione: quid est ergo quod nos redarguas? uos eundem corporis ornatum præcedamus?*

O filia responde charissimæ, quam parum actus Abraham ac Rebecca capitis, in illis intelligendis rudes vos esse video. Num Abraham filij dei fuisse patrem ignoratis? Rebeccam ilius primævi temporis dominam; in quibus quæ corporaliter gerebantur, spiritaliter erant intelligenda. Nescitis, quod fides in ijs quæ corporis videmus oculis, agnoscat, intelligat, & alia significet, quæ non corporis, sed oculis animæ invisibilia conspiciuntur? num estis docendæ, quod illarum mulierum, quas sanctas colimus, actus corporales prioris temporis, ad gradum sunt euehendi altorem in mulieribus Christianis, quæ in statu viuunt legis nouæ: legis Evangelicæ statu multo perfectiori? Hoc igitur vos uelle velim, quod in illis actibus Abraham respectu corporis in Rebecca, alij multo eminentiores intelligantur in anima Christiana; atque in illo ornatu monilium, aurium, murenlarum exteriori, designare uoluerit pulchritorem tibi animæ ornatum esse conquirendum; hoc est in aures auribus animæ, præmissimam Dei uerbo obedientiam, armillas manibus ac brachijs, charitatis omniumque uirtutum abundantiam, quibus ornata Dei placeat oculis gratissima: & in illis monilibus, gemmisque pretiosis, quibus seruis Rebeccam honorauit pro munere, dona significet spiritalia, quæ tibi largitur Deus, quibus eo ut ueris splendete uult ornamentis non corpori sed animæ; Deo cæloque gratissimis: *In fatis in aures, quæ Abraham reliquit, sunt quæ tibi transmisi armillas. Audi uerba Domini Dei tui sicut ipse audiebat. Exequere iussa, sicut ipse properauit implere.* Hoc prosequitur D. August. argumentum, qui per in aures fides intelligit, quæ est ex auditu; & per murenlis ac armillas, bona opera, quæ manibus adscribuntur, ita ut primarius ornatus Rebecca, quem operabat Abraham, fuerit fides, quæ per charitatem operatur. Cui quantum sapiens, occidit D. Petrus, præscripta namque lege uiris, quæ secundum Christi Evangelium, illis esset uiuendum, transiit ad mulieres, eisque pro fundamento, statuit obedientiam uiris suis ac humilem exhibendam submisionem: *Iesum audiamus: Similiter & mulieres subdita sint uiris &c. Quam non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio auri, aut indumenti uerborum cultus, sed qui absconditus est cordis homo incorruptibilitate quæri & modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples.*

Addit autem D. Petrus uerba quædam præclarissima, quæ præterite nefas duximus, quibus mulieribus splendidam uerborum pompam concedit, at

Inter-
nos a-
sumi
cultus
inade-
nt-

Tom.
D. C.
R.
7.
1641

D. A.
12. de
Abra-
ham.
1.
11.
Tom. 4.

1. Pet. 2.
3.1.

dit, area conditione, vt illis vtantur eo modo, intentione tali, quali Rebecca, Sara, alique honeste p̄tate mulieres vtēbantur. Vobis permitto, vt vos splendidius ac festiuis ornentis, velut illae mulieres: *Sic enim aliquando. & sanctae mulieres, sperantes in D̄o, ornabant se, subiecta proprijs viris, sicut Sara.* Primum excolebant se mulieres illae sanctissimae, non diebus singulis, sed: *Aliquando.* In aliquibus, & ex aliquibus occasionibus, nuptiarum, festorum, conuiuiorum &c. Hoc elogium scribit Spiritus S. de Indith, quae vestes pretiosas, monilia, mitram, mammillaria, bullas &c. talibus habebat occasionibus praestituta, quae vocat: *Vestimenta iocunditatis suae,* quibus exterius data particulari occasione induebatur annis illis, quibus vixit viro suo coniugata, licet, interior vestis ordinaria cilicium fuerit absconditum. Nec singulis licitum diebus intueri capitis concinnos, sed: *Aliquando:* quoniam & hic in hoc epulo defectus arguitur: *Epulabatur quotidie splendide,* ita quoque quotidie: *Induebatur purpura & bysso.* Secundum; sit ornatus ille, vestiumque luxus ad dispositionem, & voluntatem mariti: *Ornabant se subiectae viris suis.* Nullos refragatur, quilibet sit coniugatae cultioribus intui vestimentis, aramen hoc ea tantummodo permittimus fiat intentione, qua coniugi suo satisfaciatur, proinde licet erit talis ornatus cerussa, que faciei, ad mariti sui voluntatem. Quocirca grauitur, nulla admissa ratione in oppositum arguuntur mulieres illae, quae in vestium cultu, ac pigmentis, nedum mariti sui non stant dispositioni, sed nec eorum studeat placere voluntati, quoniam saepe numero contra eorum se comunt, fucosue linunt, voluntatem, status sui ac conditionis praetergressae qualitatem.

Tertium: se eo modo componant, ornent, depingant, vt sit sicut ornatus corporis student exteriori, quo oculis placeant maritorum, ita quoque interioribus animam ornare, ac depingere studeant virtutum ornamentis, quae vestes praesentent exteriore, vt Dei placeant oculis, vt in quo praeter ceteris spei suae sacram anchoram de fixerunt. Hoc est: *Sperantes in D̄o ornabant se:* ita vt sicut (docente D. Ambrosio) corporis aures auribus exterrant inauribus, ita aures animae obedientia fidei, diuinitque verbis; ac mariti suis componant exhibenda subiectione; deinde dum carnis brachietum armillas infringunt, annulos digitis, opera exercent caritatis, in Dei ac coniugis obsequium, familiae, ac filiorum

Indith. 10.

L. 1. de Abrahan.

beneficium. Quid plura; dum se supparis, thesauris ac strophis excolunt pretiosis ac mellionibus exterius, interius humilitate, patientia, mortificatione praefalgeant: dum capillaturam distorquent, sicutum corda dirigant ad diuina, ad caelestia: sicque omnes illae vestes ornatissimae illis erunt: *Vasa virtutis:* instrumenta virtutis, vt nondistertus exposuimus. Hac conditione liberam, vobis concedo, cum D. Ambrosio, facultatem corpus veltrum adorandi, vestes induendi moliores, inures, armillas, monilia gestandi, imo & capillos torquendi.

§. II. Epulabatur. Non vt peccatum arguitur, celebrare conuiuia, imo potest esse meritum, vt in multis patet.

Vltimosed nec vt peccatum arguitur, id quod Christus de hoc epulone confirmat: quod: *Epulabatur quotidie splendide.* Ita concludit D. Greg. cui titulum praerigit: *De coniugis iustis & iniustis.* Hoc opinabatur Epulone, quod ille laudanda valde esse conuiuia, ac Deo maxime proximo gratia, quod S. Scripturae varijs probat exemplis. Maximi fecit Deus splendidum illud conuiuium, quo Abraham domi suae tres illos excepit peregrinos, quos tales esse non dubitauerat; quibus occidit vitulum saginatum: *Tria Graecis farinae sufficit commiseri, fueritque submeritis panes,* ac lautum intulit conuiuium. Tam Deo fuit gratum illud epulum, vt in eis remunerationem, illi addiderit, id quod maxime expolletur, nempe filium, Isaac. Hic similiter exegit a filio suo Esau; vt epulum suo pararet gultu gratissimum, vt super illud, loco gratiarum actionis, suam illi impetiret vltimam benedictionem, patrum institueret bonorum heredem ex alle, & familiae suae dotaret primogenituram: *Et benedixit tibi anima mea antiquam mortuar.* Respondet huic D. Gregorius & regulam quandam praescribit, quae in decreto continetur, nimirum, quando conuiuia ad amoris mutui confortationem instituntur, & charitatis vinculo se mutuo strictius deuiucendam; ad festa in Dei obsequium celebranda, atque ex pluribus similibus occasionibus; nemo illa vt mala reprehendit, sed vt bona & laude digna commendat: *Conuiuia quae ex intentione impendenda charitatis sunt, recte sanctitas vestra in suis epistolis laudat.* Ex hoc laudat Spiritus S. filios Iob, septem numero, de quibus sic scribit: *Ibani filij eius & faciebant Iob conuiuia per annos vnusquisque in die suo, &*

10. 10.

10. 10.

10. 10.

10. 10.

mittentes vocabant tres sorores suas, ut comederent & biberent cum eis. Licet autem opinetur Origenes in hunc locum hoc semel per annum tantummodo conuississe, cum ille iudicaret immodicum ac reprehensibile, ut singulis diebus nouum ab ipsis institueretur conuiuium, concurrentibus presertim ad ea eorum sororibus, quæ cum essent puellæ domine ac vrbis primariæ, nemo facile crederet, quod diebus singulis per ciuitatem ad conuiuia confluerent. Atamen aperte satis indicat S. Scriptura tale singulis diebus conuiuium fuisse celebratum, in eo quod addit, quod illis uescantibus Iob Deo sacrificia li abbat, supplicans illos sua protegeret manu ac gratia, ne in peccata prolapsi Deum offenderent: *Sic faciebat Iob cunctis diebus.*

Vbi hoc primum occurrit notandum, quod Iob minime crederet in eo posse peccatum reprehendi, quod filij singulis diebus se inuuo ad epulas inuicem, si enim id credidisset, neutiquam permisisset. Secundum: uerebatur ne tam frequentia conuiuia sine peccato ac Dei iniuria celebrarentur, unde pro singulis diebus singulis Deo sacra faciebat: *Dicebant enim, ne forte peccauerint filij mei.* Vere namque plura sunt criminum occasiones, quæ se tempore conuiuio offerunt (ut notat D. Greg.) detractionis, murmurationis libertatis, dissolutionis, & quod ex illis sequitur, ebrietatis. Deinde hæc conuiuia, demus fuisse quotidiana non ea tamen Spiritus Dei redarguit, nec Iob ea ut mala reijciebat, imo ut bona recipiebat: illis enim amor fouetur mutuus, uiuuntur animi concordēs, fraternæ exercetur societas, & ut quid amoris uehementis indicium ait propheta Nathan in illa parabola Dauidi proposita adultero, quod pauper ille, uia tantum ouicula diues, tanto illi amore afficiebatur, ut de pane eius comederet, de calice biberet: & ut significaret Dauid intimam cum viro quodam spiritus ac uoluntatis unionem, de illo sic ait: *Qui simul mecum dulces capebas cibos. Adde & propheta Abdiam: Viri facti deris tui, uiri pacis tue, qui comedunt tecum.* Quando illa sunt intentione conuiuia, ab omnibus approbantur, ait D. Greg. cuius uerba uobis expono: *Tunc ueraciter ex charitate prodeunt, cum in eis nulla absentium uita mordetur, nullus ex irrisione reprehenditur, & non inanes in eis secularium negotiorum sabula, sed uerba lectionis sacra audiantur: cum non plus, quam necesse est, seruiatur corpori, sed solum eius infirmitas reficitur, ut ad uisum exercenda uirtutis habeatur.* Talia probantur Hieron. Bap. de Lamza Tom. II.

conuiuia filiorum Iob, sicut & illud quod Ioseph fratribus semel & bis instituit opiparum. Unde mihi persuadeo, quod furens in diabolus, illam fratrum non sustinens unitatem, adeo Spiritui S. gratiam: *Fiat unum concordia.* Obtentæ à Deo silos occidendi facultate, uelentes aggressus intererunt.

Summis exoritur laudibus S. pagina misericordem Tobiam de quo testatur, quod Ictis celebratoribus conuiuium instrueret geniale, uicinos cognatosque inuitans, quod partem quæ andæ solemnitatis Paschalis reputari posse iudicabat. Nec omittenda uidua Iudith. Quæ licet cunctos uitæ dies ieiunio consecraret, diebus tamen solemnioribus animum corpisque conuiuio recte ab apparatu. Ut iustam & honestam relaxationem, quam licet imitari, proponit D. Chryso. sumptuosum illud conuiuium quod Ge. ad Abraham instituit, in die ablationis Isaac filij sui, permittitur namque ratione festorum celebrare conuiuia, etiam ipsi corpori indulgere, fuitque probatissima illa patris benignissimi sententia, qui ad filij prodigi reditum magnificum instruxerat conuiuium, dum ait: *Epulari autem & gaudere oportebat, quia hic filius meus mortuus erat & reuixit.* Et quando Nathan propheta à Deo missus Dauidem regem redarguit commissi adulterij, in proposita parabola, hominem diuitem non accusauit, quod aduentantem peregrinum exceperit conuiuio, sed hoc, quod rem supponit licitam ac honestam, sed quod ablatam per vim à paupere ouiculâ, ex ea epulas instruxerit peregrino, grauissima uero pauperi illatâ iniuriâ. Tandem in huius confirmationem, ut locum pulcherrimum adduco uerba illa, quibus olim Ioachim seu Iechoniam ex ore Dei grauitè reprehendit Hieremias, supplicium illi prædicens iam capiti eius immuens ignominiosum, *Pa-*

*ter tuus nunquid non comedit, & bibit, & fecit iudicium & iustitiam, tunc cum bene erat ei iudicauit causam pauperis & egerit in bonum suum. Numquid non ideo, quia cognouit me dicit Dominus? Tui uero oculi, & cor ad auaritiam, &c. Propterea, hæc dicit Dominus ad Ioachim filium Iosia Regem Iuda, non plangent enim uxor tua, uxor soror, non concrepabunt ei, &c. Sepultura autem sepelietur. Patrem habuerat Iosiam regem sanctissimum, ipse Spiritus S. calamo publicis encomijs exornatum, de quo sic prædicat amplissimè: *Memoria Iosia in compositionem odoris facta opus pigmentarij. In omni ore quasi mel indolcabitur eius memoria, & ut musica in conuiuio uini.* Ille, inquit Deus, comedit & bibit, epulas instruxit regias, etiam*

Ecc. 25. 2.

24. 24. Tob. 2.

Ho. 25. in Ge. ad h.

Luc. 15. 3.

Hier. 22.

Ecc. 45. 1.

etiam quas sacra celebrat Scriptura, nihilominus desolatis moribus ac genuina claruit probitate: quia eò illas modo celebravit, ut nemini gratus esset, nemini contumeliosus: *Comedit & bibit & fecit iudicium & iustitiam.*

D. AMBR.
l. de Nab.
I. de rege.
Rom. 4.

O diuitum conuiuia, exclamat (D. Amb.) pauperum sanguine redempta, tantaque iniustitia instituta, quanta illud de quo Nathan de David, furto per vim raptâ vnicâ ac clarissimâ pauperis oculo: operatorum sudore apparatus, cui merces debita per nefas denegatur, ex famulorum composita salario non persoluto, ex ignore viri Ecclesiastici, ex bono nomine virginis honestissimâ, cui maleuolè detrahitur conuiuia, ex proximi carne & sanguine, velut conuiuium Achab, ex sanguine Naboth, cui vincâ diripiuntur innocenti: *Ipsius mensa* (testatur D. Ambro.) *multorum pauperum constabat sanguine, & ipsius pocula multorum, quos ad laqueum coegerat, rubebant cruore.* Huic quoque proposito cõsequenter expendit conuuium illud Hierodis lautissimam, eius capitis impendio persolutam, quo mundus nullum colebat sacerdotium; Ioannem Baptistam intelligo. Talis quoque damnatur cœna Regis Baltasar, non toleranda sacrorum vasorum Dei templi iniuria, ac profanatione sacrilega. Hæc sunt conuiuia, sed execranda, illa vero quæ cum iudicio & iustitia instituntur, redolent laudatæ, quæ Iosias rex piissimus instituit, iudicium sibi faciens, comedens moderatè, & alijs seruans iustitiam, nulli onerosus, nulli in bonis, honore, fama, bonoque nomine iniuriolus, sed mensarum reliquias distribuens pauperibus fame icis, ex consilio ducis Esdrae, qui populo celebranti in die solempni conuiuia, præcepit eis qui lautioribus ac pinguioribus vescerantur: *Mittite partes his, qui non præparauerunt.* Vnde notat D. Chryl. Quod populo suo Deus non interdixerit celebrare conuiuia, mensa lætari martiali, sed hoc præcepit, illa sic instituerent, epulis sic fruerentur, ut Dei non postponerent memoriam, eique gratias agere minime obliuiscerentur: *Cum comederis & saturatus fueris, cane diligenter, ne obliuiscaris Domini.*

§. 12. Vocat D. Ioannes diuitias, substantiam huius mundi, sicut D. Paulus, fidem rerum sperandarum substantiam.

¶ 25 Hinc colligimus, quod dicere corpimus, qualitates quibus Christus nobis diuitem illum detineat, non directè eo tenete, ut cum

peccatis insimulet commissionis, sed quòd ipsi probatum velut primum articulum in processu contra eum insinuat, scilicet: *Homo quidam erat diues*, quod illi conuenit maiori D. Ioan. *Qui habuerit substantiam huius mundi.* Ac diuina quadam sapientia, id quod Christus ait: *Diues erat*, dicit phrasim D. Ioannis, quòd: *Habuerit substantiam huius mundi*: quia licet esse quempiam diuitem, tam sit accidens, quàm esse album, frigidum, calidum, nigrum, atramen celesti quadam notat philosophia D. Ioannes, quod in mundo, diuitiæ, substantia sunt quod & ipsa naturalis substantiæ definitio declarat: substantia est fundamentum accidentium, in qua sola ita inuincunt accidentia, ut illa sublata vel corrupta, nullum horum remaneat nec possit subsistere vnde & dicitur: *Substantia dicitur & subsistendo: quia substantia accidentium, & ipsa sustentaculum omnium accidentium.* Quæ (procor) sunt mundi huius accidentia: Nobilitas, sapientia, dignitas, asseruatio, fama, fauor, reuerentia, reputatio. Cui hæc inuincuntur omnia Manifestum est, quòd ipsi pecuniæ. Si diuitijs affinas, ut nobilis honoraberis, sapiens, prudens, tibi caput quocumque perrexeris, aperient; ianuas apertas in domo reperies graduatis, iudicis, mercatoris. Te parui te magnum reuerentur, in faciem tuam intendent, digito procedentem hinc eo vsque designabunt, tibi, tuique fides pronissis, tua magni facient colloquia. Pecunias renite, has pauper & humilis, ecce quam cito accidentia hæc contruent omnia: veridicum est illud Horatii.

Omnia enim res.

Diuitijs pareat, quas qui construxerit ille, Clarus erit, infusus, sapiens etiam Rex.

De quibus eximia producit axiomata religiosissimus litterarum mystes Tiraquellus: *Sis tibi licet Cæsare Augusto natalium claritudine non tibi inferior, si tibi desint opes; ut abiectus despicias. Latentis: cum enim esset Ioseph purissimus Deipatre virginis sponsum, multorum Regum ductumque sanguine nobilissimus: quia illum Iudæi fabrica exercere conspiciunt, dedignantur & de illo loquuntur, velut de rupibus prope lito. Decantatissimum fuit olim illud Euripidis philosophi axioma: *Da operam optius: nam illa nobilitatem donant, in paupertate vero, obscuritas est.* Apud Tiraquellum. Sapiencia potes æqualis esse Salomoni, quod si tibi desint facultates, in te Spiritus S. Verificabitur prouerbium: *Pauper locutus est, & dicitur: Quis est iste? Cum**

Cum Christus ipsa esset increata sapientia, atque ex illa celestia depromeret mysteria cunctis admirabilis, dum cum Nazareni nulli vident aut humili polere fortuna, obijciunt: *Quis est hic? Vade nunc sapientia? Nomen hoc est filius fabri.* Fateor te corporis animique dotibus nulli cedere perfectissimum, si tamen zonam pauper amiseris, ad quemcumque accessens misera fortuna redolens inopiam; caput illi tibi tergumque dedignans obiectet, deficientem namque substantiam, nullum potest accidens subsistere; quod si vult remanserit miraculo adscribendum velut in venerabili credimus esse Sacramento, accidens sine substantia.

Ni fallar, spectat hic D. Iohannes loquenti formulam, qua vitatur D. Paulus (cuius epistolae, ut miro verborum, ac sententiarum cultu expolitas teste D. Peio, cuncti magni fecerunt Apostoli) qui de fide disputans, eam sic definiit: *Fides est sperandarum substantiarum rerum. Fundamentum mundi spiritualis ac supernaturalis sine fide namque nulla est virtus, quae vere talis possit nominari, nec esse vllum habet supernaturale; primum eorum quae speramus fundamentum: sine illa enim, nec alterius vitae speranda sunt praemia, sicut & absque illa, Deo placere credimus posse neminem: Sine fide impossibile est placere Deo.* Hoc quod fides est in rebus mundi spiritualis ac supernaturalis, hoc diuitiae sunt in mundo temporalis. Fides est primum principium, eo modo quo declarant Theologi, rerum sperandarum alterius mundi: haec vero primum rerum sperandarum huius mundi fundamentum: *Substantia huius mundi.* Quia sine diuitijs ac pecunijs nihil hic est quod tibi spes obtinendum. Vis honorari? vis talis iure gratiam? vis talem tibi sumere in uxorem? vis familiam, vis multitudinem alere famulorum? Volo pecunijs abundas. Non abundo; non est ergo quod speres: sine substantia quippe huius mundi impossibile est placere mundo: Frequenter hic curiam, praedivitem ambit dignitatem, quaris: num tibi in marsupio pecunia? Equidem & multa nimis, Optime fundata spes tua. Accedit alter, re nihil praetendit. Num desert secum aureos? minime. Quid igitur eum ad talem excitat promotionem? Desijt, cum speret, deficientem sibi rerum sperandarum huius mundi fundamento.

Graphice describit Vates Oseas virum benenummatum; sub nomine Ephraim (sic dicere licet) qui vt se vidit bonis affatim abundante, totus superbe gloriae viduus; ait: *Verumtamen*

diues factus sum, inveni idolum mihi, & omnes labores mei non inveniunt mihi. Idolum alicuius erat Deus ille, quem adorabat. Opes congesti inmensas, & his mihi congratulor idolum inveniisse, quod cum Deus sit, a quo merito quodlibet etiam maximum bonum licet sperare, ac prospera cuncta licet ardua, & difficilia; tales sunt diuitiae in epuione diuitis, idolum, de quo quodlibet possit obtineri dignitatem, estimationem, familiam, nulierem primariam, officium pingue, cathedram eminentiorem. At cum quis illi possit obicere. Numquid tu ille Ephraim? Plures satis defectus in sacris litteris, tuorum repetimus atavorum, imo & tuos. Respondet: *Omnes labores mei, non inveniunt mihi: id est.* Fateor, attamen nullum inde mihi detrimentum: hos omnes nummorum cooperit multitudo. Papae, quam ad vitium describit quod hic in mundo agitur? Si licet alter Arcadicum gemem, terra filius, agrestis mille naturae ac personae defectibus reprehensibilis, si nummis fulgeat, hic illum Deus proteget, vt nemo sit, qui illi nocent. Satis hoc alia confirmat lectio, quinimo & rationem declarat, cur D. Paulus a naritiam accusaverit idololatram: *Idolorum servitus.* Quae praedicta vatis verba sic exprimit: *Verumtamen diues effectus sum, inveni vim mihi.* Pecunias inveni, & his coniunctam vim quandam insuperabilem, vt nulla sit in mundo, quae huic resistere valeat, potentia: vis adeo potens, vt vim toti inferat universo. Tu iudex esto, quid non obtineat pecunia. Certius ardua, quae vt impossibilia fieri indicamus, at si quaras: Quis haec effecit? Domine, multa adierant pecunia. Vnde apud Latinos, pecuniae dicuntur: *Facilitates:* nihil enim tam difficile, quod non pecunia reddat facile, nullum asperum quod non planificet, omnia superat ardua, vincula dissolvit universa.

Singulari quadam expositione lege D. Hier. explicantem quod sermo diuinus refert de filijs Israel de terra Egypti discedentibus: *Armatis ascenderunt filij Israel de terra Egypti.* Quis hoc credat? Sibi Egyptij arma seruauerant, timore perterriti ne filij Israel in eos seditiosi bellamouerent, vnde illos armis exuerant, sicut & nos Mauros antequam Hispania pellerentur. Vnde quae sibi arma sumpserant, cum tantus esset eorum numerus, qui egrediebantur, vt ipsi soli viri bellatores ad sexcenta fere millia pedum censerentur. Credunt aliqui inter ipsos Israelitas viros quosdam fuisse primarios, quibus

I.
Diuitiae
cur idolum
dicantur.

Gal. 5. 20.

DIUUS
HIER.
Ad
Dama
Epist.
125. q.
1. To. 3.
Exod.
13. 13.

II.
Pecu-
nia
arma
sunt.

Psal.
104.
37.

quibus gerere arma concedebatur. Transeat hoc, per unum ad rem nostram, ut tot centena milia dicantur armata prodijisse. Dicunt alij: quod demerit Pharaone, eiusque exercitum in mari rubro, sic cuncta Deus disposuit, ut ad oram maris cuncta Aegyptiorum cadauera eijerentur, quae ut armis suis induta, filij Israel exarmabant. Opinatur rursus alij teste D. Hieronymo, Hebraeo textui inhaerentes, quem dicunt non sic scribitur: *Armata ascenderunt*. Sed: *Quini & quini ascenderunt*. q. d. legionum ordo e processerunt, per strigas quini & quini. seu secundum Septuaginta: *Quinta generatione ascenderunt*. Ex quo translationem arguunt Aquila, dicentes, quod conueniose translulisset: *Armata ascenderunt*, a: irritationabiliter. Legiura namque eius recipitur translatio: *Aquila non contentusius ut quidem putant, sed studiosius, verbum interpretatur ad verbum, eo loco ubi Septuaginta posuerunt, Quinta autem generatione ascenderunt filij Israel de terra Aegypti, ita translati: Armata ascenderunt filij Israel de terra Aegypti*. Qua igitur ratione potest hoc ut verum intelligi: Verum est, inquit D. Hieron. & clarum. An non recordaris, quod quando se parabant egressione: ex Dei praecepto petierint ab Aegyptijs mutuo vasa aurea, & arripere ea gemmas, vitas multas, quibus onusti discesserunt, Aegyptum spoliantes, unde & David psallit: *Eduxerunt cum argento & auro*. Quem quare fortius armatum aur armis induit potentioribus, quem qui auro, argento gemmis, pecunijs gratis incedit quibus armantur armis exercitus potentioribus: Quid illos reddat animosos, invincibiles, nisi arma pecuniarum: *Instructi sine muneri ascenderunt, propter suppellectilem, qua Aegyptios spoliaverunt*.

Hinc responsum eliciamus haereticorum nostri saeculi opponendum blasphemij, qui contra Papam ac Ecclesiae prelatos Capitula, consulta, dignitates obgannunt: quia censit ut affatum exuberans, multoque temporalibus affluunt divitijs. Obijciunt, quod his se non ostendat Apostolorum successores, quos Christus paupere elegit ac paupertatis professores, ita ut quae vilia possidebant, rejicerent, vixerintque semper, quales novimus Telemo indigentiores. Atamen magnam in his resipimus peruersitatem. Christus ipse qui regimini praest Ecclesiae, honori atque auctoritati prospicit superiorum, quae pro ut luadeat aequitas, necesse est eos ceteris estulgere. In exordio ad plantandam fidem, ut omnium pareret oculis, hic nihil humana interne nire potentiae aut virtutis, sed omnia diuinis

attribuenda esse potestatis, ut loquitur D. Paulus supremis ministris suos, munuit virtutibus. Ceteris quibus miracula patrarent adeo stupenda, ut ipsi deperit mundi in admirationem rapere: vnde in locis quibus etiam sibi hostes deuinciebant infensis suis finos ut illos summis exciperent honoribus, sic probat D. Gregor. varia S. Scripturae loca perpendens. Auto non indigebat, nec argento, quo sibi conciliarent fides praedicatorum auctoritatem, haec enim sibi ex mira vili praestantissimis, quae ad fidei confirmationem egebant, conquirebant. Ita ut, sicut fides ad sui confirmationem miraculis erat nutrienda, ita ipsa miracula Dei ministris & Ecclesiae Praefatos non vulgari reddebant honore venerabiles, ut nefas omnibus esset, eosdem non primis colere obsequijs.

Ascendunt Petrus & Ioannes in templum orantur, ecce ad valvas ecclesiae, periculum offendunt, petentem cleemosynam. Accedunt propius, cui D. Petrus: *Argentum & aurum non est mihi*. Huius mundi substantia dives non sum, at virtute polleo caelesti Iesu Christi, hanc tibi communico: *In nomine Iesu Christi Nazareni surge & ambula*. Surrexit homo ille ad vocis Petri imperium sanus & integer. Quod aurum, quod argentum, quae mundi diuitijs eos tanta poterant dignos curialare reuerentia? Vnde S. pagina testatur: *Vidit enim omnis populus &c. Et impleti sunt stupore & extasi, &c. Addam & aliud. Proficiscuntur D. Paulus & D. Petrus a Lystra, homines omnium indigi, & quoad exteriora vix vnius truncij, ad quos ipsi ciues nec semel oculos delectere velle digabantur. Claudio, qui numquam ambulauerat, occurrunt, cui D. Paulus: *Charissime frater, sanus exurge, & dicto citius surrexit homo ille coram omnibus, & lateris huc illucque deambulabat. Tanto honore, eius causa miraculi illos cuncti sunt profecuti, ut voce in caelum elata illos Deos de caelo delapsos acclamarent: *Leuauerunt vocem suam Lycaoniae descentes: *Dij similes facti hominibus descenderunt ad nos*. Summus autem Sacerdos, nempe Dei Iouis tauris accurrens coronatis, ut illis quasi Dijs victimas offerret festiuissimas. Qui tali igitur honore afficiebantur ob miracula quae ad fidei assertionem, faciebant, quid opibus, quid bonis egebant terrenis, quibus sibi apud populum coemerent ut reuerentiam ita & auctoritatem? Modò verò firmiter fide radicata, cum opus non sit quotidianis eandem confirmare miraculis, non Ecclesiae Praefatos continebat conciliarum potestatem, ac reuerentiam ex quotidiana pau-***

paratione miraculorum. Qua igitur ratione
Deus i his debitam conciliabit aedificatam?
Quod si pauperes sint vel à pueris despiciantur,
eorum cuncti perhorreant, ab illisque quam lon-
gissime distent: quia ut quis primus tali oc-
currat Praefato pauperi, credit quod aliquid
adeest periturus; quod tamen & Spiritus S. hanc sa-
pius repetam sententiam: *Etiā proximo suo pauper odiosus erit: ante vero diuitem
multo.* Hoc ergo Deus decreuit, quod videmus,
ut magis sibi honorum congerant myrri-
ciam, quibus diuites, nedum recessu non ha-
beant, à lacu lacibus stipem emendicare, sed po-
tius ipsi ab illis deprecant, quod illa compleant
Haec de Ecclesia propheta: *Momilla regum la-
berem.* q. d. te sui peccatis lacte Reges enut-
riant, per quem lac bona in ollis inuis temporaria.
Quæ non amplissima largius est bo. a
Ecclesia Imperator Constantinus? Quot Re-
ges legimus, quot Præses, cuius aces, Regna,
Fronticias bona, redditus Ecclesia consignalle?
diuitem est hoc consilium, ut illo medio mun-
dus, magnificat Ecclesia superiores, quia, ut
cuncta prout conuenit disponderet Deus, non
satis erat illos potestate fulgere spirituali; sepe-
numero quippe eos mundus succipendeteret,
quare & potestate illis opus erat, quam homi-
nes reuerentur, & hæc per diuitias, opumque
copiam obtineatur. Eo sensu quidam exponunt
illud Salomonis Proverbum, quod D. Aug. in-
geffe non miramam difficultatem: *Re templo
anima viri diuitia eius.* In Hebræo ponitur: *Pre-
tium anima viri, &c.* q. d. Tanti faciunt homines
virum, quantum illum conspiciunt per cunctis præ-
potentem. Hoc autem claris quotidiana expe-
rientia, quam verbis plurimis innotescit.

§. 13. Erat quidam mendicus, Tribus arti-
culu huius causa describitur, quod mundi
haberet substantiam, quod fratrem vide-
rit necessitatem habere, & clausit viscera
sua ab eo.

§. 14. Illa ergo conclusio, qui diuitias habet, hu-
ius mundi habet substantiam. En ergo tibi
eum qui mundi habebat substantiam: *Homo
quidam erat diues.* Hic primus est huius proces-
sus criminalis articulus. Nec Christo satis erat
illim proponere, sed & duabus confirmat ra-
tionibus, quæ propositionem reddunt luce cla-
riorem. Prima: *Induebatur purpura & bysso: id
est vestibus regalibus, purpura, & bysso ex qua*

templi velum texebatur. Nec solum his inten-
dit Christus huius indicare vestium, sed quod
in lecto seu cubiculo picturis, subsellis, sedibus,
domusque supellicile regia vteretur; lecti
stragulis tegeantur pretiosis, lodicibus ex bys-
so tenuissimis hyemalibus tapetibus, albiis au-
lais, ita ut qui eius subintraret cutile, regale pa-
latium intrare videretur. Secunda: *Epulabatur
quotidie splendide.* Quotidie in apparatu epula-
rum nihil recedebat à magnificentiâ regali per-
dices, cæones galli indici, placcoræ, condimen-
ta, vituli saginati, &c. ferula apponebantur. Hoc
autem verbum, *Splendide* nedum significa: in
cibus opulentiam, sed etiam in iis omnibus quæ
ad eum pertinent: mensæ eburneas, manilia
pretiosissima, abacos diuissimos, varias pelues ex
auro & argento, vasa, vinas, vrcos, phialas,
crateres, musicam, cantore: ad conuuantium
recreationem: & hoc *Quotidie*, ne dies vi a
præteriret: *Vox epulabatur*, Græcè scribitur
ἐπιφαρμαγος, verbum emphaticum, q. d. ad
ambas sive argus sese mero, ciboque ingurgi-
tatur, in emibus suis studeus satisfacere ac
placere voluptati, in vino, cantu, odoribus, re-
pandis vasis, ut totus ventri suo indigeret,
quem ut Deum suum excipietat; inter eos nu-
merandus, de cubitis ait Apollolus: *Quorum
Deus venter est*, quos acriter D. Iacobus repre-
hendit: *Epulati estis super terram, & in luxurijs
enutristis corda vestra* Hæc vox, *Luxurijs*, & reprie *Iacob. 3. 3.*
significat delicias cupedias: q. d. tradidistis vos
totos edulis, hic cura hic prima vestra cogi-
tatio, ut Dominus ait: *Quasi vinuli suginati essu* Hier. 46.
si estis super herbam, cui conuenit Apostolus Lu. 21.
das: Sine timore semetipsos pascentes. Tali læta *Lud. 12.*
batur mensa diues hic, varijs condimentis, sar-
tilibus, delicijs opipare instructa. Iudica num
diues fuerit, qui sic quotidie splendide epula-
batur. His ita dilucide constat, quod talis fue-
rit, ut per ciuitatem illo diceretur nomine, di-
ues ille, autor omastice. Hunc igitur Christus
primum proponit articulum: *Homo quidam erat
diues.* His primus asseritur articulus & maior
probata constat propositio. Progreditur Chris-
tus ad secundum, probatque minorem: quod
*Viderit fratrem suum necessitatem habere & clau-
serit viscera sua ab eo.* Erat autem quidam men-
dicus nomine Lazarus, vlcibus plenus, qui tu-
piebat satiri de micu, qua cauebant de mensa di-
uitis, & nemo illi dabat. O diuina Sapiencia,
quam nerose proponit articulum, ut euidenter
ostendat, & inhumanam diuitis prodar crude-
litatem. Vide num Bartholus, Baldus, Paulus à
Castro,

Castro, Alexander aliisque legum prudentia
professores, tam clarè, tam succinctè, tam ter-
uose quendam probare possent articulum, *E-
rat quidam mendicus*, qui cum eiusdem esset na-
tura, frater erat, diuini, vt omnibus omnes sunt
diuinitibus pauperes (asserit D. Hieronymus) licet
hoc illos male habeat. *Nomine Lazarus*. Dum
Exod. 33. 18. Christus eius indica nomen, non tantum sig-
nat quo nomine apud Deum habebatur, cum
illam ex proprio nosset nomine, quod vt maxi-
mè familiaris amicitie, & æstimationis resse-
ram pignusque certissimum, Deus amico suo
Moyse dabit: *Nouit se ex nomine, & inuenisti gra-
tiam coram me*. Sed etiam & principaliter ex-
tremam eius voluit explicare paupertatem, quæ
tanta erat, vt sicut alter tota regione diuini
nomine cognoscebatur, ita hic nomine paupe-
ris: vt dicendo Pauperem, omnes Lazarum in-
telligerent; erant igitur hi duo extrema sibi op-
posita, diuinitatis & paupertatis. Huius perpen-
ditio.

29. Prima: *Erat quidam mendicus*. Vnus si plures
fussent, aut pauperum integer exercitus, ali-
quam posset diues hic obtinere exultationem,
si non sufficientem, ad minus, apparerem; di-
cendo, sibi tot alendis pauperibus media non
sufficere: quia etiam Apostoli misericordie vi-
sibus committi, vt omnem illam populi vi-
derent multitudinem dixerunt: *Quis istos hic po-
terit saturare?* Secunda: ad eum cunctis erat cogno-
tus, vt cum noscerent ex nomine. *Nomine Laza-
rus*: ne dica: diues ille non non illi, nec scio
an facultates habeat necne, vt olim edurus ille
1. Reg. 25. Naboth seruis David obiecit: *Quis est David,*
17. *Ecce dabo vris, quos nescio vnde sint?* Tertia: Ne
pretendat epulæ: necessitate nõ premium fortis
est robore membris integer, infirmum simulat:
D. CHR. *Vlceribus plenus. Non habebat unum vulnus* (ait D.
Ho. de di- Chrysolost.) totum corpus *ulcèra erant*; vni omnia
uite inier vulnus, quibus sanies, pordorque emanabat: nullo
Ho. in Luc. la non corporis pars suam promebat necessita-
Tom. 2. tem, & tot lingua, quæ vulneribus, suam loque-
batur inopiam subsidio destitutam: *Quia nihil
erat vox vnus oris clamantis, ad aperendum cor
diuini, corpus pauperis Deus aperuit, vt in admo-
nendo diuine, tot essent pauperis ora, quot vulnera,*
ait D. Pet. Chrysolost. Quarta: ne diues diceret:
D. PETR. manibus suis operetur, panem suum lucratur:
CHRYS. *Lacebat*, proiectus in terra, viribus destitutus, pe-
Ser. 121. dibus non consistens. Quinta: si diues obijciat:
Non illum vidi, nec quid de eo resciuit: mendicis
o proditor: *Ad diuinitatem sanuam*, prostratus, abie-
ctus, ulcerosus, vt nec exire, nec introire possit

domum, quin eum videret, ei occurreret, imò
pedibus in eum offenderet: *Ve sic vel nolens ali-
cui cogere*, ait D. Chrysolost. Sexta: si diues se
exculet: iam alia in domo pastus est; cibus potus
que recepit: parca o mendax veritati; *Cupiebat Lau-
saturari*: q. d. fame interibat. Septima: si diues di-
cat Domine pauper molestus est, nec commu-
ni acquiescens recedit elemosyna, sed petit
querulus cupiditas, vt infirmus, qui comedendi
perdidit appetitum, qui ait, his libenter vescos,
illa non appeto: Mentiris inhumane: *De mris*,
necum illa non petebat, sed nec panis frustum
audebatur expetere, sed ipsis mris sibi gratulatus
fuisse, festumque egisset diem. Octaua: Dicit
vitem audio loquentem, micæ quidem deside-
rabat sed epularum, condituras, cupiditas,
quæ summa diligentia de mensa colligebantur,
o Pharaone inelencior rursus mendicis: *Quæ
cadebas de mensa diuitis*; quæ canibus ambal-
que edenda proieciabantur. Nona: si dicat ali-
suerunt in domo, qui illas Lazaro distribuerent,
licet ego propria manu eas non elargiret: E-
iurata fides, mendacium est, *Nemo illi dabit*.
Ne vnus quidem de tanto familia: tunc nu-
mero erat, qui vel micam proieceret famelicis.
Quid enim aliud erat expectandum, quam cum
Dns ipsa esset inhumanitas, ipsi quoque eun-
dem familiarum serui eodem essent inhumanitatis
vicio crudeliores: velut in domo Abraham, cum
ipse misericors esset ac pauperibus liberalis,
omnes de eadem laudabantur misericordia: vi-
so namque vel vnico paupere, primum vxor e-
ius & quotquot in domo essent, cum numerus
ultra trecentos excresecet, omnes sicut conuo-
labant promptissimi, se quisque vt felicissimum
censebat, cui præ ceteris quidquam in obsequium
pauperis præstitisset & beneficium. Nemo
non admiratur facinus Lot, hic circa solis occa-
sum ad portas sedebat ciuitatis, vt aduenientes
io domum colligeret peregrinos: Et ecce duo
Angeli, specie vt pauperes peregrini vrtem in-
grediuntur, extemplo, vt illos de longe aduer-
tit, tales eos esse suspicatus, de loco suo prostratus,
illisque obuius cucurrit eorum pedibus prostra-
tus humili recepit eos reuerentia, pronus ado-
rauit, iunctisque manibus supplicauit: *Obsecro
Domini, declinate in domum pueri vestri, & ma-
nete ibi, lauate pedes vestros, &c. fecitque illis co-
nium & coxas azyma*. Singulas eius actiones co-
siderate: ad portam sedere, præstolari peregrin-
nos, exsilire illis occurrere, vt primum notauit
aduenientes, prosternere se, illos seu Deum in-
eorum persona adorare, in domum inducere,
lauare

laurare pedes, lautissimam i. struere cenam. Vnde ad hæc omnia mouebatur?

An cum ignoras nepotem Abraham: apud quem & adoleuerit, quod signauerit S. Scriptura commemorat, ac in eo eadem notauerat actiones,

ac erga pauperes humanitatem: à quo & hoc didicit, has esse amplissimas quas sibi preterat

lucrarit diuitias, si pauperes in domum humanus reciperet, epulis recrearet, offensus totis viribus tueretur. Idem notandum in Rebecca mirare sanctissima quæ nondum iuxta cum hydris sua ad hauriendam aquam egressa, offendit Eliezer dispensatorem Abraham, cum camelis, à qua cum ille potum requisisset, humane respondit: *Bibe Domine misculeris: etque deposuit hydriam super vlnam suam, & dedit ei potum. Cumque ille bibisset, adiecit: Quin & camelis meis hauriam aquam, donec cunctis bibant. Ecce Pal. arum quoque, & feci plus imbutum. Et apud nos, & locus spatus ad mandandum. O puella omnium pretiosissima, sicine ad parentis domum comis peregrinos inuitas ad qui scindunt? Et maxime eum qui tot se um detest. In pedimenta ac facias, tot attenua camelorum. Quid tibi quod pater non indignabitur. fratres tui hoc moleste non ferent, & te ieritatis accusabunt, ut inconcederent in domum virum adueniam introducem. ac tibi non licere in proferam es? An ignoras Patrem eius Bathuel consobrinum Abrahamæ filii in fratris sui Nachor: quodque ex illo hæc haurerit instructionem, quanti referat familiæ in bonum, pauperum ac peregrinorum hospitio honorati. Proinde cum id esset apprimè notum Rebecca, sine vlla mali suspitione, eisdem illa poterat, ad patrem & domum hospitium comis inuitare. O parentes, o Domine, vos testor, si hoc in adibus vestris frequentate: tur exercitum, operibus, verbisque idem vestros doceretis & filios & famulos, quam alio longe modo pauperes exciperent, & quam turum certumque foret, quod nedum illud grauiter non acciperent quin potius, hoc sibi honori lucroque dicerent quod ad eorum accederent ostia mendicaturi. Vident autem vos eorum gemitibus commotos, frequentem querulosos eos, visis eorum necessitatibus à vobis deseri, transientes vos oculos alio diuertere, quid illis faciendum? vos imitabuntur & accedente pro stipe paupere, respondebitur: *Nemo illi dabit.* Hic secundus articulus, quem nedum Christus proponit, sed dilucide confirmat: testibus fide dignissimis, ipsiis cauibus.*

S. 14. Sed & canes. Inducit Dominus canes ut testes, quibus euidenter hoc probat, sicut asinam contra Balaam.

S. Ed & canes veniebant, & lingebant vlcera e. 30. **D.** Soler Deus (inquit D. Chrysof. Idem in Hom. 3. de tendit hominum eos fundere malitiam, ad Panit. & ducere animalia, imo res insensibiles. Ita alii in præam. quoties testes producit cælum & terram: *Testes super ista inuocò hæc cælum & terram,* ait per Moysen. *verba. Auadite cæli & nubibus percipe terra, quoniam Dominus locutus est.* Attendite duritiem, attendite hominum obstinationem. cæli, & terra arguit *Isaie 1. 2.* verbis meis aures aperitissimas, quas illi occludunt. Casum vobis refero singularem vni cuiusdam Prophetæ, qui ex Dei præcepto abiit Hieroboam Regi Israel predicaturus, eius duritiem increpaturus, Dei supplicia prædicaturus. D. vino peritus zelo Regem arguit impietatis, at ille instat lapidis obduruit, ut nedum eum Prophetæ verba emel ierint adfanti ra, sed insuper & eum mandauerit apprehendi. Quid tum Prophetæ verba sua illico ad lapides prægrandes & altere dirigit lapideum: *Altare, altare hæc 3. Reg. 18. dicit Dominus. Et ecce eodem instanti liquecit lapis, & in frustra dirumpitur.* En tibi probatam cordis Hieroboam obstinationem reprobandam, qui iactis Prophetæ verbis, nedum non emolliuitur, sed nec vllam in eo efficiunt rupinam; Verba talia, ut eorum vel minimum plus satis sit ad dirumpendas etiam durissimas petras. Hoc iudicavit Christus fieret sua tempore passionis, ut hostium suorum corda probaret petris quæ scindebantur, esse duriora: cum eius tam graues essent cruciatus, ut tremore terram eos cuterent vniuersam, cælum solenque nube tegerent tristissima, quasi eos inuerti non sustinerent in quibus tamen nec tantum efficere potuerunt. ut ad compassionem morderentur; sed è contra petris duriores, nec iam mortuo pepererunt, qui vinum crucifixeraut.

Hic conformiter nota D. Aug. quod Deus egit cum arilo Balaam; hic proficitur Dei populo mal dicturus, & ecce de cælo mittitur in occursum eius Angelus in dato gladio terribilis, quo si progredi præsumeret. transfodertur, quem ut vidit asina, cum instabat, periculum Domino suo metuens sublit: in trobis: quam cum vates crebris tanderet iectibus, ut progredertur: mouet Dominus linguam asinæ, os aperit, & ad loquendum organa componit.

quæ Dominum suum instantis sibi admonet
 periculi: *Sublingale musum animal, hominis voce*
 loquens *prohibuit insipientiam* Propheta, ait D.
 Petr. *Asina Angelum vidit* (ait D. August.) *non*
 digna erat, sed *ut confutaretur Balaam*. O clarissi-
 mam arioli peruersæ confutationem volunta-
 tis, quæ illum adeo obcecavit, ut ipse, quod asi-
 na videbat, non viderit: Asina videt Angelum, &
 sistit, nec progreditur; illi periculum ostendit
 adeo manifestum, ut ipsa, cum asina esset, illud
 & agnosceret, & Domini significaret, ille vero
 tantis immerfus tenebris ut suæ non videat vi-
 tam periculum. Fortissimum argumentum, quo
 confirmatur quod ipse de se dixerat præstigia-
 tor, quod oculos oculos hæberet: *Cuius obtu-
 ratus est oculus*. Eodem medio usus est prodi-
 gium illud sanctitatis. D. Antonius de Padua,
 viva virtutum imago, dum die quodam hære-
 ticis prædicans, & ab ijs repulsum passus, ad o-
 ram fecedit Oceani, piscibus imperat, Dei ver-
 bum adim audituri; ad vocis eius imperium
 ilico innumerabiles accurrunt, & omnigenæ
 piscium legiones, omnes suo ordine dispositæ,
 capitibus extra pelagus elatis toto illo tempore
 videbantur, quo Dei seruo placuit concionari,
 qui illis exposuit, quantas Deo gratias referre
 tenerentur, qui illos in elemento nobiliori,
 quam terra creauit, in qua tamen hominem
 posuit; & eo usque conieo protrahatur, do-
 nec ad tanti famam miraculi, ipsi confluerent
 hæretici, eius concionis contemptores, quos ut
 vidit D. Antonius accedentes, conuersus sic il-
 los alloquitur. Testes sunt pisces illi vestri
 cordis obdurationis: cum fuit enim illi præ ce-
 teris animalibus indomiti, quos nullus unquam
 cicurauit, Dei tamen verbum ore meo prolata-
 tum sunt reueriti, quod vos despexistis. Similes
 sibi Dominus testes assumit, quibus diuitis pro-
 bet inclementiam, qui sua pariter viscera clau-
 dit obdumatus, canes sci licet, *Sed & canes venie-
 bant, & lingebant vulnera eius*.

Hoc illi primum probant, quod talia paupe-
 ris essent vulnera, & vlcibus plena: *Vlcibus*
 plenus (inquit Diuus Hieronymus,) *cuius*
carnes pueridas lambent canes Secundum quo-
 que, quam enectis viribus miser iacebat destitu-
 tus, ut nec canes lambentes posset abigere; ut
 notat D. Chrysostomus. *Adeo erat fractis viribus,*
ut ne canes quidem posset abigere: visum cada-
uer iacebat, videns eos accurrentes, nequaquam
tamen valens eos depellere. Credit D. Augustin.
 quod obiecit: *Inter lingentium canum linguas,*

Tertium, quam possent efficaciter vulnera illa
 mouere compassionem quæ ut ita dixerim, ipse
 canes permouerunt, qui accurrerunt, non ut
 morderent, non ut roderent, non ut excerba-
 rent, sed vt molli lingua vlceroso blandientes
 vulnera lambent morientis: *Canes ad mortuum*
non dentes, sed linguas ad obsequium sic produxerunt
 (ait D. P. Chrysol.) *ut in modis spongie non vellent*
vulnera, sed tergant. Quod canes hoc studio face-
rent curandi vsus ipse, qui semper est in oculis pro-
bat: nam canes lambendo semper curant vulnera
sua. Mira suauitate, & blandiendo lingebant vl-
ceras, quasi iacenti loquantur. Amice Deo cha-
ritissime, Lazare sancte, pauper felicissime, cui nos
 ad compassionem moueri cruciatus, & modo,
 dum homines canum gerit viscera, nos canes,
 hominum geremus viscera. Liqueo probatam
 asserit D. Gregor. Torile Regis crudelissimi,
 sacrilegi, inclementissimi cordis impietatem,
 dum Sanctissimum Episcopum Serbonium visio
 damnat ferocissimo lacerandum, ipse suæ visus
 naturalis oblitus sensitatis, ipso spectante Rege
 Episcopo prostratus eius lambit pedes, quasi
 linguæ suæ demulcens blandimento: *Lam-*
bere Episcopi pedes capit, ut patenter omnibus da-
retur intelligi: quia erga illum virum Dei, & se-
rina & corda essent hominum, & quasi humana
bestiarum.

O quam euidenter hic nobis probatur arti-
 culus, quam clarè diuitis canes conuincunt cru-
 delitatem, imò & eodem argumento, insert D.
 Iacobus, eandem vestram confundunt tinea,
 vestra arcis conclusa rodentes vestimenta, ves-
 trarum vestium, testes superfluitatis, quibus
 indui nulla vos cogit necessitas, testes erga pau-
 peres inclementiæ, quos frigore nudos finitis in-
 terire: *Agite nunc diuites, plorate, vulnantes in mi-*
seriis vestris quo aduenient vobis. Diuitia vestra
putrefacta sunt, & vestimenta vestra à tinea co-
mesta sunt: aurum & argentum vestrum arguina-
uit, & arugo eorum in testimonium vobis erit.
 Verba certè notari dignissima. Antequam ad
 sententiæ procedamus prolocutionem, & ex
 præmissis educamus conclusionem, notandū cū
 Sanctis Patribus, ex magna Dei processisse mi-
 sericordia, quod pauperem hunc ad diuitis pro-
 strauerit ianuam, & ad bosidem cadat hæc
 sententia Salomonis: *Diues & pauper obtinuerunt*
 sibi, *utriusque operator est Dominus*. Inqui-
 runt communiter SS. Patres, in quem finem
 Deus pauperes in hoc mundo creauerit, ac
 respondent, in beneficium diuitū. Poterat Deus
 pauperes per se enutrire, sicut Eliam ministr-

rio coru ip' os diuitijs affluentes reddere sicut alios. Nolut at amem sed illos in diuitum beneficium permittit indigere D. Cyprian. D. Ambros. D. Aug. (quos alii retulimus) dicunt in diuitum remedium peccatorum. Peccatis abundantant diuites, ac non operibus abundant penitentia, cum nec vnus ictus eorum vellat humeros, nec suam norunt carnem ieiunij, vigilijs que macerare illis in remedium prescribitur elemosyna a spiritu S. Ignem ardentem extinguit aqua, & elemosyna reficit peccatis. Hoc quoque Daniel regi prescripsit Nabuchodonosor, quoniam & ipse Christus diuitibus: Date elemosynam, & ecce omnia munda sunt vobis.

D. Hier. Hac erat inquit D. Hier. D. Pauli dum videret, opulenta consideratio: Nemo ab ea pauperum vacuum reuersus est, illud semper replicant, beati misericordes: quoniam misericordiam consequuntur, & sicut aqua extinguunt ignem, & facite vobis amicos de mammona iniquitatis, &c. D. Aug. D. Chrysof. D. Ier. Chryolog. credunt pauperes in hunc finem a Deo destinatos, vt rectoris essent, per quos suas diuites in celum diuitias transmittent, quibus postmodum fruentur, de quibus alibi & prima die quadragesime latius egimus: Via celi pauper (inquit D. Aug.) per quam itur ad Patrem. Incipit ergo erogare, si non vis errare si celum verus tendis: atende quod via celi pauper est: An ergo Christus via non est? Equidem, at enim: Ego sum via, atamen Christus est in paupere, & in eo ad ianuam addit diuitis, quasi illi regiam sternens viam, & scalam erigens, qua iursum scandat. Ita fertur D. Chrysof. agens de viis, quibus itur ad celum, vnam statuit, & securam at tutam, scilicet quartam, elemosynam, de qua sic ipse: Elemosyna regia via est, qua homines celerrime in celorum axes adducit: Magna res est elemosyna, praecedit aere, transit lunam, solis radios excedit; ad ipsum venit celorum culmen ipsos pertransit caelos, & Angelorum populos decurrens, Archangelorumq; choros, & omnes superiores potestates, ipse assistit regali throno. Frangit, & ager pauperum inquit D. Aug. si pauperem hunc Deus ad ianuam statuit diuitis, & a illam illi quasi scalam erexit quibus ad ipsum celorum culmen perueniet, & quasi campum fertillissimum, in quo pauca grana seminans, messem sibi colligeret abundantissimam, vt de illo dici possit: Dispersit, & dicit pauperi, in mensura eius manet, &c. Hoc igitur suppliciter, Dei suppliciter misericordiam, quod diuiti pauperem in eum lazarum, in suorum criminum purgationem, vt ellet pauper, qui diuitis ad al-

teram vitam thesauros transueberet, vtque per illum ad gloriam scanderet sempiternam. Ille vero nedum hoc sibi sumpsit scelerum remedium, elemosynam illi largiendo, sed in super iacentem contempsit, sua obdurauit viscera, & micas dare noluit famelicenti.

§. 15. Mortuus est diues, Dissimiles fuerunt diuitis & pauperis obitus: at in eo quod notat Euangelista sibi similes.

Fine modo hinc causa imponamus, ac quid ex huius processus meritis sequa ur, attendamus: Factum est autem vt moreretur mendicus &c. Amorum vltima adest hora: Hec illa est, in qua ad finem entiam proceditur, nihil enim iam superest agendum, nec accusandum: & via ad nouas inducendas probationes praeccluditur: Venit nix quando nemo poterit operari. Hec inquam, illa hora est, in qua praeter iudicij ac sententiam, aliud nihil est respiciendum: Statutum Hebr. 9. est hominibus semel mori, & post hoc iudicij, Moritur pauper, quam sine sulcimen. Orat. de tot vt nemo adesset, qui curam gereret infirmi, aduersa qui oculos defleceret ad morientem? D. Chry. valet. To. soft. D. Aug. opinantur, quod ad ipsam diuitis ianuam miser obierit, vbi teste Euangelista, de Lib. de cumbebat: Incebat ad ianuam diuitis, & capibus suis eius vlcera lambentibus circumstipatus. Inter ad fin. canum linguas. Licet autem haec oculis mundi sic appareant, noueris tamen eius fuisse mortem felicissimam. Noate verba, quibus hanc Christus exprimit, quid inter venerit, & qua ratione eius processus terminetur: Factum est, vt moreretur mendicus, & portaretur ab Angelis in sinum Abrahae. Emphraticè dicitur: Factum est autem q. d. fuit hoc ab ipso Deo, praesulum, ordinatum, ac dispositum, vt diuinae suae manus ac providentiae effectus proprius, sicut omnia quae per ipsum facta sunt: Omnia per ipsum facta sunt, Ioan. 1. 7. & sine ipso factum est nihil. Eadem phrasij loquitur Euangelista de morte pauperis, qua fuerat locutus de Christi Natiuitate: Factum est autem, cum esset ibi, impleti sunt dies Mariae, vt pareret, q. d. Non casu accidit foruito Christi natiuitas: sed haec erat hora, per Deum ordinata, praesulsa, eius diuina disposita pronidentia, ad quam suos conuocauit Angelos, ac praecipit, vt notat D. Paulus: Estote mihi in hoc habito parati, vt qua hora filius meus de ventre procedit vaginali, cuncti eum adoraturi conuolatis: Adhuc dum nascitur, caelestem canite melodiam, qua

32
 10m. 9. 4.
 Hebr. 9.
 Mo. 27.
 Orat. de
 aduersa
 To.
 Lib. de
 11.
 Ioan. 1. 7.
 Luc. 2. 6.
 K k

Text. 1. 30.
 498. &
 499.
 D. Aug.
 Ser. 5. &
 15. de Ver.
 bi Do.
 mu. 10. 10.
 10m. 1. 4. 6.
 D. Chry.
 He. 9. de
 pau. 10. 5.
 I.
 Elemo.
 syna
 commen.
 dato.
 Ser. 25. de
 Verbis
 Domini.
 Ps. 111. 9.

Hieron. Bap. de Lazaru Tom. 11.

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

quā eius mundo latissimam honoris natiuitatem: Cum introducit primogenitum in orbem terra dicit: Adoret eum omnes Angeli Dei. Ira modo loquitur de morte Lazari: Factum est autem. Magno Dei consilio factum est, multos ex Angelis prae-mouerat, praeceperat, ad locum conuolarent, ubi ad iamam diuitis exspirabat Lazarus, ut quam primum fragili carne anima solueretur, omnes ad illam accurrerent recipendam, festino plausu recurrendam, & quasi pheretro excipiendam, ut in sinum Abrahae transportarent. Suam misit Deus caelestem musicam, sui palatii magnates eximios, ut honore pauperem exaltarent illique animae sanctissimae, officium persoluerent sepulturae. O sortem optimam! o caeleste beneficium! o Dei misericordiam! O cecocos homines, o mortales insensatos! En accurrunt Angeli illum deducturi, quē vos videre, audire dedignamini, qui vobis tristitem parit nauisam, a quo benignos deflectitis oculos. Nec vnicum tantum misit, sed milia. Ab Angelis.

Licit vnus sufficeret, inquit D. Chrysostr. vult tamen accurrere milia. Cū vnus sufficeret transferendo, Habacuc de terra sua in Babylonē per aëris regiones vnus satisfuerit, ut in defensionem Regis Ezechiae centum octoginta quinque milia de castis Sennacherib Regis prostermeret, ad quid modō vult adesse plurimos? Ut quanti faceret pauperem liquidō constaret, quem homines superbi vix nauē fecerant.

Querit D. Tho. & cum ea tota schola Theologorum: num plures vno eodemque loco possent esse Angeli, pluresque ad vnum eundemque effectum concurrere, ad quē sufficit vnicus: concludit autem quod absolute, & adaequate, non possunt: nō tamen censentur incontentiēns, quod eorum plures, imo milia concurrant ad eundē effectum, ad quē vult Deus, ut omnes conueniant, ad rei alicuius magnificentiam, vel singulare quoddam beneficium, quod alicui Sanctorū, vel intimo suo vult conferre familiari. Ita legiones misit integras, ut Iacob comitaretur regressum de Mesopotamia, ut eum contra fratris Esau mitterentur occursum, easque tantas, ut illas conueniens stupefactus exclamarit: Castra Dei sunt haec. Idem honorare voluit Prophetam fratrem Euseum, copiosissimū destinans eorum exercitū, ut eum circumcingerent protectores; fueruntque eurus ignei tot tamque mirabiles, ut in stuporem raperent Giezi quā vehementissimū. Modō animam vt declararet quā accepta esset diuinæ suae misericordiae Lazari pauperis anima, mandat, ut multi conuolent, accurantque maritades Angelorū, ubi

languidus moriebatur, ostēdens, quod non tam flocci penderetur à diuine, quanti à Deo estimabatur, ac honorabatur. Omnes ibidem animae discessum praesolabantur, ut eam susciperēt, oculis pretiosiore; thesaurum illum in vase fictili, putrido, discessioque latitante; quā corpore soluta, ex templo concurrunt omnes, tardant nulli, omnes se beatos aestimant, si propius accedat, circumcingant, tangantque sanctissimam illam animam, reliquias illas venerandas, maiori amulatione ac pia contentione, quā nos sanctissimas reliquias recenter Romā aut Hierosolymis adductas accedimus venerabundi: spiritu feruentiori suis animam hanc piissimam manibus suscipiendi, quā mundi Princeps, vt cadaver defuncti in humeros tollant Imperatoris Porta. *batatur ab Angelis* (loquitur D. Chrysostr.) ne saltem ambulans laboraret, & non vnus Angelus, sed plures veniant, ut chorū laetitia faciant; gaudent. *Ab Angelis vnusquisque Angelorum, tantum vnus tangere.* *En in sinu Abrahae recipitur, & tanto Patriarcha peruenit latatur sic audio D. Hyron.*

Diuitis nunc perpende sententiam: Mortuus est & diues, & sepultus est in inferno. Accurate hoc descripsit D. Aug. Praclaras exequias in conspectu hominū purpurato illi diuiti turba exhibuit famulorum sed multo clariore in conspectu Dei. *mini, vlcero illi pauperi, ministeriū praebuit Angelorū, qui eum non extulerunt in marmo ad vnicum, sed in Abrahae sinum sustulerunt.* Cōmūtionē (Et) attende. q. d. Simul eodem modo defunctus est epulus. Quomodo eodem modo mortuus est Pauper mortuus est sine lecto, sine lecto, sine medico, sine subsidio, fame enectus. *Inter canum linguas.* Diues mortuus est in lecto suo eburneo, molli plumarum culcitra iuxtus, tenuissimis stragulis coopertus, mille confortatiis, diuersis misculis, ac ferculorum varietate recreatus ad excruciatum appetitum, multis visitatus à medicis, quē verbis frequentat proceres, mulier solatur, filij deplorant, cui serui famulatur: & ais: eodem obitu mortis genere? Verum dico, pluribus in rebus. Primo in ea: quia sicut ad mortem Lazari plures concurrerunt Angeli, vt ea hora, quā animam emitteret, eandem omnes susciperent, & iubilatione solemni, ac caelesti gaudio ad locum deducerent quātis destinatum: ita ad diuitis epulonis funus daemonum aduolauerunt legiones: vt quam primum animam expueret, illam vt rugientes leones arriperent, ad inferni abyssos praecipitarent sepehendā, aternis illis cruciatibus, flammisque voracibus mancipatam quibus nobis inuicit D. E.

angelorum

Hebr. 16.

33

Hom. 5. in Luc.

Dom. 14.

32.

4. Reg. 19.

33.

1. p. 9. 52.

ar. 3. & 1.

dis. 37. 9.

3. ar. 3.

I.

An plures Angeli in eodem loco esse possunt.

Gen. 32. 1.

4. Reg. 6. 11.

Cur Angeli conuolentur?

Laza 1.

Hebr. 16. 1. 11. Exemp. 11. 11.

D. Greg. 11. 11.

D. Greg. 11. 11.

D. Greg. 11. 11.

D. Greg. 11. 11.

10. 11.

angelista, quod sapius in sanctorum exitu legimus accidisse, quos Deus decorauit gratia quam singulari, plurimos autem Angelos, qui discedentibus assisterent comites, ut quâ horâ sanctissima anima corporis deleretur ergastulum, in suam suscipere societatem, festiuoque gaudio deducerent celesti premio laureâdam. Vt autem nobis de veritate conset aperius, visibiles Deus concessit aliquoties apparitiones. Sic lego apud D. Greg. quod cû proximus morti decumberet Seruilius Romanus indigentia deformatus, cuius erat vita, patientiâ indefessum exercitium, Deo eum circumstantibus Psalmos decantans; ecce caelestem audit Psalmodiâ Angelorum, ad quam cuncti dum subticent, & aures arripunt attentiores, animam vir Dei lætus effluit, quæ illis comitata cœles volatu scâdit celeritimo: suauissimo circumstantes odore recreans, omnesq; summa afficiens admiratione.

Dum extremû effundit spiritû Vrbisus presbyter Nurfæ: vt narrat D. Greg. qui maxima cû religione vitam traduxerat, ei totus lætitia perfusus in has erumpit voces: Bene veniant, Domini mei, quid ad tantillum seruilium vestrum estis dignati conuenire: venio, venio, gratias ago, gratias ago: &c. Quibus loquebatur interrogatus respondit. An non Dñs meos cernitis SS. Apollolos Petrum & Paulum, millibus Angelorû stipatos, qui animam meam suscipiant? Et ad illos conueniens eadem repetit verba. Eamus Dñi mei, venio, venio, & hæc dicens expirauit. Idem refert de purissima virgine Tatfala sibi bene cognita ac filia spiritali: idè quoque de benedicta virgine Mufa, cui agonis horâ cœlorum apparuit reginâ, turba multâ virginum comitatâ, quæ quasi illam exspectabat, & ad exitum suum iussu inuitabat: veni, filia, veni, adsumus te ad sidera deducturæ: Cui illa respondere cepit aperta voce: Ecce Domina mea, venio. Ecce Domina mea venio, in qua voca spiritum tradidit, & ex virgineo corpore, habitatura cum Sanctis virginibus exiit.

Ne tacitus præteream quodd Romule insigni pietate conspicua contigit religioz, quod ea de causa non semel repetit D. Gregor. particulariter verò, dum Lazari perpendit hystoriam. Summis effert præconiis eius vitæ, morumq; sanctitatem, humilitatem, orationem, in perpetuis dirisque cruciatibus patientiam, cum Dei voluntate conformitatem, animæ puritatem. Jam ad vitam properat at lineam, & inter alia mirabilia notatu dignissima, hoc vnum consetur, quod in magno quodam cubiculo ante eius celulam, tanti splendoris lux emicuit vt cunctos

percelleret adstantes, eorumq; oculos excecaret. Et confessum audiri ceperunt deo caelestes chori, vnus velut viorum, alter velut foeminarû qui harmonicum quoddam caeleste mirâ vocum concordia decantauerunt, vt vnus chorus ordiretur, alter verò responderet, hora verò eius obitus: Coepit quasi cuiusdam magna multitudinis ingredientis fontus audiri, ostium cellula conueni, ac si ingredientium turba premeretur, atque intrantis multitudinem sentiebatur. Erant autem intrantes, tantâ lucis gloria conspicui, vt lux illa præsentium oculos perstringeret, & obcecaret.

Insuper & narrat de S. Probo Episcopo Reatensi, qui cum animâ ageret, & circumstantes rogaret, vt ad quietem secederent, solus cum puero romano remansit, qui horâ intempestiâ viros vidit splendidissimos cubiculum intrantes albis vestibus amictos, ipso sole fulgentioribus prænitentes, facies verò eorum vestimentis prælucebant augustius, quorû intuitu puer hæsit attonitus & tremore percussus: Fili, ne timeas, inquit Sanctus Episcopus: castra Dei sunt hæc, ab eo missa, vt animam meam hoc seculo demigrante, ad æternæ quietis deducant beatitudinē: inter quos ad sunt nominati SS. Martyres Iuuenalis, & Eulutherius, quibus particulari deuotione afficiebar, & hæc dicens emisit spiritum. Eandem refert visionem D. Severus Sulpitius in morte gloriosissimi Episcopi D. Martini, qui in mortis agone constitutus, multitudinē vidit Angelorum ad se accedentium: qui quâ horâ effluit animâ eandem statim susceperunt & caelestâ recreatâ harmonia ad superos adduxerunt, eaque tam solemani, vt in terra quoq; distinctim audirent. Nec minori consolatione lego D. Ambr. extremâ illâ horâ fuisse delinuit: *Vidit Angelos Sanctos ad se venientes.* D. Nicolaus Tolentinus ante discessum suum toto semestri cœcentum quoti die audiret Angelorum quasi iam festa disponentiû, quæ ad eius essent exequias celebraturi, quibus finitis extremâ iam horâ imminente, Christus illi apparet, Sanctissimâ matre sua, & Patre D. Augusti. conspiciatus, in hæc verba solatus morientem: *Enge seruo bone & fidelis, intra in gaudium Dñi tui;* & è vita eius discedentem Christus animam assumpsit, & tota illa comite Sanctorum cateruâ, ad sempiternam duxit felicitatē. Alios quoq; plurimos liceret adferre, quæ dum intelligimus, nescio quod in notis. vehemens accenditur desiderium Domino illi seruâdi, qui tanto seruos suos afficit honore, & in extremo illo conspectu tam tremendo tanta delinuit consolatione, vt nobis de mendico testatur Lazaro.

IV. Exremplum

In vita Martini

Quid miramur? etiam in praestigiatore illo, perberloque vate Ba'iam, horum aliquid considerante; vi & desiderium sanctioris excitatur, Nu. 23. 10. & exoptans ait: *Moriatur anima mea morte iustarum, & sicut nouissima mea horum similia.* Perpende igitur, quod eodem modo pluribus contingat peccatoribus, & ad eorum conuolent obitum legiones daemonum, vt egredientem de corpore corripant animam horrendis doloribus, blasphemis uolubus ad aeternam efferrant inferni sepulturam. Commune est illis, ad uiuiscuiusque de hoc mundo transitum conuenire, qui vt leones rugientes hominis quaerunt animam depradari. Scribit D. Greg. de diuine quodam, eximio nobili, quod mortuus, & per orationes ac pia suffragia D. Severi ad vitam reuocatus retulerit vt uentum, quod dum animam emitteret, quosdam uiderit, vt monstra terribilia, adeo serocia, vt ignes per naves, & ora distarent, fœtore non tolerabili terribilia, qui animae discessum praestolabantur, quam illic per densissimas tenebras deducebant condemnandam: *Tetri ualido erant, qui me ducebant, ex quorum ore & naribus ignis exibat, quem tolerare non poteram.* Guilielmus Abbas Rhemensis, D. Bernardi uita conscriptor refert, D. Bernardo fuisse annuntium, in eodem Monasterio Clareuallensi Monachum, nomine Gildicum, virum obseruantia regulari conspicuum, & zelo celebrem feruentiori. Hic dum extremo spiritu luctatur, subiecto turbatur, formidine non mediocri capitur, in tristis erumpit gemitus ac querelas: at paulo post facie serena, & ad hilaritatem composita, exspirauit. Anxia quaedam Bernardum inuastit sollicitudo, vt cum autem Dominus solaretur, illi animam iusto defuncti, quae diceret, se iam inter beatorum agmina diuina frui uisione. Quid igitur (quaerit) illa tam anxia formido, mentis turbatio, tristisque gemitus, quos in te ad mortis horam notauimus? Noueris, O Pater, eadem me hora duos conspexisse daemones, figura terribilissimos, qui parati adstabant ac prociuali contenerant, vt animam meam corpore solutam profundissimo immergerent puteo, quem oculis ut praesentem tremens ac stupens intuebar, horribilissimum, idque tam seruo ac ueraciter, vt inde in illas proreperim tristis & anxius querimonias. Attamen confessum adfuit D. Petri, qui monstra haec in fugam compulsi, me eripuit, me est consolatus, me duxit ad sidera. Si haec Dei serui patiantur, quid de nefandissimis peccatoribus sentiendum? Plures & similes historias producere non es-

D. GREG. Li. 1. Dial. c. 12.

Lib. 1. c. 29 apud Suerium 20. Augusti.

set difficile, vna pro multis sufficiet, quam legimus apud Tilmannum Brandembachium. De perfido illo ac eiuato Monacho Luthero, qui cum iam vltima laboraret infirmitate Isteij in patris aedibus, cubicularius prospiciens ad fenestram semel & bis circumfusus uidi daemones, num myriades, figura, aspectuque formidandas, praestolantes huius animae infelicissimae corpore digressum, vt eam sibi praedam facerent optatissimam, inferni que faucibus immergerent absurdendam. Ad huius confirmationem, refert, quod cum plures conuissent a daemone possessi ad S. Dymnae templum in Brabantia, vt ab illis liberarentur; cu hi grauissimè miseros homines quotidie diuexarent, quodam tamen die quieti silberunt, quasi a corporibus excessissent, die uero sequenti reuersi more solito illos ex cruciabant. Percundatur Exorcista: quid fuerit, cur die praecedenti nullum edidissent motum? Respondent: Princeps noster omnium sopitimus omniibus daemouibus praecerat, vt omnes ad mortem serui fidelissimi Martini Lutheri conuenirent, vt pari manu, & humero vno animam illam ad inferni deducerent comites sepultura, ignibus aeternis exurendam; Alij uero corpus ad terrae sepulturam consistarent a uerbis etoendendum. Nec hoc a ueritate dissonum, innotuit enim, quod eodem die Haresiarcha ille infelicem efflauerat animam & mille millia coriorum in aere uiderentur, dum corpus ad sepulturam efferebatur, qui turmatim feretrum circumuolabant erociantes, quasi solemnes animae damnatae exequias celebrantes. O bone Deus, heu quis tremor ille, quae tristitia in fausto illi, vt cui morienti accurrant, non Angeli sunt, sed daemones, quibus dilgens seruiunt, quibus alacer promptisque obediunt.

Ece amici Iob impletam Prophetiam, qui talium describens ex hoc mundo discessum, sic uaticinatur: *Vadent, & uenient super eum horribiles,* id est, vadent & uenient daemones horribiles, quasi magno lucro negotiatores inhurando; sic D. Greg. expendit quam graphice describat diabolos, qui tunc accurrunt, eos uocans horribiles, quia faciunt, quid praetendant, dicens: *Vadent & uenient.* In hunc igitur finem haec i a Deo ordinat, vt haec, & his similia in extrema illa mortis lucta uideantur, & a bonis & a malis ut notat D. Ambr. ubi loquitur de felici discessu Imperatoru Theodosij & Grauiari, & de infelici impioru Maximi & Eugenij & ob uarios illos euenus a rege Proph. dictum: *Dies diei erunt uerbu & nocti indicat seruentia.* Iusti sicut in luce

2m

ambulant, dies videntur illi in beata sua morte docet eos qui in die ambulant, sicut illi, quid in morte sua sperare possunt mali vero ac peccatorum, quia in tenebris ambulant, nox dicuntur: in caminando exitu in eis ostendunt qui ob mortales euly tenebras, sicut illi nox sunt, quid illos maneat, quid non sperare, sed in nocte sua debeant formidare. Hoc docet illos, qui illi pates fuerunt, hic in morte sua omnium miserimus: quod sicut a zaro adierunt Angeli moribundo, illi turba demorum accurrerent infernalis, qui eius sibi depraedati sunt animam, & inferni sepulchro perpetuo damnandam iniecerunt.

§. 26. Factum est ut moreretur mendicis: Sicut moriente Lazaro eius quoque mortuus est pauper ita moriente diuice perierit diuitia.

35 **A**liud proponitur, & hoc magis principale, cuius ratione dicit Evangelista, quod eodem mortis genere pauper, sicut diuites, obierit: Quomodo moritur Lazarus? Factum est autem, ut moreretur mendicis. Illi mendicum, cur non dixisti vocatum fuisse Lazarum? Cur non dicis, mortuus est Lazarus? quia Lazarus, in Dei modo loquendi, non est mortuus, quinimo viuit, & in aeternum requie viuet sempiterna, eritque ille, quem nominabimus, quando pro defunctis nostris Deum exorabimus: *Et cum Lazaro quondam paupere aeternam habeat requiem*, Et satis liquet, quod non sit mortuus Lazarus, cum eleuatis diuites oculos, viuentem videt in sinu Abrahae quiescentem: *Vidit Lazarum*. Qui mortuus est pauper erat, ut moreretur mendicis: quia quod moriebatur, eius erat paupertas, fames, mendicitas, vulnera, dolores, contemptus, & quidquid mundus vocat infortunium. Ita Deus suos ostendit electos: D. Ioan. in altera vita: aitque: *Ipse Deus cum eis erit coram Deo*, & absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. Priora transtulerunt. Non dicit, illi abierunt, illi quippe remanent, & in perpetuum remanebunt, sed priora abierunt. Deo decreuit Deus teste D. Ambrosio, penas, & glorias, poena praecedunt, sequuntur gloriae, nec se in his potest qui quam videre, nisi se prius in illis viderit. Ideo vocat D. Paulus praemium, coronam: *Reposita est mihi corona iustitia*; quia haec

sequitur certamen & victoriam: *Non potest quis 1. Tim. 3. praemium accipere, nisi legitime certauerit, nec est D. Ambr. gloriosa victoria, nisi ubi fuerint laboriosa certamina*. Li. 1. Off. 1. Hac de causa dicit eas esse D. Petrus, *Post cap. 15. sperare gloriam, ex hoc quod doceat D. Paulus: Tom. 1. per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei*. Ob hoc huius diximus errasse Iacobum 1. & Iacobum, qui hunc pervertere ordinem conabatur: *Quaerentes sine cunctis gloriae*. *Preposere* (inquit D. Aug.) *voluerunt*.

Sanctis mortem obuenire, non est ad eorum interitum, sed ut primis his rebus eripiantur, ut in illis terminentur, occidantur poena, persecutiones &c. Sicut ignis Babylonicus, non aufit ut illorum consumeret vitam adolescentium, nec eorum vel tenuissimum laederet capillum, sed ut eorum vincula, omnes pedes dissolueret, quibus non sine dolore corstangebantur. Idcirco restatur Spiritus S. quod mors sua vis fuerit mendico pauperi & tribulationibus contrito: quia in illo nihil aliud operabatur, quam finem imponere mendicitati, tribulationi, paupertati: *O mors Ecc. 41. 3. bonum est iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus*. Unde addit D. Ioan. quod post illam vocem aliam quoque audiverit, quae dicebat *factum est*: quia eo ipso momento, quo vir iustus, qui nihil habet expurgandum, expiraret, sic potest: *Factum est*, iam ad metam usque perduxit poenas, dolores, vitam hanc corruptibilem, multis repletam miseris: sicut dum Christus finem fecit patiendi: *Consummatum est*. Ioan. 19. Hic illa optime quadrat Salomonis de iustis *16. 30. temia: Vbi sunt oculus insipientium mori, illi autem sum in pace*. In pace quae bona in se comprehendit vniuersa. Similiter & illud Isaiae: *Iustus perit, & non est, qui recogitet in corde suo, &c. veniat pax, requiescat in cubili suo, qui ambulauit in directione sua*. Verba haec pauperis Lazari apprimè mortem declarant. Moritur pauper, & non est, qui recogitet in corde suo: verum non moritur ille, qui potius in pace requiescit: *Veniat pax, bellis finis imponitur, persecutiones, dolores, cruciatus expirant*. Hec Sanctos maximis attonitos persecutionibus solatur, cum intelligit aspera illa ac grauiam cito finienda: dicendumque: *Factum est*, sicut modo de Lazaro: *Factum est autem ut moreretur mendicis*. Hac seipsum consideratione demulcebat D. Chrysostomus D. C. P. R. persecutionibus lacessitus, illa quoque mentem Epi. x. ad animamque confortat: *nobilis sumus mulieris Olympiadis, quae ea videbatur conditiope nata, nihil ut boni videret in vita, nihil ut mali non sustineret*, O Domina, tene praemium calamitates

res? Una res duntaxat grauis, pertimescenda est, o Olympias, nemp̄ peccatum. Reliqua autem omnia, amera fabula, siue insidias dixeris, siue inimicitias, siue fraudes, siue calumnias, siue maledicta siue accusaciones, siue honorum proscriptioes, siue exilia, siue gladios peracuos, siue mare, siue totius orbis bellum. nam quaecumque tandem hae sint, cerie temporalia & caduca sunt; & de illis post breue tempus dicere licebit: Factum est. Occasione huius expendit verba D. Pauli: qui cuncta hae uolens, unico id uocabulo profusus indicauit: Quae enim uidentur, inquit, temporalia sunt. Quibus laboras, infirmitatibus temporalia sunt, persecutionibus temporalia sunt, doloribus temporalia sunt.

2. Cor. 4. 17.

36

L. de Com. 1. 5. 2. Cor. 4.

Job. 14. 5.

Io. c. 20. 5.

L. 14. Mo. cap. 2.

Orat. 19.

37

Isai. c. 28. 28.

Luc. 22. 37.

In ill. Psal. 1. In lege Domini.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

37.

de familiarē, nominatim D. Basil. B. Cyrillo Alexandrino. Capite octauo susē satis egerat litas de populi Iudaei supplicis, ob commouēdā ab ipsis in Christum persecutionem; contra ipsū, qui uerus erat Deus, maligna inuendo consilia, uitamque illi adinuenio; quod & illud peritū foret suppliciu, in sacrilegē suae penam iniquitatis: Et ecce subito latissima quaedā nouo populo praedicit gentili, ad fidē Iesu Christi euocando, cui delectat, quod eo ipso, quo Christi susciperent fidem, uitamque colerent: Christiani, in eos insurgerent Imperatores, mundique Principes seculum persecutores, illudque notat, quod postmodum apertis exposuit D. Paulus: Omnes qui uolunt p̄e uiuere in Christo Iesu, persecutionē patientur. Ut autē hae i. fracto perferat animo, menteque serena, praemonet, hoc sciant, tribulationes nec aeternas fore, nec seculis multis duraturas, imo uerō breuē esse finiendas, quibus uerbis, octauum absoluit caput. Et non poterit uolere de angustia sua, legunt Septuaginta: Non confundetur, qui in angustia est, usque ad tempus. Immediatē uerō caput orditur nouum: Primum tempore alleuiata est terra. Septuaginta scribit: Hoc primum uide: Quinimo reduplicat D. Basil. Hoc primum uide: uelociter uide. U. autem Ambrosius utramque iungit sententiam. Inimici attendite martyres, Deique considerate serui qui hoc in mundo cuncta patimini genera cruciatu, quibus uos uerbis Propheta consoletur, ut eos toleretis nedom non tridisti, sed alacres & animosif: hoc seruo: Non confundetur, qui in angustia est, usque ad tempus: Aeterna non est angustia, nec infirmitas perpetua, nec persecutio, nec labores, sed breuē finientur, ac esse desinent aduersitates: Hoc primum uide: uelociter uide.

Na fallax alludit Propheta ad uerbum aliquem, qui graue sibi ut aggreditor laborē opus arduū, sic ut sibi cordis sufficiant uires, haustu uini sumit hispanici: seu (si placet) uisū spectat plurimum nationum maximē uerō Romanorum, qui dum eū crucifigendū damnabant, ut leuis acerbitas crucis perferret dolores, illi haustu uini myrrinari propinabant, quo haustu corporis sensus obdulpescunt, & redduntur uelut insensibiles. Fuit autē hoc uinū Christo à Iudaeis oblatū, iā crucifigendo, licet adeo fuerint inhumani, ut selle miscerent: noluit tamen Christus illud ebibere: nō enim querebat potum, cuius uisū supremos illos non sentiret cruciatu, qui uiuos illos & acutissimos sentire uotis omnibus exoptabat, in hostra salutis remediū, ut alibi diximus. Praemonet. Christi athletas propheta, cunctosque Dei famulos,

famulos, qui Christi vestigia spectantur, illis tribulationes non defuturas, aduersitatibus examinandas, vt eas vere minime sentiant, hoc vini propinat illis poculum: Hoc primum visus, vel ceter visus. Summe, Christiane hoc vini myrrhatu poculum, confortabit, iustificabit, cor animabit, te in seculis reddet, vt insensibile, tribulationibus: Non confunderetur, qui in angustia est, vsque ad tempus. Attende, quod finem accipient tribulationes, breuique tempore labores terminabuntur: Dabit Deus his quoque finem. Hoc sibi sumebat martyres cordiale, hoc vini poculo se mutuo ad prociū excitabant, ad labores animabant vt ex eorum actibus est manifestū, hoc nāque erat in ore eorum frequentissimum, quo se mutuo hortabatur mori fortiter: Breui labor finietur, proxi- miū nos expectat sempiternum, vitā amittimus mortale, at vitam lucratur immortalē. Peccant nobis diuitiæ corruptibiles, propediē regni cælestis intrapimus heredes paratia: his in omnia secula seculi perfruemur: repeto D. Pauli verba: *Monemur enim hoc & leue tribulationis nostre, æternam gloriam pondus operatur.* Circa quæ verba D. Bern. accuratè discurret, & in alio sermone proxime subsequente: *De nimia quadam suauitate presentis vite.* His conformiter expendit D. Aug. h. hæc verba Palmiltæ: *Non dabit in æternum fluctuationem iusto.* De quibus aliās diximus.

Hæc obsecro, consideres, in m. n. c. i. o. illo, vulnerato, ulcerato, iam esciente, omnium expulso ianuis, igne, aqua, recteque interdido, hæc omnia cum ipsa morte expirasse, & hæc in i. h. o. mortua sunt, hæc euauerunt: *Factum est autem vt moreretur mendicus:* Eodem ergo mortis genere defunctus est & diues: *Mortuus est diues.* Domine mi, recordor te eum vocasse hominē: *Homo quidam erat diues.* Cur igitur non dicis, mortuus est homo ille, sed mortuus est diues? Quia non moritur homo ille, qui semper vivit, & perpetua morte potiusque vivet nullo tempore finendis, ita vt nihil tantopere exoptet, quam mortem, vt moriatur, vt pereat, & mortem non inueniet: *Quærent homines mortem, & non inueniunt eam, & desiderabunt mori, & fugiet mors ab eis.* Qui moriebatur, diues erat: quod autē in eo mors est operata hoc fuit, cunctas eius disperdidit diuitias, lectos molles, mēlas opulētas, vestes regales, epularum magnificentiam, vina pretiosa, & quidquid vnquam habuit caducorum, vt ei nec aqua guttula super fuerit hauriēda. Hoc est, ita hoc est, quod de talibus canit Psalmes regius: *Ne timearis, cum diues factus fuerit homo, & cum multiplicata fuerit gloria domus eius: quia cum in-*

uerieris, non sumet omnia, neque descendet cum gloria eius. Ne te diuitis percellat magnitudo, diuitiæ, maiestas, dum mors aduenierit, hæc dissipabit omnia, sic vt nihil superfit vel magnum vel paruum colligendum. Non sumet omnia: q. d. *Iob 27. 14.* nihil sumet, vt alibi prædixit Iob. *Diues cum dormierit, nihil secum auferat.* Hic mortis effectus, cecidere, quidquid diuiti placet, eum recreabat, demulcebat ipsum verò mirime, cum ad inferos sit demergendus inglorius: *Vsque in æternum non videbit lumen.* Hinc exclamat Salomon Ecclesiasticus: *O mors, quam amara est memoria tua, homini pacem habenti in substantiis suis, viro quieto, & cuius via directa sunt in omnibus.* Experimento illud hoc discit: *Homo quidam erat diues:* Bene dicit: *Erat:* quia iam non est, & hoc mors fecit, quæ huic abstulit esse diuitem: *Erat.* Ad rem licet nobis dicere, quod micro quodam mysterio D. Ioanni Angelus indicauit, dum illi bestiam demonstrat auro gemmisque picturam, cui mulier metetrix insidebat. Stupet D. Ioan. tantas diuitias, oratum tantum, & paulo post respondet Angelus admirante Bestia, *quam videris, fuit, & non est.* De his alibi.

Ecc. 41. 8.

Apo. 17. 8. Tract. 1. p. 11.

§. 17. Sepultus est in inferno. Triste sepulchrum quod describit Isaias, & vidit Ezechiel meritis omnium exhorrendum.

Mortuus est diues, & sepultus est in inferno. 38. Nobis suggerit Euangelista in modo loquendi differentiā aliam, inter pauperis ac diuitis mortem. Illius enim longe erat ante disposita ac præparata, vt de ea sic dicatur: *Factū est autem, vt moreretur mendicus.* Huius autem improvisa subitanea nec dispositione præparata sufficienti: quia licet multo durasset tempore periculum infirmitatis, nunquam tamen ei vim morbi mortisque periculum indicarunt, vt diuitibus frequens est casus, quibus rei non aperitur veritas, donec sensibus destruantur, iudicio careant, quo de rebus suis possint disponere, proinde illis sepe mors est subitanea, ac præmatura, de quibus illud veridici axioma: *Ducunt in bonum Iob. 21. 13.* dies suos, & in puncto ad inferna descendunt. Quomodo, in puncto? An non illis plerumque multis perseverat diebus infirmitas? Nō abnuo, verumtamē nec illos admouent periculi, nec detegit veritatē, nec se mori, nisi mortui, meminerunt. Talē his verbis describit huius infelicis distellū Euangelista: *Mortuus est diues.* Quid hoc optime Euangelista, cur tam paucis huius edicis exitū lamentabilem? Enarrasti quid in vita egerit, quibus;

quibus cibis vesceretur, quibus ornabatur vestibus qua regali pompa, uisus ferus supatus exterto collo superbiti gradiebatur, & uisus oculos quidem decorum ad Lazarum in lumine domus suae prostratum despectere dignaretur, cur igitur nobis, quid in morte egerit, non edisseris? Quale condiderit testamentum, quae eius fuerit ultima uoluntas, quid fieri decreuerit, quis illi ad certicam adstiterit morienti, quos actus ediderit mortis hora contigitis, qua se diligenter ad extremam illam luctam, eamque grauissimam praepararit, quid sibi illa iam imminente statuerit praelegendum, quod doloris signum suorum ostenderit peccatorum? Num horum haec referes est oblitus Euangelista? Nequaquam: cuius enim Spiritus S. dirigebat & manum & calamus, horum minime potuit oblitisci, sed caelesti tactu est consilio, ut eorum nullam faceret mentionem, quo declararet quod eius uita enarrata quoque fuit & ei eius mors descripta. Quia sibi mutuo responderunt, & sicut uitam egit inter byssum, purpuram & epulas, ut a quoque inter byssum & purpuram exspirant: adstiterit certicam redolentia, pixides aromatum, argentei foveculi abacis uanis peluibus instructi, & pes qui solo sternantur in honorem eorum qui languidum intrant uisitatum, Culetrae lanae, mollissimae telae quibus lanceae eleuatae deserantur, hinc auferantur quae sunt insipida, & factus erat hoc praeparare, & talis queratur radix saluifera, ille uocetur medicus, eliminentur pauperes, ne clamoribus perturbent quiescentem, consulant catores: qui Dei totalem impediunt obliuionem. Talis enim illi in morte parabat obliuio, qui per integros annos Dei uixit pauperitatem inmemor, hoc est: *in puncto ad inferna descendit*, uel nec se mori cognoscat, nec mortem suam praueuiat tempestiue, dumque ei mortis imminens exponeretur periculum, iam animam exhalabat, & mortuus est, priusquam se mori posse cogitaret.

En diuitem insansum, de quo verificatur illud eloquenti libri D. Hieron. in perfidum illum Iovinianum: *Ille Romanus Ecclesia auctoritate damnatus inter pharisaeos aues, & ea nes scillas, non iam emisit spiritum, quam erexitur.* Oportet haec nostrae commemorat intentioni: *Eructant spiritum, mortuus est diues.* Notat D. Aug. Loquendi modum Euangelista: non enim ait: *mortuus est, & ad inferna descendit*, siue ad inferna de laus est, quia phrasia haec moram quaedam significat quae inter eum tum seruatur, sed indicat quod tanta fuit hoc actum celeritate, ac momento, ut

mori & in inferno sepeliri, non fuerit: *Sepultus est in inferno: quia hoc peccatorum onere pressus: uelociter descendit, quam ut uenisse diceretur: mortuus est, & sepultus in inferno.* Id liquet quod dixit Spiritus S. *In impietate suo corruit impius.* Adhuc corpus sepeliendum parabatur, nondum lecto extulerant feretro imponendum, nondum amiculo feraci corpus inuoluerant, quibito & adhuc cauebat nec triguerat, & ecce anima in inferno sepulta lamentatur: sicut enim misericors Deus Angelis suis in mandatis dedit, ut praecincti essent, dum Lazarus exiret, eodem instanti animam susceperat, & triumphali pompa, concentuque caelesti ad quietis locum deferret sempiterna: ita Diuina statuit iustitia, ut nosque decreuit demones, & ceteros crudelissimos, ut ad diuinam sententiae executionem, eodem plane momento, quo diuitis anima de corpore tor delicti emittitur discederet, eam arriperent, eo modo quo praedixit Iob. *Aspiraret spiritus oris sui: eam tota uis cornibus eruerent, uelut arborem firmius terae arraictam, & instar fulguris diriperent in uisero sepeliendam.*

Hoc in illo completum esse certimus, quod postmodum uidit D. Ioannes, cui ostendit Angelus condemnationem meretricis, magne sub figura praegrandis lapidis molans in aere, qui solutus, in aere oculi, magno impetu decidit in pelagus, aquis submersus amarissimis, *Suscepit unus Angelus lapidem quasi molarem magnum, & misit in mare dicens: Hoc impetu mittetur Babylon, ciuitas illa magna, & ultra san non inuenietur.* Quis famulos uideat, amicos audiat colloquentes, dicentes per domum, de balsamo, de myrrha corpori defuncti iungendo solici os, ad corpus effere dum viros conuocantes, ac nostro loquendi modo prouidentes, ut campanae confraternitatum solemnius pulsentur, eadane plurium conuentur, armarum scuta componantur, quae tumulo circumfiguntur, cantores, qui celebrant exequias? Qui non de illo rumores in ciuitate, quae de illo eiusque familia colloquia miscebantur? Video heredes de bonis agentes, ipse uero ad inferos demersus uerebatur. Sicut praediximus de Herode, ex Iosepho: ueni mortuo filius exequias fecit, quales non uidet sol celebrari magnificentiores, ipse uero sepultus in inferno iugemiscebat. Hoc pluitibus contingit. Reuertit purissima illa uirgo D. Theresia, quod ipsa uidit: uerebat quidam omnium mortalium flagitiosissimus, cui Deus immensus infirmitatem, quae biennio non curabilis perferre

I. Diuitis exitus describitur miserabilis.

D. Hier. L. contra Iovinianum: Vigilant in princ. Tom. 2.

tantum: quã ad frugem deberet reuocari melio- rem, licet autem ex illo mores suos aliiq̃ aeternis corrigeret, non tamen ex integro ac perfecte respicit. Ex diuina factum est iustitia, vt hunc in- confessus discederet, eum iam corpus lineo cada- uerale esset obuolutum, summa pompa ac hono- re funebri defetendum, uisit ipsa circumqua- que demonum legionis varijs corpus horrendis- que torquentes cruciatibus, qui illud uulnibus ac confusis clamoribus huc illucque, uelut col- ludentes distrahebant. Ad Ecclesiam solemniter de- fertur pompa officium celebratur magnificum, dum uero corpus terræ mandatur, tanta (testatur illa) in tumultu demonum aderat multitudo, vt illud exciperent, vt spectra hæc videre non pos- sem, & magnus mihi necessarius erat animus, vt hoc me videre dissimularem. Attendebat, quid de illa agerent anima, quando tam truculentè ca- dauer excipiebant, & uinam (ait) quã uidi terri- bilia illi uiderent, qui mortali et ipsa inquinantur, quantum sapio, non illis modicum prodisset ad uitæ mortisque correctionem. Considerabat au- tem pijsima illa mulier, quã dissimilis fors esset illius in seclis animæ: dum enim exorandis funeri heredes occupantur, iam anima demonum opera inferni sepulchris infertur æternam cri- ciantia.

rebusforum, de medio inferni etc. Asser, & omnis multitudo eius. Medio gehennæ sepelitur Ahr̃, per quem D. Hieronymus caput Luciferum, & Angelos apostatas, demones scilicet carnifices, & circumquaque millena sepulchra iam composita, & facinorosis preparata. In uno horum inferis hic sepelitur: *Mortuus est diues, & sepelitus est in inferno.* Mortuus est, uisus oculi sepelitur. An ergo non permittis primum fodi sepulchrum? Nam nunc perfectum est, inquit Deus. Eo momento quo peccat quis mortaliter, in hoc polyandro et sepulchrum aperitur, ita ut si hoc in statu discesserit, iam eius sit effossum sepulchrum, nec ultra de- morandum.

Illum, qui fordidus uitæ inolerentis, vt eius Deus salutem procuraret, in mentis excessu rapitur ad ea subterranea, ubi milia conspexit se- pulchra quibus nulla frigidior, suis epitaphijs conseripta: quædam horrendis draconibus apeno gutture flammis euomentibus oblita alia præ- & sulphure lucentes à serpentibus multa uenenosiss: alia liquenti metallo feruida, quorum sic tituli legebantur. Hec est sepulchrum talis libidinosi Catuli Melitæ: Hic iacet talis fastidiosus Maxi- mus. Vidit autem & aliud cæteris magis exhor- rendum, cuius epitaphium proprium emiserat: bat nomen, quo adeo terrebatur, vt ad se reuer- sus, nec uidere, loqui, comedere, aut bilere præ- sumeret, hoc semper agebat, gemit, suspirabat, sahrimabatur, & uitam suscepit penitentia du- rissimam, quosdam autem serio præmonuit, quia uisus eorum sepulchra parata testabatur, qui mores suos ad saniora conuersi contexerunt: O charissime, qui locum corpori quaeris sepeliendo caue ne tibi iam sit in inferno sepulchrum præ- paratum. Eia Christiani, hæc frequentate comi- teria, Dauidis acquiescite consilio. *Descendant in infernum uiuentes.* de quo sæpius, mente uel- tra hæc obambulate sepulchra non ut mortuis salutare apprecemini: *Requiescant in pace,* sed ut florum legatis epitheta sepulchrorum, & ad- uertatis, si forte aliquod uobis præscribatur: ibi sunt epitheta luxuriosis, auarjs, auarjs uindictæ, crudelibus, murratoribus, detractoribus, Deo rebellibus, & ad eius inspirationes obstinatis. Perpende num aliquod horum tibi conueniat, Deus te his sepulchris eripiat, hæc enim omni- modo tibi cauenda. Vt grauissimum supplicium minabatur Deus regi Ioachim per uatem Hiere- miam. *Hæc dicit Dominus ad Ioachim filium Iosæ Regem Iudæ etc. Sepulchra asini sepelietur, putre- factus & proiectus extra portas Hierusalem, etc.*

39 En tibi, sic audio momentem D. Aug. mortem plenam aique perfectam. Sicut duabus constat homo partibus, corpore & anima, quæ uitam reddunt hominis perfectam, ita duas patitur mores, corporis & animæ, quæ mortem homi- nis faciunt perfectam ac integram, quam Chris- tus docet timendam. *Illum timete, qui postquam occiderit, habet potestatem mittere in gehennam.* Ergo utriusq; rei, id est, totius hominis mors est, cum anima à Deo deserti, deserit corpus. Talem in- dicat fuisse mortem diuini Euangelista: *Mortuus est diues.* En mors corporis: *Et sepultus est in in- ferno:* En mors animæ æterna. Heu infantiam sepulchram. Hanc Deus per Isaiam prædicit pec- catori. *Detrita est ad inferos superbia tua, conci- dit cadauer tuum, subter te & reuerent tinea, & operimentum tuum erunt uermes.* Meu deplorandum cæmeterium, quod Deus Prophetæ Ezechielis demonstrat plenum sepul- chris tam exhorrendis, vt eum Deus præmo- neat, lacrymis oculos pararet, cor gemitibus, eos qui illis essent sepeliendi deploraturus. Rapi- tur extaticus ad loca infernalìa, ordines uidet se- pulchrorum terribilium, ignes voraces, flammis uincissimas. En ò Prophetæ, iam strati sunt lecti, iam sepulchra preparata. *Loquentur ei potentissimi Hieron. Bapt. de Lanæa, Tom. 11.*

Pf. 54. 16.
Hier. 22. 18.
L 1 sicut

sicut ex opposito quibusdam eximij beneficij loco ponitur, eorum corpora honorifice terrae mandari, & in jatum storum sepeliri mausoleis, vt ex S. Lectione liquido constat legentibus: Attamen nec hoc est supplicium magnificandum: cum sapienter eius suorum permittat Deus electorum corpora inhumata, in praedam feris exponi animalibus, vt D. Aug. expendit ex illis Prophetarum regij verbis. *Posturam morticina ferorum iuram esse voluilibus caeli, carnes Sanctorum iuram b. suis terra.* De se sepultura liberet infernali, nec de te hoc dicatur, quod de reprobo hoc diuine. *Sepulchrum est in inferno.* Hic praeterea loquendi modus (ex opinione D. Aug.) nedum significat, diuitem ad tartara deuolutum, est insuper, quod lacu gehenna demersus sit profundissimo: hoc quippe significat: *Sepulchrum est in inferno.* Si vero infernus idem sit, vt dicemus, quod locus tormentorum, insinuat Euangelista, quod sepulchrum sit inter tenuissimos cruciatus, flammam voraces, dyablos, serpentes, daemones. *Sepulchrum inferni* (inquit) *paenitentium profunditas est, qua superbos & immisericos post hanc vitam vocat.* Non satis illi erat dixisse diuitem ad tartara raptum, sed ait esse sepulchrum, & in profundissimam abyssum, vt in proprium tunc sepulchrum deiectum, vbi proprium habiturus sit in sempiternum: *Sepulchrum eorum domus illorum in aeternum.*

L. de cura pro mortuis agenda c. 1. Ps. 78. 2. D. Av. 6. L. 2. 99. Euangel. Tom. 4.

Ps. 48. 12.

§. 18. Dum esset in tormentis. Est infernus locus tormentorum, sicut caelum deliciarum, quae omnem superant intellectum.

ELEUANS autem oculos suos, cum esset in tormentis, vidit Abraham à longe, & Lazarum in sinu eius. Hoc primum attingit D. Chrysost. *Hom. 5. in Non dixit in tormento, sed in tormentis:* & quod *Luc. de di. Christus prius dixerat: Sepulchrum est in inferno, hoc modo dicit: Cum esset in tormentis.* Imò & ipse maledictus ibi sepulchrum, locum nominat tormentorum: *Ne veniant in hunc locum tormentorum.* Notat autem D. Gregorius, quod licet multa Christus dixerit de altera vita in parabolis, nec ea explicauerit, attamen dum de inferni loquebatur tormentis: *Aperta voce tormenta peccantium dicta sunt, ne quis ad ignorantiae sua excusationem recurrat.* Praeterea dum de maledictis à se longe sepelendis loqueretur: *Discedite inquit, à me qui operamini iniquitatem.* Ne forte crederent se ad ea delegari loca, in quibus suis fruerentur delicijs, adiungit: *Iherit fetus & stridor dentium.* Iterum, cum multa in parabolis dixisset, hoc tamen

Matt. 7. 23. Matt. 13. 42.

voluit explicitè declarare: *Exibunt Angeli, & separabunt malos de medio iustorum, & mittent eos in caminum ignis, ibi erit fletus & stridor.* Similiter & in multis alijs locis, admiratum vero in hoc Euangelio, non satis fuit dixisse: *Sepulchrum est in inferno.* Sed illud exposuit addens: *Cum esset in tormentis.* Describit Diuus Greg. Nyssenus colloquium inter se & sororem suam S. Macrinam de ad eius expositionem, quid sit infernus: num de re ipsa forè vox hac locum significet singularem, aut tantum statum animarum separatarum: refert autem plurima suo digna ingenio; at hic decisionem habemus questionem. Primo dicit Christus: *Sepulchrum est in inferno,* & quasi qui velit declarare, quid hoc sit in inferno, subiungit: *Cum esset in tormentis:* & ipse ibidem sepulchrum aperte dicit, quod sit locus tormentorum.

Habes hic, quid sit infernus: *Locus tormentorum:* non vnus, sed plurimorum. Primo: *Carceris visio Dei, & priuatio beatitudinis aeternae.* Si primum omnium tormentum, quod in se quicumque possumus imaginari, tormenta comprehendit, carere visioe Diuina, bonis carere beatitudinis. Quando non aliud esset quam locus carentiae visionis Dei, hoc vnus sufficeret, quo vocetur omnium locus tormentorum. Statim sequitur secundum, locus est tenebrarum exteriorum, palpabilium: *tenebras exteriores.* Non cursum transcamus quod difficile iudicamus: tale pati tormentum, quo cruciabitur intellectus adeo semper clarè ac distinctè videre desiderans, omnes, quas optauit, veritates. Setatis cernere tenebris obsecratum, vt eas explicare non possit, quales in se sint, omnes conceptus quos circa hanc obscuritatem formantur: genera virorum subtilissima. Pateat ergo, quanto sit intellectus torquendus cruciatu, tanto priuatus lumine, quod tantopere cernere concupuit. Tertio: ignis. Hoc ignis, quo cruciantur animae, penditur tormentum: dum dicitur: quod ignis cruciatus, quem hic pati possumus, maxime licet vehemens ac adurentis, quem potest hominum imitari: excogitare perceritas, addo & demonum, ad viri cuiusdam tormentum, velut ignis pius est iudicandus, collatione eius cruciatus, quem patiuntur, qui hoc inferni igne maledicti cruciantur. Quarto: vermes, Quinto: demonum societas. Si igitur ad quantum procedamus, societatem nempe demonum, quibus damnati sociabuntur. Qui nouit, intelligat, quam sit intolerabile cum illis viuere, à quibus se non erit, immortali odio exhorreti: & ni fallar, nulla dari gratior potest infelicitas, quam se illi subiectum lugere.

& locum vitare, quem atrocem sibi nouerit esse inimicum. Si demones igitur habuerint cum animabus graues inimicitias, modo dum se illis in inferno vident subditas, & perpetuos socios, qui tantum illis student exercitiandis, in sua vindictam acerbatis; quis verbis explicet, quæ sint tormenta passuras, tam execranda perpetuo victuræ societate? Si nullum detur cæptus gaudium, quam bono trui, in eorum, qui se amant, societate, vt inquit Philo sophus: Quod illud erit tormentum, malo torqueri eum subiectione ad illos quos se semper odio disiderunt capitali, ac in eo hostili semper manere consortio? Licet autem his in tormentis aliquos sperari possit dulce letamen, hoc vnum tamen illis omnibus, quæ perfecti possunt, sufficeret adaugendis, quod in inferno Deum sibi patiantur inimicum. Nec lingua valet dicere, nec littera exprimerè, quantum hoc animabus iuste et cruciatum, quas poenas, quos dolores. Proinde proprie his locus septimus designatur: quia vt diximus, ex eo quod locus sit omnium quæ perfecti possunt tormentorum, Deum inimicum pati petravimus, optimè numero declarat ut septenario, quocirca hoc tormenti genus locum obtinet septimum. Hoc ipse vates Hieremias exponit, vt omnium calamitatum, quibus Hierusalem obtuebatur, caput præcipuum: *Fallus est Dominus velut inimicus.* Hoc septimum indicat tormentum, quod in ordine ad reliqua protulimus: quod locus sit datæ operæ, Dei cunctipotenti manu constitutus, in quo dissimè & æteram torquentur eius inimici.

41 Ex hoc qualis futurus sit, collige: Si vnum contrarium ex alio cognoscitur, attende, quid sit cælum; locus est à Deo ex composito creatus in quo bonis impleat cælestibus, gaudio, requie, saturitate, delicijs, eos qui ex toto Deum diligunt corde, & fideli seruiunt animo. Quæ sunt (amabo,) illa gaudia? quæ delicia? quæ bona? Nec ipsa Seraphinorum mens poterit illa declarare. Theologi, sumpta ex martyre Severino Boetio definitione, sic illa describunt: *Status est omnium bonorum aggregatio perfectus.* Perfectus perfectione infinita, in quibus nullum sit mali vestigium, bona malis impermixta: vt exposuimus. Hinc collige, docet D. Thomas, quid sit infernus cum sit oppositus cælo; locus tormentorum, quæ tam graua sunt, vt ea nec viderit oculus, nec auris audierit, nec in eorum hominis ascendere: *Supplicium, quod quam sit horrosum.* (inquit D. Chryl.) *Omnino nunquam potuit explicari.* Hoc tantum dico quod illud Deus præpara-

rit inimicis suis & ijs qui eum offenderunt. Quo præparatio- Circa de eo sic concludit: *Quæ nec natus audire, nec lapsus nec oculus vidit, nec in cor hominis ascendit, quæ Tim. 2. præparauit offendentibus se: est status omnium malorum aggregatio perfectus.*

Et sicut in cælo bona possidentur pura, in illis permixta malis: ita mala perferuntur in inferno pura nullis obdulata bonis: *Multa tibi varique tormenta.* (inquit D. Chrysostr. loc. cit.) *Grumuli poenarum, seu naues inundant.* Attende similitudinem: *Grumuli poenarum, cœci naues inundant.* Nec hoc prætereas, dolores perfecte puros. Pendente quæcumque mundus habet tormenta, quæ vidit oculus ab Adam vsque in præsens, quæ lingua decreuerunt Neronianæ, quæ tyrannorum conceperunt intellectus, ignes Babylonicos, iactus leonum, serpentes exurentes, diplades, plumbam liquatam, fornaces, flagra, scuticas, plumbatas, cultros, membrorum distoriones, corporum mutilationes: omnia hæc tormenta sunt, inflicta, disposita, parata manibus hominum: illa vero manu, ac ipsius Dei omnipotentia: Et quam inter manus & manus notimus esse differentiam, eadem sit inter tormenta, & tormenta. Illa nunquam ita pura sunt, vt nullum interueniat solamen: Si caput, non manus, abscinduntur; si corpus patitur, non caput: si ignis exurat, non stringit frigus; si frigus, non calor; denique suam habent lenamen, quod tandem finientur, & hoc sufficit vt tolerari facillia reddantur: quantumcumque graua fuerint, vt diximus. Hæc vero tormenta, poenarum sunt omnium congeries, sine vilo consolationis lenamine, ita vt nullum sit in homine membrum quod suum non patiatur cruciatum, nec caput, nec oculi, nec aures, nec brachia, nec manus, nec pedes, nec corpus, nec anima. Hoc sensu quidam intelligunt illam Davidis phrasim: *Poenas eos dorsum.* Non ait dorsum eorum flagris expones, sed ita eos ponens vt toti sint dorsum: *In tempore vulnus tui.* Sunt autem humeri proprius flagellorum locus. q. d. *Dominus in tempore vulnus tui.* Peccator, totus est dorsum; quia quotquot habet membra, dolores suscipient suis condignos acerbis. Sed nec erit quod tristes soletur iudicium vixebant fugas & æstus, calor exurens, frigus collidens dentes, & hæc vsque in æternum & vltia. Tantem quidquid in hoc mundo cruciatum possimus imaginari, nihil est; & nec umbra quidem eorum maxima, & omnia hæc in vnum congesta, nec eorum vel minimam exprimentur particulam: *Ignis, grandis, mte, glacies, spiritus procellarum, pars calicis eorum.*

1 p. 9. 16. Ad huius intelligentiam, optimum sumitur
a. 6. ad 3. argumentum ex D. Thom. ubi quærit, num
illi dolores, aciones fuerint ijs, quos dam-
nari patiuntur, & respondet negativè, nec quid-
dem cogitatione. Quia quæ Christus passus est
tormenta, ea omnia ex illis fuerunt, quibus in
hac vitâ affligimur, & hæc omnia simul sumpta,
minorem non adæquant inferi cruciatum. Col-
ligo quidquid unquam græce pertulerunt Marty-
res, ignes, verbera, craticulas, picem ardentem,
ollas, anas succensas, oleum fetuens, osium di-
uuliones &c. Hæc omnia congesta, non adæ-
quant vel in minimum damnati tormentum: ita ut
qui in inferno, cæteris minus affligitur, & mi-
notes perferat cruciatus, graviores extra omnem
comparationem perierat doleris, quam omnes,
quos ipsi martyres, addo & Christus pertulerunt
etiam durissimos. Attende num sint hæc horribi-
lia. Quam miraris dum vitas euoluas Sanctorum
(& vitam illas quodvis pertuleres) & marty-
rum tormenta, quam exhorreles? Quam hæres
attentius Christi meditari passionem? Sunt ergo
illis gravioris in læo pæna damnatorum, & nul-
lò unquam tempore cessaturæ. Heu bone Deus,
num his fidem adhibemus? Quidquid hic aut vi-
des, aut audis sine ulla comparatione cedit infer-
ni dolibus. Audis?

42. Novetis autem maiorem superesse considera-
tionem, etiam de pæna sensus loquendo, supre-
mam, quæ est pæna damnati, omnino Theo-
logis exponendam: nimirum quod hæc pæna-
rum instrumenta, non solum conformiter pro-
pria operentur astricti, sed etiam tantum quan-
tum, & quomodo vult Deus: ille namque est, qui
hæc sibi sumit carnifices, in sua ministros iusti-
tiæ. Hic tyranni martyrum persecutores, & iudi-
ces reos puniendes, hoc agere non valent, ut ignis
tantam quantum ipsi desiderant, infligat acerb-
tatem, nec leones, nec serpentes diuellant, nec
verbera contendant, pro eorum libit & furore.
Hinc illa procedebat tyrannorum rabies in mar-
tyrum tormentis: quanto enim avidius eos vole-
bant durissimè excruciarî, tanto volebant eos ad-
perferendum alacriores. Deinde sumit hic alter
phyltrum, quo dolores non sentit, licet illi ossa
distingantur. In inferno verò, damnatos hæc
torquebunt pro vi Deo placuerit, tantoque confi-
gent dolore maledictos, quanto Deus illos volue-
rit contorqueri. Iudæa num hæc unquam tyranni
poterint, aut Rex in subditum concitatus, qui
reum extremis studet cruciatibus pœnisque ene-
care?

Huic seruis visio D. Matris Theresiæ, de qua

diximus die Lunæ, quæ didicè ignem devoran-
tem, pœnam inferni non esse gravissimam aut
damnosam carnifices in se, & per se, sed hoc quod
Deus agit, & vult ut a se in se patiantur, qui fi-
cut potest, quidquid vult, facit ut anima tales in
se pœnas patiantur, ut earum intuitu, quas ignis,
cæterique demones illi intelligunt, sint lenissimæ.
Conformiter expendit Rupertus, quod cum sint
æternæ gloriæ tanta bona, ut nihil sit in mundo,
quod eorum esset vel minimum vestigium, ut illa
Dominus D. Ioanni demonstraret, eum quasi ex
hoc mundo sustulit, idem quoque fecit, ut illi vi-
denda ostenderet tormenta damnatorum. Imagi-
nem quandam Sanctorum societatis, ac cœlestis
Hierusalem illi vult ostendere, similiter & aliam
damnatorum congregationem, carcerum in infer-
rum horribillimum, & ambas has congrega-
tiones sub figura demonstrat duarum societa-
tarum, illam cœlorum, sub figura mulieris for-
mosissimæ, in hac solis, vestibus nive candidioribus
teuentis, quæ foret Agni sponsa, tot gemmitor-
nata pretiosissimis, ut ad eam spectandam adve-
nit Angelus, qui D. Ioannem, quasi ex hoc mun-
do ad altiora deveheret. *Veni vnus, de septem An-
gelis, & locutus est mecum dicens: veni, & osten-
dam tibi sponsam uxorem Agni. Et sustulit me in
spiritu in montem magnum, & aliam, & ostendit
mibi civitatem sanctam Hierusalem descendentem
de cœlis, & Deo habentem claritatem Dei. Eodem
modo voluit illi congregationem demonstrare
damnatorum, & illam sub figura designat mer-
etricis, pelineæ mulieris: quæ rubræ vehobatur be-
stia septem capitum, sub quæ colluviem describit
pervertitorum, quos bestia suorum ducit appeti-
tum, per septem vitia capitata. Quando verò
eius debet ostendere pœnas, earumque locum, quem
illi Deus præstruxit, adest alter Angelus, & quasi
qui D. Ioannem è mundo sustolleret, eum acci-
pit: atque: *Veni, & ostendam tibi damnationem Apo-
meretricis magna. Et: & abstulit me in spiritu in 6.
desertum: q. d. Neque enim inferni demonstrati
cruciatibus peccatoribus præstituti in civitatibus,
in quibus huius vitæ mandantur cruciatibus execu-
tioni, licet gratissimi. Sunt autem hi tanto alijs
mitiores, ut in illis, quantumvis graves illæ sint,
videri non possit, vel eorum umbra lenissima. At
nihilominus, sicut nobis bona cœlestia, Deus vult
per hæc terrena designare, scilicet, per epulas, con-
uiuia, commestationes, cibum, potum vini pretio-
sissimi, fontes crystallinos, fructus sapidissimos,
gemmas pretiosas, aurum obrysum, argentum
purgatum, aquarum flumina viuentium, quæ de-
sede & pectore scaturiunt cœlesti, & omnigenas
prof-**

proferunt fructus: ita quoque nobis illum depin-
git locum tormentorum, in ijs quæ cognoscimus
maximè terribilia. D. Iohanni Lapius exponitur
sub umbra, flagitij ignis, cuius cum sit vis maxi-
mè feruens, & efficax, quasi semper in huius de-
scriptionem adducitur: *Signum ignis*: Similiter
vocatur: *Torcular ira Dei*. Quasi Dei ira malos
premat sicut uvas in torculari. Dicitur area, in
qua iudex Deus damnatos traurat, sicut olim
Dauid Ammonitas, curribus falcatis, & vicinis
præcipitatis acutissimis, quibus adeo corporum ossa
molebantur, vt ex eis lateres compingi posse vi-
derentur: *Traduxit eos in typo laterum*. Hoc au-
tem significat: *Triturabitur Moab sub eo*. & illud
Abacuc secundum alium textum: *In furore triu-
rabitur Moab*. Item fluius igneus rapidusque à vul-
tu Dei commoto procedens, vt vidit Daniel, &
alibi diximus.

§. 19. In valle Tophet depingit Isaias infer-
num.

Isaias vocat infernum Tophet: *Preparata est ab
Iheri Tophet, à Rege preparata, profunda & di-
latata, ut vimina eius ignis, & ligna multa sta-
tus Domus sicut torrens sulphuris succendens eam.*
Horrenda verba, singula per se, at simul sumpta
terribiliora. Proximè Hierusalem vallis erat, dicta
Tophet, vbi Ammonitæ, statuam erexerant aene-
am, vt dijs suis sacra facerent vacuam, ac concu-
tam, intra quam concludebant puerulum, dijs
sacrificandum, corpore per totam statuam exten-
so, caput capiti, & brachia brachijs aptatis, vt se-
sionere non posset, tum ignem subijciebant, sta-
tuam accendebant aeneam, sic vt tanquam carbo
ignesceret, intra quam infelix pulsio in cineres re-
digebatur, vt nec se posset vllatenus commo-
ueret, ne verò parentes, ex pueri vagitu, gemitu, & lacry-
mis ad compassionem mouerentur, tympana pul-
sabant, tubis clangebant, strepitum excitabant, &
sic nec ipsi parentes filijs condelebant. En tibi
symbolum inferni. A Deo *Preparata est Tophet*,
Euge age miser, festina Deum offendere, tras se-
quere voluptates, iâ tibi preparata ardet Tophet:
A Rege preparata est, omnipotente, cui nec sapien-
tia deest, nec potestas, cuius posse velle est. Si Rex
fictitius, vt olim Nabuchodonosor, accendere po-
tuerit fornacem, cuius flammæ ad quadraginta-
nouem vlnas sursum ascenderent, & illam stup-
pa, resina, pice, lignisque fovere: Quid de Deo
sentiendum? Ne, quæso, stultus credideris, ob-
multitudinem damnatorum tibi locum defutu-
rum. Minime: *Profunda est & dilatata*. Nec opi-
scis ignem extinguendum: *Hea non Nutrimenta*

eius ignis, & ligna multa. Omnium potentissimū
ac agens efficacissimam, ignis est, secundum om-
nium sententiam: Erat autem ille, adeo vehemens
& efficax, quasi qui ab omnipotente Deo ex in-
dustria ad talem effectū procreatus, talis cuius
comparatione, mundi ignis ardentissimus, pectus
esse censetur: *Cum ignem audis* (inquit D. Chryst.)
*No arbitreris similem esse huic igni, qui accensus de-
feruescit, & mutatur: ille autem semel in flammam
exurgens, ardet perpetuo, nunquam interimitur.*

Similitudinem quandam huius præmisit Deus,
dum quinque Sodomorum ciuitates celesti pere-
mit incendio; Cum enim essent ciuitates istæ tam
magnæ, tot ædificijs, tot domibus, tot turribus
extructæ, in momento tamen subuerse corru-
erunt: *Qua subuersa est in momento*, de quibus sic
D. Iudas: *v. 7. ignis æterni penam sustinentes*, vel vt
auctor legit: *Similitudinem Iustar fulgens, cuius
potentia totam percellit naturam*. Hunc ne suspi-
ceris ignem vaquam extinguendum, multo enim
ligno tot eternum non extinguetur, sed
nec deferescet: Deus est, qui illum accendit, cuius
status iustar sulphurei torrentis flammam nu-
trit gehennalem. Cape hanc similitudinem, si
folles quidam fornacem infarcant, & status seu-
ventus, nedum esset ventus, sed torrens sulphu-
reus, quem non ignem accenderet: Attende, mo-
net D. Chrylost. fluius igneus roties in S. li-
teis iocentatum: *Fluius igneus rapidusque à fac-
cie eius egrediebatur*. Huic conspice mitorum in
inferni sepulchro, sicut puerum in statua Tophet,
quas voces infelix emittat: *Pater Abraham misere-
re mei: quia crucior in hoc flamma*. Ingenitice
proditor, ligatus es, excurrere, fuge, assurge, & his-
te libera tormentis. Non hoc: nec enim potest:
Ligatus manibus & pedibus etc. Apud dicitur: *Se-
pultus est in inferno*: Nam sepulchrum est, in quo
quicumque sepelitur, seipsum mouere non po-
test, frendeat dentibus, inlacet, nullus te exau-
diat, nec compatiatur, sed Diuinam in te collau-
dabit iustitiam. O surdos Christianos, qui voces
has non attenditis, & infelicis huius miseris eu-
latus: Mundus etenim suis te tympanis exsurdant,
auresque ne conuertaris, occludit: & hoc dialolo
perplacet quàm maxime.

Hortatur nos suâ D. Chrylost. eloquentiâ ve-
mentis oculos in has penas, & flammis conij-
ciamus infernales, atremas aures huius epulo-
nis aliorumque applicemus lamentationibus: *Cre-
dit autem ipse hoc nostram posse refectam*.
vendi libertatem, vt quasi impossibile iudicet
huius ignis facilissimos atomosque considerate
cruciat, & prauos non componere viuendi

D. CHRYS.
De reparat.
lap. Tom.

Thren. 2.

Dan. 7.

10.

D. CHRYS.
Orat. 2. in
2. Mill. 7.

I. Inferni
ponit
conside-
randae.
Ecl. 67.
40.

meres: *Fieri non potest, ut anima de gehenna sollicita, cito peccet.* Quod illo Salomonis confirmat eloquio: *Memorare non summa tua & in aeternum non peccabis.* Imo sic argumentatur: *Si illic illi regem & gratias, non peccasset, quoniam autem eius nunquam memini, ideo in eum incidit.* Hoc idem intendit dial. 5, ut horum nunquam recordemur cruciatum epelonis, nunquam attendamus lamentatio, ibus, tympanis illis, & in ndi strepitu delectati: Tu gemis, tu ploratus o Christiane diuini attende, non ut illi misero condoleas, sed tibi tuncas peccatori. Hic est infernus, hoc vitens aliquoties descende, vide num tibi talis conueniat locus scelerato: *Quis poterit habitare de vobis cum igne deorum ante?* Vide num tantorum potes pondus perfere tormentorum: Hoc alta mente retine, sicut ait D. Paulus electis: *Momentaneum hoc & leue tribulationis, nostra supra modum in sublimitate aeternum gloria operatur in nobis: non contemplantibus nobis, que videntur.* Ita dicere liceat sceleratis: *Quod momentaneum & leue delectationis nostra, aeternum ignis & tormentorum pondus operatur in nobis, non contemplantibus que videntur.* Sic. Huius ignis conijee pondus, ex ijs quae patens, leuissimis. Qualem te habes, quando calida vresis fabricula? Quis es dum rabida inuadit colica? podagra digitum seu pedis torquet pollicem? dentium dolor discruciat? Si minima haec te tam impatienter duexent: quo animo futuri sumus? Quae rit D. Gregor. *quasi in flammam ignis incidimus? Et addit: Haec solo auditu sunt valde terribilia, quanto magis passione.*

D. GREG.
L. 15. Mar.
69.

§. 20. Hos cruciatu graphice delineat Angelus D. Iohanni, quorum, ait, considerat impatentiam in Sanctis operatur.

63 44
Apo. 14.
9.

M Vltum prodest electis Dei, ad patienter vita praesentis labores perferendos inferni poenatum consideratio: haec namque eos quasi legi diuinae tenet alligatos, tribulationes, poenaeque tolerantis. Hoc D. Iohannes exponit qui se vidisse scribit Angelum, qui supplicia distincte describeret preparata sceleratis. Nouerit o Iohannes, igne torquendos ardentissimo, sulphure ac piece emutro: libet ipsum audire Prophetam: *Qui a laouerit bestiam & c. Hic bibit de vino ira Dei, quod mixtum est mero in calice ira ipsius & cruciabitur igne, & sulphure in conspectu Angelorum Sanctorum, & ante conspectum Agni, & sumus tormentorum eorum, ascendet in saecula saeculorum, nec habent requiem die ac nocte.* Totum au-

ditio, iram esse Dei, vinum amatum quod bibit vinum ira Dei, in calice ira ipsius. His autem figens vini & calicis exprimit cruciatu, ut dignificet, quod intima penetret, ut vinum quod bibis, quod omnes corporis percurrat venas, & cordis viscera perdat. Hac de causa Chrilus passionem suam vocauit calicem: quia passionis dolores ad animae cordisque penetrabant interiora: *Repleta est malis anima mea.* Non erunt inferi tormenta, talia, qualia passi sunt Chrilus Martyres, quae teste Chrilto corpora tantum occiderunt: illa vero, ut vinum eporatum, fibras, venasque pervadent, hoc est, primo ipsam se uius animam cruciabitur. Hic erit ignis ille interior, de quo paulo superius nobis dixerunt S. Mater The reia de Iesu. Dolores erunt ira Dei, non Neonomis non Phalaridis, non Daciani, non Domitiani & c. *Vinum ira Dei.* O Deus aeternae, & quis poterit stare in conspectu ira Dei, cuius solus consideratione, David toto timebat corpore: *Non est sanctus in carne mea, & facio ira tua, non est pax ossibus meis.* Heu quae voces! *Quis nouit potestatem irae tuae, & praesens timore tuo iram tuam dinumerare?* Percellit hominem ira Regis, licet vermis sit, ita ut ea sola virum occidat: *Indignatio Regis nuntius mortis.* Vultu suo commoto ac seuerio tantummodo Assuerus, dilectissimam sibi reginam Esther ad animi compulsi deliquit. Quam tamen ut vitam suam deperbat ardentius. Furor suo se ussima quare, leo prostermit animalia, nam eius per ceperu rugitu corruunt vniuersa: *Quid non efficit colozum rex, leo potentissimus, ira eius horrenda pertimescenda?* Erit tormentum illud (inquit Angelus) ignis tremendus, vehemens, sulphure confusus, voracior multo Sodomorum incendio, eius collatione flammae Babylonicae velut nix, frigida censerebuntur. Ardebunt ibi ac consumentur, non ut Sodomitae, *In momento,* sed per infinita saeculorum saecula, nec illi, nec dolores, nec Inferni ignes, nec flammae sinientur: *In saecula saeculorum, nec habent requiem die ac nocte.* o flammam aeternas, o sempiternum incendium! o voraces ignes! o mortales! o sensus! o iudicium! heu quae nostra dormitabunda socordia!

Modo, quae so, Euangelista, videamus an sur has penas nullo videte passur: Nequaquam: *Cruciabuntur igne & sulphure in conspectu Angelorum Sanctorum, & ante conspectum Agni.* O mirabile mysterium, damnatos videbunt Chrilus, Angeli, Sancti & quae ratione & patienter & torquebuntur, ita testatur. *Ha. Egredientur & videbunt calidum virorum, qui praesens uicarij sunt in me.* Obijcies, illis igitur hic Sanctorum Chrilusque con-

totius poterit ingerere fiduciam, quod illis sint compalluri. Fons est misericordie: Christus ipse pietas: sunt Dei electi benigni, misericordes, videntes illos tam horrendis affligi cruciatibus, eorumque suspiria, stridulae et clamores audientes, ex corde confolebunt. Fassetis (inquit D. Thom.) medium non erit illud, imo summa cuncti complebuntur. Sancti letitia & gloria accidentaliter, dum malos certant castigari, comburi, torquentur, ita ut eorum gemitus illis sit futurus musicus concentus auribus gratissimus: ex hoc enim summopere latabuntur, considerantes quam Dei respiciat iustitia, quam se suis in hollibus ostendat gloriosum: Hoc indicant Angelus dicit: *In conspectu Angelorum sanctorum, & ante conspectum Agni & fumus tormentorum eorum ascendit in secula seculorum.* Quid hoc rei, o Sanctissime Angeli: num ignoras grauem à fumo concitari cruciatum? si fumus igitur sit ex rebus factis, dolorem adfert, excruciat lacrimas, cruciatu olfactum, nocet capiti. Iguis hic est sulphureus, consumit autem horribilissimos peccatores, libitinos, putidos, qualis erit, precor hic fumus ex illis ascensurus: quis illum perleat? Quid ais igitur, attendet in celum, in conspectu Sanctorum & Angelorum? Applaudite Sacramento.

45. *hinc ac declarat, quod ipsis benedictis, ac ipsi Deo per quam mundum sit futurum, pœnas æternæ damnatorum; ipsosque damnatos: sicut enim tibi gratus est, & cor dilatat variorum fumus aromatum, quæ flammis incenduntur, teque amittit recreat: ita fumus ille Deum sanctosque summopere recreabit, hoc est supplicium damnatorum, pœnarum spectaculum inquitatum, quæ ad Dei gloriam & maximam iustitiæ ostensionem tam seuerè puniuntur. Nec dissentit David: Verumptamen oculis tuis considerabis, & retributionem peccatorum videbis.* Hoc autem perspicue proposuit his dictis Angelus D. Ioanni. Intendit illi imaginem exponere malorum condemnationis sub figura ciuitatis Babylonice. Atolle oculos o Ioannes (inquit Angelus) & vide: *Sustulit vnus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnam. Et misit in mare. Viden? Hoc impetu mittetur Babylon ciuitas illa magna, & vltra iam non inuenietur.* In mare mittetur tormentorum, sicut lapis quem aquis oceanum in lectum vidisti, submergetur. Nescio, quod possit hæcæ symbolo designari aptiori, quam oceanum, cuius aquæ amarissimæ sunt, ignes flammæ sunt læuillimæ. Tu, quæso, considera, quam sit lapis ille fluctibus vndeque circumdatus, qui in mare præcipitatur, cui nulla sit pars, quæ maris

aquis non intingat: ita pœnis illius absorbetur: maris infernalis ter à Deo maledicti. Aliud quoque perpende. Licet enim descendum videtur, sufficere, vt lapis Angelica manu solueretur: quatenus impetu suo naturali ad profunda maris demergeretur, ait tamen, quod illum Angelus impetu in pelagus deiecit vehementissimo; *Misit in mare.* Vt ostendat, licet damnati ex se pondus habeant sufficiens, peccati nimirum grauitatem, vt ad ima pelagi demergatur infernalis huic tamen superaddatur, quod illos omnipotens Dei iustitia summo deiecit impetu demergendos. En quo sint impetu præcipitandi, quæ potentia demergendi, vbi semper inferni fluctibus absorpti sunt perituri. Notat autem Evangelista: quod Angelo lapidem in mare deiecit, vox audita sit ad Dei laudem imitantis: *Exulta super eam cœli Apo. 17. 2. & Sancti, & propheta: quoniam iudicauit. Deus iudicium vestrum de illa.* Demde: quod damnatis his in suos contumelias cruciatus in conspectu Dei, & Angelorum, vocem audierit in celo lætitiæ: *Alleluia, salus, & gloria, & virtus Deo nostro est: quia vera & iusta iudicia sunt eius &c.* Intellexit autem, quod ab vna huius parte, ab alia vero alij concinerent *Alleluia*, quodque ignis sulphurei sursum ascenderet, quo damnati exurebantur, & quod altius ascenderet, eo Deo laudes canebant *Alleluia.* Omnes pastor Sancti Deo gratias agebant, primi adorabant, & quæ tanta laudis cantat quia sic suam ostendat iustitiam: *Et iterum dixerunt Alleluia, & fumus eius ascendit in secula seculorum, & ceciderunt seniores viginti quatuor & quatuor animalia, & adorauerunt Deum sedentem super thronum, dicentes: Amen, Alleluia.* Addit: *Et vox de throno exiit dicens: Laudate Deo nostro, omnes sancti eius, & qui timeatis Deum, pusilli & magni. Diuine debita iustitiæ concinite pœconia. Non incongrue dicit, quod vox illa exierit de throno, Deus enim vt iudex adoratur, inmensa bonos remunerans gloria, malisque puniens æternorum mari demergens tormentorum: nec ob hoc minori, quam ob illud gloria laudat: est dignus: videte iustitiæ executiones atque iustas ac æquas, pœnas culpis sceleribusque adeo commensuratas, & eoque contemperatas adeo, vt ne quidem atomus in singulis excedet. supplicium, tot sunt hæc supplicia, innumerique cruciatus. O quale diuinæ operum iustitiæ spectaculum! Quocirca Sancti gaudio perfundentur & gloria singulari, quæ illos describit vates regeius: *Lætabitur iustus cum viderit vniuersam, manus suas laudabit in sanguine peccatoris.* Alludit, vt opinor, demerisioni Pharaonis eiusque exitui in mari rubro, quod*

44. 10. 7.

44. 10. 9.

44. 10. 10.

44. 10. 11.

44. 10. 12.

44. 10. 13.

44. 10. 14.

Apo. 17. 2.

Apo. 17. 3.

Pf. 17. 35.

quos omnes videntur Istraélite fluctibus pelagi submersos, eo unque ad litus eiecta cadaueia: *Viderunt Aegyptios mortuos super litus maris & mansum magnam quam exercebat Dominus contra eos. Quo spectaculo Moyses omnisque Dei populus exaltabundus Deo cecinit gratias immortales: Tunc cecinit Moyses, & filij Israel carmen hoc Domino, atque dixerunt: Cantemus Domino, gloriose enim magnificatus est. Itaque tormenta patientur miseri, peccatores & equitissima, flammis exurentur sempiternis, quos Deus, Angeli & sancti desuper conspicient, despicient, iridebunt, & ablit vt ex eorum dolentibus affigantur, e contra vero gaudio gloriaque iactabuntur non mediocri, complentes illud Salomonis, potius dixero Dei committantis: Ego in inferis vestro ridebo.*

13. Hinc intelliges, quomodo in hac historia Pater Abraham de misericordia maxime commendatus, dum vrentibus illis videt flammis exuri epulonem, dum eius tristes audit vocas, profusus uno de pectore lacrymas, necdum illi non compatitur, quicquid pro gaudio tripudiat, & non solum aquae guttulam non infundit sitienti, quin potius verbis eum prouocat irrisorijs, quibus laevis eius exaggerat cruciatum, vt eorum nullum sit, quod eius velut acutissima sagitta, viscera non transodiatur, vt dicemus. En tibi tormenta que ex iusta Dei vindicta mali patientur, exultantibus sanctis, eos iridentibus, eos despicientibus, quae vident ab illis perferri debere in sempiternum. Quibus continuo subiungit Apostolus: *Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, & fidem Iesu Christi.* Diuina sententia q.d. ex his Sanctorum oritur patientia, vigilansq; ad Dei mandata seruanda sollicitudo, curaque iuxta Iesu Christi praescripta conuersanda: ex hac quippe continua poenarum meditatione, timor nascitur quo refrenantur, patientia, qua vitae constanter perseverant aduersitates, cura, qua Dei legem eiusque mandata seruiunt intemerate. Quis autem haec considerans timore non percellatur, has momentaneas leuesque non libens perferat calamitates, vt aternos illos, & ponderis immensi non patiatur, cruciatum? Quis audax extendat manus vt tanti Domini mandata temerarius transgrediatu; qui tantis aternisque poenis suos cruciat inimicos? Haec erat illa meditatio, qua D. Hieron. velut captiuus in desertis illis aridjs, distititq; e yriae regionibus detinebatur, vbi viram agebat profusus lacrymis, quotidianis vigilijs, perpetuoque honore aperiuntur: haec, inquam, meditatione male ordinatos reprimebat concupiscentia motus, solis aestus perferebat ardentissimos, quibus ita exurebatur,

vt iam eius pellis, velut Aethiopsis denigresceret. Audite illum scribenrem ad virginem sanctissimam Eustochium: *O quoties ego ipse in cremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quae exusta foret arboribus &c. Sed iam solus, horrebant facta membra d'formia, & squalida cutis strum Aethiopiae carnis obducerat, quosida lacryma, quosida genitus, & si quando repugnarem somnus inueniens oppressisset, nulla humo vix ossa harenis colligebam. De cibo vero & potu taceo &c. Scortorum tantum socius, & scorum &c. Dicit mihi, vt sanctissime, quid te sic detinuit solitariu? Quis te coegit, tam aspero te ipsum damnates ergastulos? Ego ob gehennam metum, tali me carcere damnaueram: vt gehennae me poenis liberarem sempiternis. Duabus voluit abs viri sanctissimi, buis cernunt oculis gloriam poenaeque, nunquam finientas. Vitam haec, vitam considerares, & diebus singulis ex his animae tuae parares balnea lacrymarum, quid non molieris, quibus non timens abstineres: *Ob gehennam metum. Hic patientia Sanctorum est &c.**

§. 21. Eleuans oculos. Ex inferno tantum ea vidit epulo, quae possent adferre cruciatum, & haec quoque tantum videbunt damnati.

vt iam eius pellis, velut Aethiopsis denigresceret. Audite illum scribenrem ad virginem sanctissimam Eustochium: O quoties ego ipse in cremo constitutus, & in illa vasta solitudine, quae exusta foret arboribus &c. Sed iam solus, horrebant facta membra d'formia, & squalida cutis strum Aethiopiae carnis obducerat, quosida lacryma, quosida genitus, & si quando repugnarem somnus inueniens oppressisset, nulla humo vix ossa harenis colligebam. De cibo vero & potu taceo &c. Scortorum tantum socius, & scorum &c. Dicit mihi, vt sanctissime, quid te sic detinuit solitariu? Quis te coegit, tam aspero te ipsum damnates ergastulos? Ego ob gehennam metum, tali me carcere damnaueram: vt gehennae me poenis liberarem sempiternis. Duabus voluit abs viri sanctissimi, buis cernunt oculis gloriam poenaeque, nunquam finientas. Vitam haec, vitam considerares, & diebus singulis ex his animae tuae parares balnea lacrymarum, quid non molieris, quibus non timens abstineres: Ob gehennam metum. Hic patientia Sanctorum est &c.

§. 21. Eleuans oculos. Ex inferno tantum ea vidit epulo, quae possent adferre cruciatum, & haec quoque tantum videbunt damnati.

Epultus hic pulvis inferni in abyfso tormentorum, in stagno ignis sulphuris: *Cum esset in tormentis, eleuans oculos iursum Vultu a leuge, a mille leucis, magnum illum Patriarcham Abraham, qui licet gloria non esset beatus essentiali, credo tamen, cum apparuisse illusterrimum in maiestate magna & gloria: tali namque pompa Deus suos decorabat familiares, quo ostenderet, quantum illis tribuat, qui licet beati non essent, nec visione fruerentur diuina, multis tamen consolationibus, favoribus quiete poterantur, praecipue tamen continua vt societate, ita & auxilio habitantur Angelorum: Ita ponderat Theod. quod dum suis incantationibus Pythouilla illud ageret, vt propheta Samuel iam pridem defunctus appareret, itque iam prodiret in medium, obstupuit mulier, quam cum Saul rex interrogaret, quid retum videret, respondit: *Deus vidi ascendentes de terra.* Deinde quem viderit exponit, senem videlicet aspectu venerabilem, sicut apparentem: Qui quareo, sunt illi Dij, qui apparent, dum propheta Samuel ad lucem reuocatur? Intellego (inquit Theodor.) imaginem fuisse Angelorum multitudinem: dum enim permittit Deus, vt Saul*

Apoc. 14. 12.

Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, & fidem Iesu Christi. Diuina sententia q.d. ex his Sanctorum oritur patientia, vigilansq; ad Dei mandata seruanda sollicitudo, curaque iuxta Iesu Christi praescripta conuersanda: ex hac quippe continua poenarum meditatione, timor nascitur quo refrenantur, patientia, qua vitae constanter perseverant aduersitates, cura, qua Dei legem eiusque mandata seruiunt intemerate. Quis autem haec considerans timore non percellatur, has momentaneas leuesque non libens perferat calamitates, vt aternos illos, & ponderis immensi non patiatur, cruciatum? Quis audax extendat manus vt tanti Domini mandata temerarius transgrediatu; qui tantis aternisque poenis suos cruciat inimicos? Haec erat illa meditatio, qua D. Hieron. velut captiuus in desertis illis aridjs, distititq; e yriae regionibus detinebatur, vbi viram agebat profusus lacrymis, quotidianis vigilijs, perpetuoque honore aperiuntur: haec, inquam, meditatione male ordinatos reprimebat concupiscentia motus, solis aestus perferebat ardentissimos, quibus ita exurebatur,

ut Saul prophetam videat Samuelem, in limbo
 quiescentem, velut illum illustri videret co-
 sulentem maiestate, turbā illā splendidi limā con-
 stipatum Angelorum, qui propheta quāsi fa-
 miliā assistebant, seruibant, ac personam eius
 venerabantur. *Est vero simile, potestates quo-
 que sanctas & divinas circa eum fuisse glorifican-
 te Deo suam Prophetiam. Eodem planē modo per-
 sona offertur Abraham, divitiū detestando, velut
 Princeps auctoritate & potestate conspicuus, velut
 quondam Iudæ Machabæo vates apparuit Hi-
 eremias eodem limbo quiescens: Apparuisse &
 alium virum atate & gloria mirabilem, & magni
 decoris habitudine circa illum. Eadem gloria co-
 ruscum vidit Lazarum, splendore ac maiestate
 venerandum: illum namque & Abraham comi-
 tabantur Angeli, illi celeste melos modulauit:
 Eleuans oculos. O detestandum occursum modò
 mortuorum oculos aperit? Equū feret, illos viuis
 & sanis aperit, vidit illos utique, quā Abrahā
 detulerit pauperibus: pariter & Lazarum, omne
 tuorum scelerum remedium, quem ut talem tuis
 Deus expoluit oculis mendicantem. O excidra-
 gente alterum dico Balaam arietulum immitte: de
 quo sic spiritus S. Cuius obuiatus est oculus, qui
 cadens aperit, habet oculos, post caelum vidit. Tua
 tibi oculis peruersitas: iustum est, ut
 eos tibi aperiat supplicium, quia, teste D. Greg.
 Oculis quos culpa claudat, pena aperuit. Aperuit
 oculos, sursum aspexit, vidit Abraham & Lazarū
 à longe: non enim nisi magno poterat distare
 intervallo ab eis, qui beata fruebantur requie,
 qui quicquid conaretur ad eos accedere, nulla-
 tenus possent: sed nec ad gradum vel vicium
 progredi. Abraham vidit & Lazarum.*

Meo quidem iudicio vidit hunc diuitem om-
 nium mortalium mirerrimum propheta Iob, re-
 bus iam secundis latiusque gaudentem, cumque
 sua descripserit oratione. *Dives cum dormierit, ni-
 hil secum asseret, aperiet oculos suos & nihil inue-
 niet. Videt illum, quāsi sit opulentus: quāsi bene
 vestitus: quāsi delicias affluat: quāsi possi-
 deat diuina: siquas mensas opiparas: quos lectos
 mollissimos: Hoc probe nouerit, quando morie-
 tur, nihil secum deferret, nec terminum, indubiū,
 nec aquæ scyphum: Aperiet oculos & nihil inue-
 niet. illum audi, illum intueri: Pater Abraham
 miserere mei, & mitte Lazarum, qui & bipedum
 necessitate: ubi modo tua regia conuiuia? vestes
 variae: vina pretiosa: molles lectuli? Nihil secum
 auferet, aperiet oculos suos &c. Non miror inquit
 D. Chryf. iam Deū per Isaiam prædixisse, quid
 Hieron. Bay. de Lanza Tom. II.*

talibus esset euenturum: id videlicet quod illis D. Chry.
 qui se somniant edere & bibere, pretiosis indit. *Li. de re-
 vestimentis, multas possidere diuitias, quā par. lapsi
 tandem durant dum somniant & dormientes To. 5. col.
 clausos habent oculos, quos confessim cum 869.
 aperuerint, omnibus se desitutos reperunt:
 Sicut somnias esuriens, & comedit: cum autem IJa. 29. 8
 fuerit expergescit, anima eius vacua est. Dives
 (inquit) qui amictus purpura, & tot numerorum
 Dominus factus est, omnium rerum adeo inuictus,
 ut nec unius guttulæ aqua Dominus esset, v. sub
 acerbissima tormentorum necessitate constituitur.
 Non hoc te moueat, somnus erat (inquit) &
 illis hoc euemet, quod Iob de singulis eorum
 prædixerat: Velut somnium auolans non inuenit. Iob. 20. 11
 tur, transeat sicut visio nocturna. O Cæci diuites
 oculos aperite, & perpendite quid modo habeatis,
 quibus potiamini, & hoc quoque perpendite,
 quod nihil horum vobis iam auferretis: Dives Ps. 48. 17.
 cum inuerserit, non sumat omnia. Hoc solum in-
 uenietis, quod eò per p. perum manus velut
 fidelissimos transfuderitis vectores, vt ex D.
 Chrysoft. diximus die Cinceturum: Est nunc diues
 (loquitur D. Greg.) & accipit rebus inuenit. s. s. D. Greg.
 que super ceteros extollat, gloriaturque se habere,
 quod proximus non habet: veniet quandoque tem-
 pus, ut euigilet, & tunc cognoscat, quādiu vacuum
 fuerit, quod in summo tenebat.*

Subsiste parumper: quid ait: *Aperiet oculos &
 nihil inueniet? Multa vidit maleictus ille, quan-
 do eleuans oculos sursum aspexit. Eleuans ocu-
 los vidit Abraham & Lazarum &c. dicere in-
 tendit quod nihil inuenient consolationis: gau-
 dij, nec quod penas possit temperare suauis:
 quidquid viderint, doloribus feruet magis ac
 magis exacerbandis: iuxta illud Euangeli. i. 12.
 nis. Domine exaltetur manus tua, & non vidant,
 videant & confundantur. Quid rogas, ut non vi-
 deant, & videant? d. Eia Domine. in hoc tui
 sublimetur, laudeturque potentia brachij, ut ini-
 mici tuis gehennæ tormentis examinati, nullū
 videant, nullum inueniant levamen. Non videant,
 Potro videant, quidquid illis potest adferre tor-
 mentum, conferre cruciatum, inferte confusio-
 nem: Videant & confundantur. Sic huc contigit
 sceleratissimo (asserit D. Chryf.) oculos suos a-
 peruit & hoc solum vidit, Quo magis torquere-
 tur.*

Primò molestissimū fuit, videre Abraham, eo
 quod vt dicit D. Aug. & D. P. Chryso. quasi
 illi Abraham exprobraret: O te s. utram non eo-
 tuæ te diuitiæ euexerunt. Abraham attende,
 pluribus opibus abundantem, & his sibi tui
 præsidio, vt ea quibus nunc gaudet, obtinerets

pauperes enim sine suo foveit misericors: imple domus sua egre liebatur ostio, pauperes quiesciturus, ac si quadam illos introducturus, tu vero ad ianuam tuam prostratos, illic subsidij causâ confugientes, nec quidem dignatus es immittis inueni.

Secundo: grauem illi peperit confusionem videre Lazarum, tanto sublimem honore, tanta conspicuum maiestate, & quiete portum auertentia. Hoc ut supremum ponderet Spiritus S. tormentum damnatorum, quod ipsos, quos hic in mundo pauperes inhonoratos, despectos, omniq; fortuna exutos agnouerunt, eisdem modo videant in caelo diuites, honoratos, venerabiles om-

Sap. 5. 2. nique gloria coruscantes: Videntes turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione in-spirata saluis, dicentes intra se, poenitentiam ager-ros, & pra angustia spiritus gementes. Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudi-nem improperij. Nos in sensu vitam illorum esti-mabamus insauam, & sciem illorum sine honore. Ecce quomodo compatiati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est. Verba notatu dig-nissima.

Hoc inter nos maximâ adfert admirationem, videre quendam subito prosperâ acieciâ fortunâ, & quasi de vno extremo ad aliud transmissum. Dum illi principes, amici Iob, eius audientes calamitatem, veniunt consolari, à longè eum intui-ti, bonis omnibus exutum, ad sterquilinum eie-ctum, steterunt attoniti, & vox faucibus hæsit, & cū tantam in eo noiaent status, vitæque mu-tatione, talis inuasi illos horror, ut septè dies us ieiuni permanserint, nec quidquâ ad cibum vel potum pertinēs acceperint, patientes obstupue-runt, hoc solum agebant, dehis in eum perma-nebant oculis, ut cōsternati & exanimati, ut qua-si stupor ille ac horror, caloris naturalis suspē-derit actionem quâ humidum radicale consumi solet, ut nec edendi nec bibendi senserint ne-cessitatem, proinde stupore vehementissimo cō-tracti, amicum cernentes, intra se has voluebant cogitationes. Quæ talis hæc mutatio? Nū prin-ceps hic ille Iob? Hicne sua mundum quondâ percellit ut grata conuersatione, ita & morum grauitate? Insuper idem illis contigit, dum post-quam illum pluribus diebus contemplâi fuerât sedentem in sterquilinio, sepra respersum scædifi-sima, sinie ita circumquaque deuenientem, ut sibi nares occluderent transientes, facie auerterent, imo & à via deflecterent, ne leprosum videret, eundem paulo post considerarent subito diuites, sanum, bonis gaudentem duplicatis, ait Spiritus

S. *Muerum super eum caput* vehementiori sig-num admirationis dicentes: Hicne ille quem paulo an e vidimus pauperrimum, qui præter animam nihil habebat, plagis vicerosum, ad sterquilinum damnatum?

Quando Diuina dispositione & Iehu Prin-cipis præcepto maledictam illam Iezabel reginam ex alto in præceps colliserunt, equorum virgulis protelandam, canum moribus dentibusque Jac-terandam, manuum tantummodo ac pedum re-lictis extremitatibus, ac illi eam viderunt, qui prius mundo muliebra, regisque vestibus vide-rant adornatam, attoniti exclamarunt: *Hicne est illa Iezabel?* Extra omnem comparationem, ve- hementior multo stupor erit peccatorum, dum in inferno sursum attollent oculos, & quos hic desperant vilius, in caelo videbunt plus æsti-mari: *Turbabuntur timore horribili.* Quid hoc ille ne est pauper, quem ego nauisabundus stipe à me rogantem reieci? Hicne vilis ille frater-culus, quæ ego indicabâ ut infelicis? Hæc ne est illa vidua, quam vidi totis lachrimis maditam, oppressam calamitatibus? Quis stupor Herodis tot videre pueros innocentes, quos inaudito mortis genere iussit enecari, modò ut Regis caelestis charissimos Beniaminos. Quis horror filio Herodis Ascalonitæ, quando D. Ioan. Bap-tista, quem tam vili habuit, ut eum plecti ca-pite præcepit, quo meretricis salutaris satis-faceret voluptati, regia videbit sede radiantem? Quis pavor Neroni, quando duo illa orbis ter-rarum lumina Petrum & Paulum, in caelo vide-bit, ut hinc soles splendore lucidissimos? Et quis te percellet horror, dum pauperem carnes, qui, ob direpta à te bona sua, ad xenodochium reiectus mille petiit attritus aduersitibus, mo-dò gloria & honore coronatum?

Solatir D. Chryf. amicum suum integerrimū & Episcopum Sanctissimum Cyriacum, inimicorum suorum factione sede expulsum, cui in-ter alia consolationis blandimenta, hoc illi con-sult, oculos suos in id coniciat, quod post hæc vitam futurum esse credimus, intelligat: *Et hæc D. C. dispensatio Domini, ut quands impios puat, & in Ep. ad Co-los remunerat, multo se videat & cognoscit Eie-riam tuos Martyres suos: quique tyrannos agnoscent, Tem. 5. & tyranni suos quos affixerunt Martyres: vnde & horum gloria & illorum sit augenda damnatio. Quod latius ex præsentî probat historia Lazari: Ex his distans, quod omnes qui sunt à nobis con-tumelios & iniuriis affecti, tunc ante facie nostram stantur. Heu quis horror, quis pavor pecca-toribus, iustorumque persecutoribus: quique hic ipsos*

ipfos bonos, gl'ctos Deique pauperes pedibus
protraherit. Inter alia, qua: Iudæorum Principibus
temore, metumq; essent illatura, hoc pax cate-
tis per Ilatam annuntiat. Dñs futurū, quod eorū
filij videbunt Apostolos, quos contempserunt,
persecuti sunt, & sua presentia vt indignos eli-
minarunt, regis sublimes solis, cū virtute multa
& maiestate iudicātes duodecim tribus Israel:

Isa. 23. Non modo confundetur Iacob, nec modo vultus eius
erubescet, sed cum viderit filios suos, opera ma-
num in carum in medio sanctificantes nomen
meum.

43. Hinc lucē capiunt obscura illa Danielis ver-
ba, quibus de extremo agit iudicio, ac de pecca-
toribus loquens, sic de illis prælagit: Surgent in
Dn. 12. opprobrium, vt videant super. Quid videbunt? An
non æternis occulentur tenebris? Videbūt quod
illis maximam inferet & perpetuam confusio-
nem. Hoc in statu illo omniū maxime execrabi-
li diuinitē vexabit impios, quod ex inferno Sa-
ctos videbunt in celo; & gloriam eorū ac bea-
titudinem, ita D. Greg. a. & vt exponit D. Tho. b.

Lib. 4. titulum, ita D. Greg. a. & vt exponit D. Tho. b.
Dn. 12. id solum videbunt, quod summum adfert dolo-
rem, scilicet ac confusionem: quando videbunt
in Euan. a longe pauperulum religiosum, tanta gloria
splendidum: adæcent autem quā nullo eam
ad. 9. ad negotio potuerint adipisci. Hic erit ille vermis
dit. q. 99. immortalis, qui incessanter eorum corrodet vil-
cera, de quo Isa. ad suæ conclusionem prophete-
Ier. 6. 6. tiaz sic præuuntiat: Vermis eorum non morietur. Il-
lud videte, quod ego potuissē haberē quod ipse
modo habet, eo frui, quo ipse fruatur in sem-
piternum. Illudque declaratur, quod in citatis
verbis addit Spiritus S. Penitentiam agentes, &
pra angustia spiritus gementes. Penitentia, inquit
D. Cypria, instructuosa & inuitis, horrendis gemi-
tibus semper, vt canes, vluabunt clamantes:
Ergo errauimus à via veritatis. En tibi nebulonē
dauem qui ad sui cruciatum augmentum, oculo
aperit, videt Lazarum tanto gaudio delubu-
tum, tanta gloria conspicium, tanta frigidum
maiestate: quis stupor? quis horro? quis eum ter-
ror inuadit? Et quis vermis tam seruus cordis
exedit viscera, dum cogitat, & clarē cognoscit,
quā factū perfacile fuisse, eodem sibi cum La-
zaro perfui gaudij, & gloriā coronari sempiterna.
Nostrā conformiter intentioni expendit D.

D. Chr. Chryostomus Diuum circa eiectionem Adæ
Com. 3. de de paradiso consilium: Adam à paradiso eiectionem
Lazarus à regione paradisi habitare iussit Deus, vt assiduus
Tom. 2. & conspectus, renouans molitiam, exactiorem illi
Hs. 33. in præores sensum expulsiōis d' bonis. Eadem quo-
Iuan. ad que de cauā in die iudicij, malos statuet à hui-
fo.

stis & ex opposito bonos à dextris, quibus & Matt. 25.
dicit: Venite benedicti Patris mei possidete regnum 33.

Et. esuristi enim &c. Vt mali, dentibus fren-
deant, inuidia tabescant, horrore percellantur:
videntes quā nullo negotio potuerint ipsi
tanti regni esse heredes, tanta confusione, pa-
nitique liberari. Penitentiam agere perpetuam;
at inuilem, gement, sed nullo emolumento. Age
modō penitentiam, nunc totis viribus ingem-
ce; ne dubites, ad vitam tibi proficiet æul-
ternam.

§. 22. Pater Abraham. Mera fuerunt delira-
menta, qua diues ille in inferno petiit, nec ob-
tinuit.

A Vidiamus quid dicat quid petat hic tene-
brio: Pater Abraham miserere mei & mitte
Lazarum, vt intingat extremum digiti sui
in aquam, vt refrigeret linguam meam: quia eru-
it in hac flamma. Non incongruē te ipsum ac
ceteros omnes eodem carcere reclusos vocasti:
Nos insensati. Quidquid petis, quidquid loqueris,
deliramentum est, lapit insaniam. Primò: vocas
Abraham patrem: Pater Abraham. O vacuum ce-
rebrum! vbi reperis e iuste esse filium, cui tam
dissimilis ac contrarius vixisti immisericos? Cur
patrem vocas Abraham (quærit D. Chryostom.) D. CHR.
suis vitam non es imitatus? Ille omnem hominē Ep. ad Cyp-
in domo sua hospitabatur, tu autē neque in opis cu-
ram habebas. Tibi licet hoc exprobrare, quod ad fin.
Christus iis, qui similia prætendebant: Si filij Ioan. 3. 3.
Abraha estis, opera Abraha facite: vos ex patre
diabolo estis. Abraham de misericordia lauda-
tur, pauperem amicus, quos gnauus perquire-
bat, in domum suam compellebat, tu verò ad li-
men pauperum prostratum exturbasti: hoc tibi
neuiquam conuenit: ex patre diabolo es filius
crudelis? immisericos, pauperum-humi-
liumque fatalis inimicus.

Secundo: rogat misericordiam: Miserere
mei. O caput sine cerebro: cum hanc ignores
sententiam: I. dicitur sine misericordia illi, qui
non fecit misericordiam. An illud ignoras: Bea-
ti misericordes: quoniam ipsi misericordiam con-
sequuntur? Legem nunquam legisti millies
repetitam: Quā mensurā mensi fueritis, reme-
tietur vobis? Quid Dominus per Isa. dixit:
Ponam in pondere iudicium, & iustitiam
in mensura. Scribunt Septuaginta: Et miseri-
cordiam in stateris; quod D. Gregorius Na-
zianz. intelligit de misericordia in pauperes,
M m 2 quam

49

Sap. 5

D. CHR.

Ioan. 3. 3.

Luc. 8. 39.

Isa. 28. 2.

Iac. 2. 13.

Matt. 5. 7.

Luc. 8. 39.

Isa. 28. 2.

quam tu si feceris, Deus appendet in latera, ut tibi reddat aequale. Nec hoc didicisti, quod per Michæam prænuuntiauit crudelibus avaris *Dich. 3.4.* *Tunc clamabunt ad Dominum & non exaudiet eos, & abscondet faciem suam ab eis in illis temporibus, sicut nequiter egerunt in adiunctionibus suis.* Tibi quadrabit illud, quod Regi barbaro Adonibezec, qui potentia virtutis suæ gloriabundus, quos Reges ceperat, truncatis manibus, ac pedibus, sub mensa sua prosternebat, quos sannis excipiebat quotidianis, & hoc infami supplicij genere septuaginta velut canes ad colligendas, micæ damnauerat. Deo vero illum puniente, manibus traditur inimicorum, qui eadem illum mensa a punierunt, summa manuum ac pedum abscindentes: quo supplicio respiciens, exclamat: *Sicut feci, ita reddidisti mihi Deus.* Attende, flagitio, quid in Lazarum commiseris, cui totis immisericors, nec analecta erogasti, nec hic vel guttam aquæ recipies. Confert D. Augustinus hunc locum cum illo Spiritus S. consilio: *Non sit porrectis manus tua ad accipiendum & ad dandum collecta.* Ne tanta te capiat dementia, ut manum extendas ad accipiendum, quam constringas ad porrigendum. si enim cum ad dandum colligas, suadet æquitas, ut in malam crucem expellaris. quando illam extendes ad accipiendum. Heu, qualis sententia, diuites attendite, qui à Deo & misericordiam poscitis, & peccatorum remissionem. Manu habetis apertas, tantum ad eius recipienda beneficia & illas clauditis ad largiendum. Hoc alta mente retinere: *Dare & dabitur vobis.* Recordamini (vos monet D. Chrystost.) eleemosynam vocari semen; & agricolam ut mente captum accufari, qui messem vellet in autumno colligere, qui in hyeme non seminasset: irrefragabile namque est hoc Apostoli axioma: *Quis seminauerit homo, hæc & metet.* O diues insipiens (exclama:) *Hyeme non seminasti misericordiam, vni: astas, nihil metes.*

Tertio supplicat Abiahæ, ut Lazarum mitet, ad fontis scatiniginem, digitum intingat guttam deferat arescenti linguæ refrigeranda. *Mitte Lazarum.* Hic nota cum D. Gregorius. Nysse. id quod Christus de sanctis ait virginibus, quod prudentes accesserint: *Dare arinimis, nobis de oleo vestro.* Et id quod ait Sophar *Na. Matt. 25.* amathites amico stolob ad patienter extremam illam pauperiem, immundissimæque lepram sustinendam, eum cohortatus hoc vsus arguunt *Job. 11. 36* *monito: Misera quoque obliuisceris, & quasi*

aquarum, que praterierunt, recordaberis &c. Requiesces, & non erit, qui te exterreat & deprecabuntur faciem tuam plurimum. Conticece pauperule, vulnerate, languide, tempus adort, quo præ gloriæ magnitudine, laborum omnium obliuisceris, ut Ioseph; & quando à calamitatibus requiesces, faciem tuam, subsidium tuum illi deprecabuntur, qui te modo vilipendunt. En implem in hoc damnato vaticinium: videt Lazarum æternis diuitem bonis & requie sedentem opulenta, cuius se humilis portis prostermit, Abraham decrepat: *Mitte Lazarum.* O te mentis inopem, incipat D. D. Petrus Chrystostomus. *Lazarum mitte, quod ad infernum: degremio, de folio sublimi ad profundum, dissimulatio ebas, ad tormentum & stridorem de tanta requie?* O te phreneticum, exprobat D. D. Chrystostomus. *Cum proximus esset Lazarus, prateribat, nunc cum procul abest, inuocat. Quomodo frequenter ingrediens, & egrediens non videbat, hunc procul semotum diligenter aspicias? At vbi hoc legisti, vbi reperisti, ut descenderet Lazarus tibi seruicurus, leuamen, deliciae tibi quisiturus: Illumne tibi demixisti, quando delictis, quando voluptatibus affuebas? Praefertim autem num ignotas, quam illum irritati si perbus & immisericors, & si quid tibi facere teneretur, hoc esset, ut inuicias à te sibi illas penæ castigent sempiternas.*

Aduertit autem D. Gregorius quod ad maiorem electorum suorum gloriam, eorum ad quibus Deus peccat, ut illi post hanc vitam se per se supplicium illis infligant, quos in hoc mundo perulerunt persecutores: vnde refert. Cum impius ille Rex Theodoticus Arianus, gladio animaduertisset Iohannem summum Pontificem, cuius merita nulla pars orbis ignora, Symmachum quoque Patricium Romanum, dum hinc discederet, eundem vidit monachus quidam discidium, discalceatum (a) manibus post terga reuinctis è carcere solutum, quem sibi medium ducebat duo illi viri preclarissimi vsque ad os Vulcani montis in Sicilia, quem inde in præceps damnatum deiecerunt: *Ab illis iuste in ignem missus apparuit, quos in hac vita iniuste iudicauit.* Congruenter notant Sancti Patres, Deum seruis suis decernere, ut sint illi ipsi qui ferant subsidium, consolerentur, ac defendant illos qui hoc in mundo illis auxilio fuerunt. patrocinio ac consolationi, dū rerum inopia miseri torquerentur, pariter et extremam mortis horam confiant, ad eisdem secū deferant & ad cœlū vsque comitentur. Sic lego

apud D. Greg. de quibusdam qui dum hic vine-
rent, totos seipfos impendebant imò super im-
pendebant quorundam Sacerdotum Dei famu-
lati, qui eisdem in agone viderunt & consola-
tores, contraque demonum insulentes defensores
strenuissimos. Sic Mercatorum illi conrigit de quo
D. Vincentius Ferrarius ordinis nostri lumen
splendidissimum; hic singulis annis in honorem
sanctissimæ Virginis eiusque sponsi castissimi
Ioseph, ipso Christi Natalis die virum quærebat
vroratum, senem, qui castissimum referret Iose-
ph, eiusque coniugem qui purissimam Ma-
riam, cui filiolus esset, figura pueruli Iesu, quos
illo die novis induebat vestibus, opiparo exci-
piebat conuiuio, & singulari recreabat deu-
otione. Dum tam animam exhalarat, illi appa-
ruerunt D. Ioseph, coniuge sua caelorum regi-
nâ conspicius, ac Iesus eorum filius inter v-
tramque medius dicentes: Cum in hac nos vi-
ta recreaueris, potum, cibumque ministraueris,
nobis seruiueris, ecce adsumus eò te deducitur,
vbi in altera vita lautius excipiamus, ac nobis-
cum mensa læteris caelesti. In eum sensum qui-
dam, nominatim autem D. Gregor. interpretan-
tur illam Christi ad diuites admonitionem: *Fa-
cite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cum
defeceritis, recipiant vos in aeterna tabernacula.*
Quando namque religioso D. Francisci mendico
succurris liberalis, Franciscus ille Seraphi-
nus, dum expiras adiolabit, qui mortis sedet
tentat ones, auertat petiucula, ad sidera comite-
tur. Nec minus dixero, dum D. Donimici fami-
liaritate iungaris eumque recras tuus elemo-
synis sanctamque proteges religionem.

Illud vobis volo significatum in pzelaro il-
lo Iosue facinore qui cum urbem Iericho flam-
mis deuouet exurendam, illis ipsis in virtute
præcipit obedientia, quos Rahab meretrix do-
mi suæ hospites abcondeat, liberalis exceperat,
fidelis taci aqne defenderat, ut eius domus,
parentumque curam agerent exactissimam, ne
in illo tremendo ciuitatis excidio, vltus illorum
quidquam attingeret, & in nullo dampnum vel
minimam paterentur, liberi, ac incolumes, stra-
gi superuincerent: *Ingressa enim domum mulieris
meretricis, & producte ea, & omnia, qua illius sunt,
secum illi iuramento firmastis.* Audite modo D.
D. Gregor. moralis sententia: ne inquit superbus effe-
reris dum elemosynam das, plus enim per hoc
tuis quam pauperum negotijs consultis: *Multum
valet ad edomandam superbiam diuitis, si cum
terrena tribuit, verba caelestis magistri penset, qui
ait. Facite vobis amicos de mammona iniquitatis.*

Ecce. Si enim eorum amicitijs, aeterna tabernacula
acquirimus dantes procul dubio pensare habemus
quia patronis potius manerã offerimus quam ege-
nis dona largimur. Quoties dicit, nummum e-
largiris iudicis, vel Regis ianitori quia tibi auias
recludit ob tuum das emolumentum. Idcirco ait
Spiritus S. *Fili, si habes bene fac tecum.* Si tibi sup-
petant opes, tibi bene fac ipsi, pauperibus ero-
gando. O diuites insensate, quam bene meruisti,
ut te Lazarus ad profundissimas illas flammis
præcipitaret exurendum: ad hoc namque eum
crudeli illa nece deminixisti, quã eum extinxis-
ti denegans avarus elemosynam, & per eum
modo subsidium tibi requirere; phreuetici est.

Quarto rogat aquam ipsius Lazari digito de-
ferendam, ut illo fonti iningente digito, ex
illo gutta in linguam defluat arefcentem: *vt in-
tingat extremum digiti sui in aquam, & refrige-
ret linguam meam.* Num igitur, vappa (quærit
Druus Gregorius Nyssenus) tam cito obitus,
hanc eius manum tam esse leprosam, ut sanie
diffuere? Alio tibi tempore satis fuisset, si illa
scyphum quo bibeas tenuisset. Lazarus ut ne-
dum illum ori non admoueres, sed & cordis ti-
bi mouerentur viscera, vomitumque prouoca-
ret. O te stultum, modo virtutem agnoscis il-
lius manus mendici, quando nullum tibi suppe-
dit remedium, ac percipis, non tam esse pau-
peris illius quam Christi manum, in qua sors ce-
li, diuitie cunctæ, gloriaque reconduntur: *In si-
nistra illius diuitie & gloria.* Aquæ vitæ tales, ut
vel vna gutta per illas decurrens, omnibus illis
flammis sufficiens esset extinguendis: imò ex
hac credo ratione, non nisi guttulam illam qua-
suisse. O diuites, o potentes quam malè vobis
redolent, quam pariuat nauseam manus paupe-
rum, dum eas ad vos extendunt elemosynam
rogaturi, faxit Deus agnosceretis quid conti-
neamus, scilicet sub hac paupertate lateat Dei di-
uitias, thesauros caelestes, & sub manu illa le-
prosa ac horrida superiorum fontium refrige-
rium. Vltimo addit hoc instanter deponere:
Quia crucior in hac flamma. O sine intellectu
brutum, ob quam credis rationem, te ad flam-
mas istas condemnarunt? quid cogitas Deum
intendere, dum te hac sepelit fornace, nisi ut te
cruciet semper æternum? Vbi modò vina salerni?
vbi calices inaurati? vbi fontes nunc congelati?
vbi voluptates?

II.
Exem-
plum.

Luc. 16, 9.

Isa. 6, 2.

D. Greg.

Eccl. 14.
10.

Orat. in
illud.
Quod v-
ni ex mi-
nimis.

Pro. 3, 16

§. 23. Recepisti bona. Ex iniustitia procedit Abrahæ sententia, qua declarat, cur hic peccatores feriantur: iniusti vero cruciantur.

Abrahæ responsum audiamus: *Fili, recordare: quia recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala: nunc autē hic consplatur, tu vero cruciaris.* Cum me patrem inelamaueris, te filium appello, licet mihi tam parum conueniat vocari patrem tuam quam tibi, filium meum. Recordare, duos non esse paradisos, nec duas parati glorias: quodque qui, vnam in hac vita consequitur alteram post hanc vitam non speret obtinendam. Sententia Abrahæ, inquit D.

B. BERN.
In serm.
Ecce nos
reliquimus &c.
D. HIER.
Ep. 34. quia
est ad Iu-
lianum
circa fi-
nem. To. 1.
In c. 24.
Ipsi.

Bernardus melius dixerit, ipsius Dei: *Qua paucis expressa, totius summa negotij est;* Hoc summam continet: duos non esse paradisos: *Difficile, imo impossibile est* (testatur D. Hieronym.) *ut & presentibus quis, & futuris fruatur bonis, ut & hic ventrem & illi mentem repleat, ut de delicijs transeat ad delicias, ut in utroque eprimus sit, ut in caelo & in terra appareat gloriosus.* Quodlibet huius sententiæ verbum diuini ut sagitta præacuta, viscera transfodit. Hoc in illis expendit D. Hieronym. quod illi voluerit ad memoriam reuocare præteritas delicias, voluptates opes, perditiones temporis, gloriam, luxum, quibus in mundo fruebatur, quæ hoc verbo describit: *Bona, quia præ ceteris miseros illos torquet acerbitas, rerum omnium abundantia memoria, quibus hic iactabantur: quomodo hac omnia euauerint, in fumos abierint, quorum nec quidem est vestigium inuenire; quibus tamen facultas erat caelum assequendi: Præteritarum deliciarum recordatio, materia erit cruciatuum.* Nulla grauior infelicitas (inquit D. Hieronym.) quam fuisse feliciter; vnde & Iob illud quoque calamitatis oppressus ferebat acerbitas: *Ego ille quondam opulentus repente contritus sum, conquiritur.* Idem quoque inuenio apud sapientem, eandem audio querelas dampnatorum: *Quid nobis profuit superbia? Aut diuitiarum inactantia, quid contulit nobis? Transferent omnia tanquam umbra.*

Iob 1. 16.

Sap. 5. 8.

D. CHR.
Con. 3. de
Lazaro,
& Ho. 57.
ad pop.
Tom. 2.
Ho. 40. in
Eplaz.

Sed & aliud intimat Abraham eploni ad sui cruciatum incrementum, quod: accuratè perpendit D. Chrysostr. ad illa verba Patriarchæ; non enim exprobrat: *Accepisti bona in vita tua, sed recepisti bona: Nam hac vox recepisti, debiti cuiusdam significationem habet, eo quod recipit ali- quis, quæ debentur.* Idem aduertit D. Greg. Com-

munis est questio Sanctorum, cur Deus in hac vita peccatoribus largiatur diuitias, delicias, honores, quietem, prosperitatem; electis autem paupertatem, miseriam, contemptum, labores, aduersitates: hæc autem vna censetur ratio, quæ mouentur quidam, ut credant Deo nullam in se prouidentiam, nec hæc terrena moderari, ut refert Theodor. decem illis de prouidentia Dei concionibus. Audi quàm illos graphicè describebat psalmista: *Ones eorum factose, abundantes in egressibus suis, boues eorum crasse, non est ruina maceria &c.* Audi quàm ad vnum electos declinet Paulus: *Ludibria & verbera experti, insuper & vincula, & carcere. Lapidati sunt, scissi sunt, remati sunt, &c.* Quæ hoc permittit ratio? An non cogit iniustitia dare cuique secundum opera sua? Num bonus meretur aduersa? Num merum malus meretur prospera? Quod meretur iustus concedis iniusto? Quod iustum est iniusto supplicium, inferis iusto? Hæc David recordatus sic de se testatur: *Mei autem pane mori sunt pedes, pedes mei essui sunt gressus mei quia zelauit super iniquos, pacem peccatorum vident.* Hoc inquietat Hieroniam: *Iustus es Dominus, si disputem tecum &c.* Quare via impiorum prosperatur, bene est omnia, quibus qui præuaricantur, & itaque agunt? Imo quia hoc iustum est, facit hoc iustus Deus.

Hanc rationem assignat D. Chrysostr. a D. August. b. D. Gregor. c. Non est in hac vita laus sanctus tot præcellens meritis (excepto Christo, in cuiusque matre immaculata) qui quibusdam si ad cet lenioribus defectibus, peccatisque (quæ D. Augustin. vocat quotidiana) non inquinat. Vnde Augustin. vocat sol vitæ & orbis ventrem, in quo est, præ reliquis vitæ integritate laudabilis, suo ac ceterum nomine sic testatur: *Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, quia veritas in nobis non est.* Quid plura? nobis omnibus hanc formulam præscribit Chastus orationis: *Dimitte nobis debita nostra.* Tandem bene dixit, qui dixit (ait D. Chrysostr.) *Quis gloriabitur castum se habere cor, aut quis confidet se habere cor, aut quis confidet se purum esse à peccato ut ipse legit? Nullus etiam tam in hoc mundo ab omni parte malus (asserit D. Chrysostr.) qui non aliquid habeat boni quantumlibet mirum, nam & ipse Herodes, qui ad tantam acribitatis mentis peruersitatem, ut ipsum Ioanem Baptistam aduler capite mulcicaret, hoc tamen habebat laudabile: Libenter eum audiebat; & multo eo multa faciebat.* Nota etiam, inquit D. Chrysostr. cum talis esset iudex ille, adeo verus, ut de eo hoc Christus ferat testimonium: *Nec*

Deus

Deum timebat nec hominem venerabatur. Vidua
 iamen compatitur desolata, & contra partem
 defendit impugnantem: Est aliquis vita intem-
 peranti, sed miserior est quis in humanis sed pu-
 dicus &c. Cum sit igitur Deus iustus; iustum
 est, ut hos in electis minimos castiget defe-
 ctus, ad otiosum vsque verbum, risum inordina-
 tum, motumque carnis effrenem: qua cum
 sint peccata leuiora, peccata quoque plectuntur
 leuiori, quales omnes huius vitæ esse iudica-
 mus. Iustum quoque est, & diuina congruum
 conditioni, ut & malis, quod faciunt bonum
 compensetur: & sicut hoc minimè est, ac parti
 meriti, sit quoque præmium peres igitur ac mi-
 nimi momenti, sicut bona cuncta temporalia
 æstimantur. Hoc insinuat Abraham: Recordari
 quia recepsisti bona in vita tua, & Lazarus simili-
 ter mala. Ideo dixit: Recepsisti. Quod significat
 recipere; non taliter qualiter, sed in cambium
 ac compensationem.

his, aut orbis saluationem prolatum, sit pecca-
 tum Deo exosum: est enim hæc propositio vni-
 uersalis: Perdet omnes, qui loquuntur mendacium. Ps. 5. 7.
 Secundo: cædus cum Rege filio, totaque sancie-
 rant ciuitates; cumque illi ex parte sua fœderis
 explesent conditiones, Simeon & Leui, quod
 erat ex parte sua, petiuri transgrediuntur: est
 autem extra controuersiam graue ceteri pec-
 catum, pactum inter partes firmatum in rebus
 maioris momenti disscindere, idque petiurum
 reputatur. Tertio: quia ut Regem, Principem
 totamque urbem ad technas compellerent, me-
 dio vsi sunt Sacramento Circumcisionis à Deo
 instituti: clamant autem omnes esse sacilegiū,
 abusi Sacramentis ab nostrorum passionum, mo-
 tumque effrenium executionem, quod & à
 patre Jacob ut maledictum reprobatur: Maledi-
 ctus furor eorum: quia pertinax. Quarto: quia ad
 hoc processere facinus, stragemque violentam
 nulla nisi auctoritate, qua viri particulares non
 possent, ut propriis manibus de illatis sibi ini-
 uriis experant vltionem: & qui ea posse de-
 bebat, nimirum pater Jacob huius cladis, & im-
 ternecionis, ut inscius, ita fuit & involuntarius.
 Illi vero si D. credimus Augustino, tam erant
 adhuc adolescentes, quantum ex S. Scriptura
 colligimus, ut Simeon vix vigesimum, & Leui
 vnde vigesimum annum expleverint. Quinto:
 quia nedum manus in Regem & Principem
 extenderunt, de quibus conueni potuissent, ut
 pote huius raptus fororis Dinæ reis, sed & to-
 tam deuastarunt ciuitatem, in qua nemini du-
 bium est multos fuisse huius criminis & igna-
 ros & innocentes. Tandem illo facinore sacrile-
 go mortis discrimini manifesto exposuerunt,
 patris sui, stratumque vitam donus ac fami-
 liarum nomen, ut illis postmodum grauitè pater
 exprobrat, Cavendū enim illis erat ne cū ipsi in
 illa aduenissent prouinciam alienigenæ, vicinæ
 ciuitates tantū criminis acerbitate commota
 arma fumerent, bellum illis inferrent, omnes
 gladio cadente obtuncarent, ut de facto cona-
 bantur. Vnde illos Jacob redarguit, factum ut
 iniustum reprehendit, quinimo moritundus in
 extremo illo spiritu, eisdem ut homicidis verbis
 hisce grauissimis maledicit: Simeon & Leui va-
 sa iniquitatis bellantia, in consilium eorum non
 veniat anima mea &c. Maledictus furor eorum,
 quia pertinax, & indignatio quia dura. Cū igitur
 hæc ita sint, qua ratione dicere potuit Iudith,
 quod illis Deus gladiū tradiderit in tantis sce-
 leris vltionem reddo, & in præmium omnem urbem
 prædam, opesque concesserit diuidendas? Num
 forte

Ex hac doctrina educitur verborum valde
 difficultum expositio, quibus Iudith vsa est, dum
 diuinum implorat auxilium, ad facinus illud
 generosum capitis Holofernis amputationem;
 Sic oritur: Deus mei Simeon qui dedisti gladium
 (Græci) in vltionem alienigenarum, qui violatores
 exiterunt in coinquinatione sua, & derudarunt
 femur virginis in confusione, & didisti multos
 eorum in prædam, & filias eorum in captiuitatem,
 & omnem prædam in diuisionem seruis qui zela-
 uerunt zelum tuum. Notam arbitror omnibus
 historiam eius, quod fecerunt Simeon & Leui
 fratres, filij magni illius Patriarchæ Jacob: Ut
 enim crimen illud infandum intellexerunt,
 commissum à Sichem filio Regis Hemor, in
 patris Jacob iniuriam, & fororis Dinæ non tole-
 randam confusione, stricis gladiis urbem in-
 gressi, ipsam partemque eius trucidarunt, om-
 nes ciues interemerunt, mulieres captiuas ab-
 duxerunt, urbem totam ferro flammisque tradi-
 derunt, multamque nimis sibi prædam diripue-
 runt: Arreptis duo filij Jacob, Simeon & Leui,
 fratres Dinæ gladiis, virgines sunt urbem confiden-
 ter, interfectisque omnibus masculis Hemor & Si-
 chem pariter necauerunt. Inter Doctores: qua-
 ntitur an hoc iuste fecerint, aut ut proditores, ac
 homicidæ sint arguendi. Communis autem Do-
 ctorum cum D. Them. est opinio: actum hunc
 fuisse malum reprehensibilem, & coram Deo
 dignum supplicio. Primò, quia Spiritus S. ipsos
 ut reprehensibiles insinuat, & fraudulentos
 redarguit: Locuti sunt in dolo. Nemo dubitat (in-
 quit D. Augustin.) quin mendacium licet ad vr-

Gen. 49. 7.

forte peccata remunerat Deus, malaque laudat
 opera? Minime gentium. Fateor malum imo
 pessimum fuit hoc eorum facinus, tot titulis ac
 rationibus reprobatur; ac proinde Deo iniu-
 rum, dignum supplicio: hanc tamen habuit ra-
 tionem boni, quod ex zelo processerit tuenda
 castitati & actus Principis vicioscendi libidi-
 nosi, qui lascivia suæ ac libidini laxans frenam,
 totus effusus in venerem, vi honestissimam rap-
 tuerat virginem, innocentem opprimerat, Deum
 grauius offenderat, patri ac fratribus iniurius.
 Hanc autem boni rationem in actu illo lau-
 dabilem noluit Deus esse non compensatam,
 cuius intuitu totius vrbs illis concessit opes
 diripiendas.

Ps. 18.
 7.
 II.
 Ignis
 lucet
 & ca-
 lefacit.

Quis ignorat (inquit D. Paul.) Deum diuide-
 re posse flammam ignis, secundum verbum
 psalmiste: *Vox Domini intercedentis flammam*
 ignis: Ignis flamma duo continet, quæ videntur
 inseparabilia calorem & lucem. Cum autem
 hæc ita sibi copulentur, nouit nihilominus
 Deus vnum ab altero separare. Quia ad defen-
 sionem, leuamem ac præmium fortitudinis suo-
 rum seruum in Babylonia, quos impius rex
 fornaci iniecerat ardentissima, cuius flamma
 ad quadraginta nouem cubitos sursum fereba-
 tur, calorem à luce intercedendo, hoc egit, vt
 flamma illos nec in capillo capitis læderet; lu-
 ce tamen in fornace fulgerent meridiana; vt
 ipse rex, qui eos fornaci damnauerat iniicien-
 dos, & spectator aderat miraculo, eisdem ala-
 cres, Deo laudes cerneret concinentes, eisque
 comitem Angelum formâ pulcherrimum; ad
 supplicium vero malorum suorumque penam
 inimicorum, à flammis gehennæ, lucem resci-
 dit, & ardorem relinquit efficacissimum, quo dum
 maledicti comburentur, tenebris nihilominus
 concludentur sempiternis, quas Christus vocat
Tenebras exteriores.

Ezec. 19.
 18.
 2. 2. 9. 114
 ar.
 Lib. 5. de
 vii. c. 15.

Dicamus ergo Deum adeo iustitiæ rectique
 tenacem, quod si bonum aliquod operibus ma-
 lis intercurrat, licet opera vt mala, absolute cõ-
 demnentur, illaque vt mala sit puniendus, non
 velletamen vt illud quod habent quantumlibet
 parum boni suo præmio careat non compensa-
 tum. Hac de causa concessit regi Babyloniæ vi-
 ctorias, quia in ouibus tam diuina fuerat obse-
 cutus voluntati sic namque testatur Deus vati
 suo Ezechiel. *Fili hominis, Nabuchodonosor ser-
 uauit tibi hoc. Quocirca spolia retribuit, quos
 debellabat inimicorum: de quo D. Thom. Quin-
 imo ob eandem rationem (teste D. August.) tan-
 tum ipsis Romanis indulisit imperiâ, ob virtutes*

scilicet quâdam morales, licet imperfectas, & boni
 communs, studium Reipublicæ, punitio-
 nem libidinis, honorem iustitiæ, virtutis & hon-
 orem iustitiæ, bonorum temporalium contemp-
 tum, virtutis & honoris gratiâ. Proinde dum
 malus quispiam moritur, nullum ei debet
 præmium: iam enim hic Deus bona opera com-
 pensauit, & illud Christi Domini veterum im-
 pletur, *Receperunt mercedem suam.* Solum his su-
 perest supplicium peccatorum. Nec aliter ele-
 ctis suis aduersa laboresque permittit euenire, q-
 in leuem suarum culparum purgationem patet
 in Iacob. Rei veritas, quem tantis permisit in
 Ioseph filio procelis agitari, vt prolequatur
 D. Augustin. Similiter & Davidem tanta for-
 rum strage contritari, ob vel viciniam suspensio-
 cogitationem, ac aliis alios finit atten-
 tionibus in suorum supplicium penamque ven-
 nialium peccatorum vt cum hic pro illis satis-
 fecerint, hora mortis approximante nihil ha-
 beant quod ulterius pauentur, ac tantummodo
 illos speranda maneat donorum suorum ope-
 rum gloria sempiterna. Hoc indicat epulosa.
 Si quid operatus es boni: *Recepisti bona in vita
 tua.* Proinde non est quod in altera vita quid
 boni speres obtinendum ne quidem aquæ gut-
 tam. *Lazarus similiter mala.* Si Lazarus imper-
 fectionibus laborauit, in eorum penam infir-
 mitatibus laborauit: *Mala Lazari purgauit ignis
 inopia. & bona diuinitus remunerans felicitas et serua-
 uentis vita.* Sic D. Gregorius.

Hæc supposita sententiâ infert D. Gregor.
 illam propositionem: *Ista sententia pauore potius
 indiget, quem expositione: nam si qui estis, qui in
 hoc mundo exteriori boni aliquid accepistis, ipsum,
 vt ita dicam, bonum exteriori perimiscere debe-
 tis, ne vobis quorundam vestrorum actuum recom-
 pensatione sit datum.* His suffragatur D. Chry-
 sostom. *Vbi videris improbam vitam agentem, nec d. d. d.
 quidquam acerbi hic patientem, ne putaueris illum huius
 beatum, sed dest. potius ac deplora, velut illi om. Lau-
 nia tristia perpefforum, quemadmodum diues fecit. Tom
 Rursus ubique videris virum suum sum, &
 eundem innumeris affligi molestijs, beatum existima. Illi
 vt qui hic omnia sua peccata diluerit, & illic Exco-
 multam habeat paratam mercedem. Hoc Christus plura
 multoties voluit, vt intelligeremus, estque hoc in
 afflitis solamen, ac illis quibus cuncta pro vo-
 tis succedunt, reticuiamentum. Mirum refero
 casum de quodam Anahorita, ac solitudinis
 Nicopoleos cultore, hic vitæ meritis cortusa-
 bat, quem describit D. Athanasius Synaita. Spe-
 lunæ latebat hic sanctus monachus abscondi-
 tus*

nos quā nunquam egrediebatur, iugi instabat orationi, penitentia operibus carnem mactabat, cui & erat discipulus, qui ei vitæ necessaria deferebat. Cum hoc die quodā urbē esset ingressus victum pauperimum patri suo quaesiturus, casu occurrit pompe funebri diuitis cuiusdam solem istimæ, cuius cadaver multa turba comitabatur, & chorus cantorum festiuissimus, aderat & Episcopus, magnus ardeat facium numerus, plurimā pullo squalidi amictu procedebant. Cibum emit victumque magistro suo congruum, sed ad speluncam reuertens, offendit illum ab Hyena interemptum, cuius ipsa corpus venoabat quate ad terram se collidit, ingenscit. Deum obsecratur, quid hoc rei Domine Deus? Hinc auaro diuiti, qui suis tantum conueniendis augendisque studebat opibus, tui proflis immemor, talis exitus, in seculo, in domo, talis honor sepultura, pompa tanta: hinc verò, qui ad nihil aliud intendebat, quam ut tibi fidele præstaret obsequium, ei tandem mortem insignis deplorandam, cuiusque formidandam, cuius, bestiarum viscera sunt triste sepulchrum? At subito visione intrinseca Angelica nec mirra, si? hunc esse noveris diuinæ ordinem iustitiæ modumque agendi rectissimum: quæ non permittit vel minimum opus bonum suo fraudari præmio, sicut nec leuissimum peccatum dimitti impunitum. Ne dubites, de quibusdam hic diues hominis operibus numero licet paucis commendatur: at quia eo quod esset peccator, ex illis nullam coram Deo merebatur mercedem in altera vita illa Deus in hac vita compensat ut ut probat effectus: opibus cumulauit, honoribus extulit, prospens benedixit, morte ac sepultura tam honorifica, ut vidisti decorauit. Tuus autem Magister, licet sanctus quibusdam tamen quotidianis defectibus sordebat qui pœna erant eluendi temporaria. Hanc illi modo Deus infixit in hac vita, cui hoc solum superest, ut tantorum bonorum operum in altera mercedem recipiat superfluentem. Cauete, timete, charissimi, quando cuncta vobis succedunt prospera, filij abæ galliæ, ne hæc vobis sint in bonorum operum, quæ pauca fecistis, iustam retributionem, ac vobis quando ad alteram migraveritis vitam, illud obiciatur: *Recepisti bona in vita tua.*

Et sibi ex animi successibus sententia, in opibus, muliere, prole, negotijs. Exhortuit Diuus NATAL. Ambrosius, fuitque præcipit Sacellanis. Hinc *In Gost.* Euro ci ius fugiamus, illum deferamus, cui *Sant. 1. 1. 1.* Deus paratā ut dicitur pecunia cuncta, perferat. *c. 16.* vitæ opera meritorem; hoc Dei contra illum *IV.* vindictæ suspicor & auguror indicium; cuius Ex m-peccata in alteram feruat vitam puniendā. *Do-plum.* mo discedit, vix pedem extulerat, & ecce hians terra domum, dominumque deglutiuit. Quod autem maximè me rapit, hoc esse cenfeo quod tam certa sit hæc doctrina Deique per omnia conformis prouidentia, ut ipsi tā cognouerint *Lib. 1.* infideles. Ex Herodoto constat de Anasi Rege *V.* Ægypti, qui foedus societatis cum rege Polycrate Samiorum tyranno pepigera, dextraque dederat amicitia. Regi Polycrati cuncta Dijs horribilibusque plaudentibus eueiebant: Diuitiæ in ædes desuebant, vires & regna in sinum decidebant & dignitates sibi inimicem occurrerant. Litteras aliquando illi misit amico suo Rex Anasis. Attende Polycrates: mihi prospere, lætaque cui cuncta, quibus affluis, minime per placere proinde, ne niteris, quod de istis non tibi congratulor, at hoc tibi significatū velim quod Dees in te esse augures irritatos, qui modò conuertes, pœnas referant in tempus tibi minus expectatum. Ut se notat Polycrates faustis natum auibus, in suæ fortis felicissima probam hoc agit, summi pretij smaragdum mari demergit; hic illi namque lapis erat pretiosissimus: huius iacturam plangebat amarus: clauso septiduo, piscator rei suo cogit, pœnam maximum, quem exenterans in ore pisci inuenit Regis smaragdum, quem sicut detulit, & de inspectato rei eventu ac recuperato smaragdo Regi congratulatur. Nuntium de his curiose misit Regi Anasi. Casum prudens perpendit Rex atque vaticinans se i nequit, ut fausta vir ille hinc morte discedat, & Diuitias eius inultas esse sicut ty annides; cum autem nunc illum feuerius non plestant, extra dubium est, pœnas omnes suspendunt, ut ijs illum obruat cumularim; Respondit itaq; Polycrati, se illius amicitia nolle federari, cui tam omnia ad votū succederent: infortunia enim calamitatesque illum manere maximè deplorandas: hoc vates prædixit: paulo post enim miserè ab Oeete Pessa, Cyri præfecto trucidatur. En quam sapienter discurat gentis qui sicut non sinit, ita nec credebat futura vitæ aut præmia iustis aut supplicia peccatoribus impetenda. Vanam tu talia loquereris: O qui vestri deberent esse discipulus?

19 Sed & hoc domesticè notum, quod de Diuo *181.* Ambrosio plures scribunt Auctores, hunc vir *Lib. 1. 1.* probè, an maliuers, improbè ditatus exep- *emp. c. 1.* rat: hospito in loco Toscana, plura variaque *ad p.* Dei referens sibi à Deo collata beneficia, cui *Hieron. Bap. de Lanuz. Tom. 11.*

¶ 54

Illos ex Abrahamo intellige; audi illum cum Lazaro colloquentem: *Recordare, quia recepisti bona in vita tua; Nec hoc praetercas: Et Lazarus similiter mala.* Aduerbiū illud: *Similiter*, significat, non tu maiori recipias bona voluptate, quā Lazarus mala; tam ipse suā gaudebat lepā, quā tu purpura, ille quippe bonus est pauper, qui tanto gaudio de Dei manu suscipit aduersitates, ac paupertatem, quanto mundus prospera & diuitias. Vnde nihil tibi ultra sperandum: *Recepisti bona.* O diuites, o seculi potentes, in quorum aedibus non nisi gratulationes audiuntur, omnia dextro sunt Deo, in ma rimonijs, opibus, prole, dignitatibus, officijs: caute, ne illud in vobis verificetur: *Recepisti bona in vita tua*, & sit à Deo hinc vobis iusta bonorum operum retributio. O pauperes, satagite tota mentis alacritate recipere tribulationes, recogitate hanc esse Dei voluntatem vt illis in hac vita, pro leui simis luatis defectibus: & quibuscumque vobis occurrentibus, hoc vnum cum David audiat: *Cogitabo pro peccato meo.* Loquatur D. Hieronym. *O felix & omni dignus beatitudine, cui in vnicuique paradisi dicitur: Recepisti mala in vita tua, nunc autem hic latere.* Eia agite, Christiani, nec vobis hoc excidat de memoria, duos nec esse, nec esse posse paradisos, hic & illic, Augustinum audite eum Deo colloquentem: *Qui hic consistunt indigni tua consolatione habentur, sed qui hic cruciantur, a te consistuntur & qui participant passionibus, participam & consolationibus, non enim potest in vtroque seculo consolari, neque potest quis hic & in futurum gaudere, sed vnum necesse est, vt perdat, qui alterum voluerit possidere.* Vide quid elegeris, quod si cum diuite hic volueris paradisi, illic cum ipso supplicia patieris sempiterna. Si hic cum Lazaro sustines tribulationes, & in Dei gratiam tuam meritis carnis, illic cum ipso caelesti perfrue re paradiso. Eia igitur Epulo, non est quod petas, nec aequae potestules guttam, cum nec panis micam etrogaueris à Lazaro, nihil est sperandum, quia *Chaos magnum firmatum est inter nos & vos*: nec modo patet hinc illuc, aut illac huc, liber transitus.

¶ 37. 19.
D. HIER.
Ep. 34. ad
Iulianum
Tom. 1.

D. AUG.
Lib. 1. de
serm. 22.
Tom. 9.

Notes illud *Firmatum*, Qui in caelestis gloria gaudet diuinā, iam securus est, quod tunc de numquam egredietur: *Qui vicerit, factam eum erunt in templo Dei mei, & foras non egredietur amplius.* Ille qui diu addictus flammis cruciatur, nouerit, quod *Clauis est ianuā*: Sicut olim Arca Noë concluderetur illis qui diluuium mergetantur: *Inclusit eum Dominus de foris.* Seco cogitas de remedio.

Hanc D. Augustinus expendit historiam, & totus amirabilis ad diuites conuersus, sic eos allocuitur: *Quare miseri diuites non expauescitis, qui terrenas diuitias concupiscitis, & caelestes in sauros perdere non curatis? Qui talis, exemplum à Salvatore posticum non timet, bene curatus est. Eandē considera: D. Greg. & hic eius vobis appono epilogum: *Hoc nos de ipsa re gestis consideratione dixisse sufficiat, sed vos fratres, & requirit Lazari, & in panam diuitu cognoscentes, solerter agite, culparum uestrarum intercessores quaerite, arguo aduocati vobis in die iudicij pauperes procurate. Multi enim nunc Lazaros habent, ante ianuā uestrā iacent, atque ipsi indigent quos vobis iam satiatis quotidie mica de mensa cadunt; quotidie Lazaros, si quarimus, inuenimus. Ecce importunè se pauperes offeunt, rogant nos qui tunc pro nobis intercessores venient esse. Nolite ergo misericordia tempora perdere, nolite accepta remedia dissimulare.* Cedit D. Chrysostomus, fore penitente quique siue diuites ille siue pauper fuerit, hanc habere depictam historiam, ac in parte domus publica appensam, vt eius semper oculis posset obuius. Hanc parabolum inscribite, diuites pariter & pauperes, diuites quidem in parietibus animi uestrae, si quando deleta fuerit oborta oblivione, illius remio ab initio reminiscens: Magis autem pauperes, coram oculis uestra mentis hanc describite, sumperque circumferite, & erit vobis documentum materiaeque totius philosophiae. Nam si hanc ingreter inscriptam animo, sensarius neque inuicem, & laia poterunt nos inflare, neque tristitia deiecit, proflueraque. Eia diuites date elemosinas. Eia pauperes exhibete patientiam: quibus cuncti in hoc mundo per gratiam reparerunt, & in futuro per gloriam. Amen.*

